

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL DÖNÜŞÜME YENİ BİR YAKLAŞIMLA KENTE
ANLAM YÜKLEMEK; ISPARTA DAVRAZ EVLERİ ÖRNEĞİ**

Damla BALCI

**Danışman
Prof. Dr. Ali TÜRK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI
ISPARTA - 2021**

© 2021 [Damla BALCI]

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amaç, Kapsam ve Sınırları	3
1.2. Araştırmanın Yöntem ve Materyalleri.....	4
2. KAYNAK ÖZETLERİ	7
3. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
3.1. Kentsel Dönüşüm-Kentin Yeniden Üretilmesi.....	10
3.2. Kent Kimliği ve Kent Belleği.....	13
3.3. Kente Anlam Kazandırma – İnsan Algısı Yaratma	15
4. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KENTE YÜKLEDİĞİ ANLAMLAR	17
4.1. Kentsel Dönüşümü Anlamak.....	17
4.1.1. Kentsel dönüşümün Türkiye’de mekansal görüntüde tarihsel süreci	17
4.1.2. Türkiye’de kentsel dönüşümün yasal ve yönetsel boyutu	20
4.1.3. Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamalarının mekana yansımaları	22
4.2. Kentsel Dönüşüm İle Mekanı Kazanmak Ve Kaybetmek.....	24
4.2.1. Kentleri dönüştürdükçe kimliksizleştirme	25
4.2.2. Kentsel aidiyet hissinin oluşumu	27
4.2.3. Kenti anlama ve kentin anlamlanışı.....	28
4.3. Kentsel Dönüşüme Yeni Bir Analitik Bakış	30
4.3.1. Kentsel dönüşüm ve planlamada yeni yaklaşım çalışmaları	30
4.3.1.1. Kültür eksenli dönüşüm kavramı (Culture-led urban transformaiton)	
.....	30
4.3.1.2. Stratejik planlama.....	34
4.3.1.3. Bir analiz yöntemi olarak; zihin (bilişsel) haritaları	37
4.3.2. Kentsel dönüşüme yeni bir yöntem sunmak	39
4.3.2.1. BEK analizi	40
4.3.2.2. Sosyal etki değerlendirmesi (SED)	42
4.3.2.3. Sosyal etki tasarımı (SET); yöntem kartları	45
4.3.3. Bölüm değerlendirmesi.....	48
5. KENTE ANLAM YÜKLEMEK AMACI İLE KENTSEL DÖNÜŞÜME YENİ BİR UYGULAMA; DAVRAZ EVLERİ ÖRNEĞİ.....	51
5.1. Isparta Kenti Konumu	51
5.2. Isparta Kenti Tarihsel ve Kentsel Gelişimi	52
5.3. Davraz Mahallesi'nin Isparta İçerisindeki Yeri ve Gelişimi	56
5.4. Isparta Kenti Davraz Mahallesi’ni ve Mahallelisini Anlamak.....	58
5.4.1. Davraz Mahallesi’nin konumu ve nüfusu	58
5.4.2. Davraz Mahallesi çalışma alanı yer seçimi: Davraz Evleri	59
5.4.3. Davraz Mahallesi çalışma alanı mevcut karakter incelemesi	60
5.4.3.1. Çalışma alanı bazında analitik değerler	61
5.5. Isparta Kenti Davraz Mahallesi Çalışma Alanını Anlatmak	68
5.5.1. Saha çalışması yöntem ve materyalleri.....	68
5.5.2. Keşif aşaması deneyimsel özgün görüşler	72

5.5.3. Davraz Evleri sakinleri ile bireysel görüş çalışmaları	92
5.5.3.1 Bireysel görüşmeler	94
5.5.3.2. Çocuk grubu ile görüşmeler	103
5.5.3.3.Uzman görüşmeleri	112
5.6. Bölüm Değerlendirmesi	117
5.7. Isparta Kenti Davraz Mahallesi Çalışma Alanını Kurgulamak ve Anlam Yüklemek	119
5.7.1. Analizleri etkin kullanma.....	120
5.6.2. Mahallelinin beklentilerine cevap sunma	133
5.7.3. Tasarım stratejileri ve planlama ilkeleri	139
5.7.3.1. Sokak tasarım süreci	140
5.7.3.2. Yapı tasarım süreci.....	144
5.8. Bölüm Değerlendirmesi	147
6. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	149
KAYNAKLAR	153

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENTSEL DÖNÜŞÜME YENİ BİR YAKLAŞIMLA KENTE ANLAM YÜKLEMEK; ISPARTA DAVRAZ EVLERİ ÖRNEĞİ

Damla BALCI

**Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. Ali TÜRK

Kent, düzenlenmiş yaşamsal alanlar bütünüdür. Bu düzenin var oluşunda bireylerin ilişkileri ve bu ilişkilerden doğan sosyal, siyasal ve idari gelişmeler rol oynamaktadır. Bir kentin var oluşunun temel odağı bireyler yani insandır. İnsan kente varoluş düzenini verirken somut öğelerin yanı sıra soyut değerlerini de yansıtmaktadır. Kent bir yaşamsal sergi alanı ise yapılar ve anlamlar birlikte sergilenmektedir.

Bu tez çalışması; her kentte kendine özgü olan yaşamsal alana, kentlinin gözünden bakmayı amaçlamaktadır. Böylelikle bir kenti anlamlı kılan karakteristik özelliklere ve bu değerlerin gücüne yönelmektedir. Zamanın getirdikleri ile sürekli olarak değişen ve yenilenen kentlerin anlamsal gücünü somutlaştırmak gayesindedir. Bu gaye doğrultusunda, somutlaştırma görevi bugün kentlerin şekillenmesinin en etkin gücü olan kentsel dönüşüm yaklaşımına yüklenmekte, yaklaşım mevcut tanım ve kullanımından uzaklaştırmakta ve yeni bir yol belirlenerek planlama pratiklerine sunulmaktadır. Tez çalışmasında kentsel dönüşüm araç olan kimliğinden sıyrılmakta ve kent ve kentlinin arasında bir aracı olmaktadır.

Çalışma içerisinde 4 aşamalı bir süreç izlenmiştir. İlk aşamada kentsel dönüşümün kavramsal, tarihsel ve yasal incelemesi yapılırken; kentlerin değişim süreçleri içerisinde en fazla etkiyi gören değerler olan kimlik ve insan algısı kavramları irdelenmiştir. Kentsel dönüşümün derinleştirilmesi ve anlaşılması için kente ve mekana yansımaları değerlendirilmiştir. Tez çalışmasının amacına uygun biçimde yeni bir planlama yaklaşımının yolu, kavramlar ve mevcut örnekler üzerinden çizilmiştir. Bu yeni yol insan odaklı sosyal tasarım süreçlerinden ilham almıştır. İkinci aşamada; belirlenen planlama yolu Isparta kenti içerisinde yer alan ve özgün dokusu ile dikkat çeken Davraz Evlerine yönelik bir çalışma ile başlatılmıştır. Tez çalışmasının sunduğu yeni yaklaşımın adımlarında Sosyal Etki Tasarımı (SET) Yöntem Kartlarından faydalanılarak üçüncü aşamada sahada araştırmalar yapılmıştır. Son aşamada ise; Davraz Evleri özelinde tez çalışmasının savunduğu ilkeler çerçevesinde planlamaya yönelik stratejiler oluşturulmuştur. Davraz evlerinin kendine özgü dokusunu yeniden anlamlandıracak bir tasarım kurgusunun yolu çizilmiştir.

Tez içerisinde yer alan saha uygulamasında, günümüz kentsel kalıplarının dışına çıkmadan üretilen analiz ve sentez çalışmaları terk edilmiştir. Yerine, değişim veya dönüşümü planlanan kent ve kent mekanına özgü oluşturulacak yöntemleri içeren bir planlama süreci getirilmiştir. Bu süreç anlamını bulan ve anlam yüklenen yer'leri tasarlamaktadır.

Sonuçta; kent ve kent mekanın en büyük eksiklerinden olan ve bugün sürekli eleştiri alan kimliksel ve kültürel kayıpların önüne geçmenin ve söylemlerden eylemlere nasıl geçeceğinin yolu belirlenmiştir. Kent mekanını insandan ayrı düşünmeden yapılan bir çalışma ile planlamaya verilen gücün, yaşamsal alanın odağı olan kentliye verilmesi sağlanmıştır. Bu şekilde gelecek kentlerine ve kentsel alanlarına geçmişin ve bugünlerin anlamları aktarılmış ve kuvvetlendirilmiştir. Tezin planlama süreçlerine ve kentlerin değişimine örnek oluşturacağı savunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: kentsel dönüşüm, sosyal etki tasarımı (SET), kent kimliği, kent anlamı, Davraz Evleri, Isparta.

2021, 157 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

ADDING MEANING TO THE CITY WITH A NEW APPROACH IN URBAN TRANSFORMATION; THE CASE OF ISPARTA DAVRAZ HOUSES

Damla BALCI

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of City and Regional Planning**

Supervisor: Prof. Dr. Ali TÜRK

The city defines the whole of regulated vital spaces. The relationships of individuals and social, political and administrative developments arising from these relations play a role in the existence of this order. The main focus of the existence of a city is individuals, that is, people. While human giving the city the order of existence, reflecting the abstract values as well as concrete elements. If the city is a vital exhibition space, structures and meanings are exhibited together.

The thesis study; aims to look at the vital area which is unique in each city through the eyes of the urban. Thus, it tends towards the characteristics that make a city meaningful and the power of these values. It aims to embodying the semantic power of cities that are constantly changing and renewing by what time brings. In accordance with this aim, the task of embodiment is loaded on the urban transformation approach, which is the most effective force of shaping cities today, the approach is removed from its current definition and use and a new way is determined and presented to planning practices. In this thesis study, urban transformation gets rid of its identity as a tool and becomes an intermediary between the city and the citizen.

A 4-stages process has been followed in the study. In this first stage, while the conceptual, historical and legal examination of urban transformation is carried out; the concepts of identity and human perception, which are the values that have the most influence in the changing processes of cities, have been examined. In order to deepen and understand urban transformation, their reflections on the city and the place has been evaluated. In accordance with the purpose of the thesis, the path of a new planning approach has been drawn through concepts and existing examples. This new way is inspired by human-oriented social design processes. In the second stage, the planning path determined was initiated by a study for Davraz Houses, which are located in the city of Isparta and attract attention with its original texture. In the steps of the new approach offered by the thesis study, taking advantage of Social Impact Design (SET) Method Cards were used, in the third stage, field studies were conducted. In the last stage; strategies for planning have been established within the framework of the principles defended by the thesis study for Davraz Houses. A design setup that will re-make sense of the unique texture of Davraz houses has been drawn.

In the field application included in the thesis the analysis and synthesis studies produced without going outside of today's urban patterns have been abandoned. Instead, a planning process has been brought that included methods to be created specific to the city and city space planned for change or transformation. This process designs places that find meaning and have loaded with meaning.

As a result; the way to prevent identity and cultural losses, which is one of the biggest shortcomings of the city and urban space and which is constantly criticized today and how to move from discourses to actions, has been determined. With a study carried out without considering the urban space separately from the human being, the power given to the planning was provided give to the citizens, who are the focus of the vital area. In this way, the meanings of the past and present have been conveyed and strengthened to future cities and urban areas. It has been defended that the thesis will set an example for planning processes and the change of cities.

Keywords: urban transformation, social impact design (SET), city identity, city meaning, Davraz Houses, Isparta

2021, 157 page

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamı hayata geçirdiğim süreç içerisinde, öğrenme eyleminin her koşulda hiç bitmeyeceğini gösteren, bize en büyük dersi basit yaşam alışkanlıklarımız üzerinden veren ve kentlerimizi anlamlandırmanın yollarını ararken bana hayatın anlamını düşündüren pandemi sürecine rağmen; tam anlamıyla bir pandemi tezi sunmaktayım. Bu çalışmamın ve lisansüstü eğitimimin başlangıcından sonuna kadar geçen süre içerisinde; değerli bilgilerini, sabrını, zamanını ve desteğini benden esirgemeyen ve akademik deneyimleri ile her zaman yol göstericim olacak olan danışmanım Prof. Dr. Ali TÜRK' e ve gerek yüksek lisans eğitimim boyunca akademik yönlendirmeleri, gerekse motive eden sohbetleri ile tanımaktan onur duyduğum kıymetli hocam Prof. Dr. Duygu GÖKCE'ye en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışma esnasında tezin oluşumuna katkıda bulunan Isparta Belediyesi ve Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü çalışanlarına, çalışmamın yönteminde bana ilham olan Ali Faruk Göksu üzerinden tüm Kentsel Strateji ekibine, saha araştırmam boyunca samimiyetle bana yardımcı olan ve mahalle değerlerini hiç kaybetmemelerini dilediğim Davraz Evleri sakinlerine, fikirleri ile destek ve yardımlarını esirgememiş olan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Son olarak; tez sürecim dahil her zaman en büyük destekçilerim, bıkmadan bana umut veren hayat ışığım annem Gülüm BALCI, bir dediğimi iki etmeyen güç kaynağım babam Hamdi BALCI ve varlığı ile yeten canımın yarısı kız kardeşim Yağmur BALCI'ya teşekkür ediyor ve bu tezi aileme ithaf ediyorum.

Damla BALCI
İSPARTA, 2021

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Araştırma süreci	4
Şekil 3.2. Kentsel dönüşüm tanımları	12
Şekil 4.3. Bursa- Vezirköprü.....	23
Şekil 4.4. Ankara- Hamamönü	23
Şekil 4.5. Kültürel çalışmaların ortaya çıkışı	32
Şekil 4.6. Stratejik planlamanın aşamaları	35
Şekil 4.7. BEK analizi kavramları	41
Şekil 4.8. Sosyal etki tasarım süreçleri 1	46
Şekil 4.9. Sosyal etki tasarım süreçleri 2	46
Şekil 5.10. Isparta kenti konum ve yerleşim lekesi.....	51
Şekil 5.11. Isparta ili ilk imar planı.....	52
Şekil 5.12. Isparta ili 1960 imar planı	53
Şekil 5.13. Isparta ili 1968 imar planı	54
Şekil 5.14. Isparta kentsel yerleşim planı 1976.....	55
Şekil 5.15. Isparta ili 2016 imar planı	56
Şekil 5.16. 1968 Isparta ili imar planında Davraz Mahallesi parsel sınırı	57
Şekil 5.17. Davraz Mahallesinin Isparta ili imar planı içerisindeki konumu	58
Şekil 5.18. Davraz Mahallesinin Isparta ili uydu görüntülerindeki konumu	59
Şekil 5.19. Davraz Evleri imar planı	60
Şekil 5.20. Davraz Evleri analitik değerler	61
Şekil 5.21. Davraz Evleri arazi kullanım paftası.....	62
Şekil 5.22. Davraz Evleri mevcut ulaşım analizi	64
Şekil 5.23. Davraz Evleri mevcut yeşil alan analizi.....	65
Şekil 5.24. Davraz Evleri mevcut dolu-boş analizi.....	66
Şekil 5.25. Davraz Evleri algı analizi.....	67
Şekil 5.26. Süreç yöntemleri şeması	69
Şekil 5.27. Davraz Evleri tematik yürüyüş rotası	73
Şekil 5.28. Davraz Evleri sessiz yürüyüş yöntem kartı.....	74
Şekil 5.29. Davraz Evleri deneyim turu yöntem kartı.....	75
Şekil 5.30. Ana cadde üzerinden 3905 Sokak girişi	76
Şekil 5.31. Ana cadde üzerinden 3913 Sokak girişi.....	76
Şekil 5.32. Ana cadde üzerinden 3924 Sokak girişi	77
Şekil 5.33. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 1	77
Şekil 5.34. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 2.....	78
Şekil 5.35. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 3.....	78
Şekil 5.37. Davraz Evleri sokak görünümü 2	79
Şekil 5.36. Davraz Evleri sokak görünümü	79
Şekil 5.38. Kaldırımsız taşıt yolu görünümü	80
Şekil 5.39. Tek taraflı taşıt yolu	80
Şekil 5.40. Farklı kaldırım genişliği olan bir sokak.....	81
Şekil 5.41. Araç trafiği görünümü.....	82
Şekil 5.42. Araç parkı kullanımı 1	82
Şekil 5.43. Araç parkı kullanımı 2	83
Şekil 5.44. Araç parkı kullanımı 3	83
Şekil 5.45. Davraz Evleri görünüm.....	84
Şekil 5.46. Davraz Evi 1	84
Şekil 5.47. Davraz Evi 2	85
Şekil 5.48. Davraz Evi 3	85

Şekil 5.49. Davraz Evi bahçe kullanımı 1	85
Şekil 5.50. Davraz Evi bahçe kullanımı 2	85
Şekil 5.51. Davraz Evi arka bahçe görünümü	86
Şekil 5.52. Davraz Evi kapı görünümü	86
Şekil 5.53. Davraz Evi kapısı 1	87
Şekil 5.54. Davraz Evi kapısı 2	87
Şekil 5.55. Davraz Evi kapı önü 1	87
Şekil 5.56. Davraz Evi kapı önü 2	88
Şekil 5.57. Davraz Evi kapı önü 3	88
Şekil 5.58. Fatih İlkokulu	88
Şekil 5.59. Fatih Cami	89
Şekil 5.60. Tahsin Bilginer Yüzme Havuzu	89
Şekil 5.61. Açık alan görünümü	90
Şekil 5.62. Çocuk oyun alanı	90
Şekil 5.63. Deprem toplanma alanı	90
Şekil 5.64. Bakkal dükkanı	91
Şekil 5.65. Küçük market	91
Şekil 5.66. Görüşme yapılan kişi bilgileri	94
Şekil 5.67. Görüşme soruları	96
Şekil 5.68. Cevap kartı 1	97
Şekil 5.69. Cevap kartı 2	98
Şekil 5.70. Cevap kartı 3	99
Şekil 5.71. Cevap kartı 4	100
Şekil 5.72. Cevap kartı 5	101
Şekil 5.73. Davraz Evlerinin en'leri	102
Şekil 5.74. Fatih İlkokulu 1.sınıf öğrencileri etkinlik anı	104
Şekil 5.75. 1.resim çalışması	105
Şekil 5.76. 2.resim çalışması	106
Şekil 5.77. 3.resim çalışması	107
Şekil 5.78. 4.resim çalışması	107
Şekil 5.79. 5.resim çalışması	108
Şekil 5.80. 6.resim çalışması	109
Şekil 5.81. 7.resim çalışması	109
Şekil 5.82. 8.resim çalışması	110
Şekil 5.83. 9.resim çalışması	110
Şekil 5.84. 4 ana sorun başlığı	123
Şekil 5.85. Analizlere dayalı bulgular	125
Şekil 5.86. Gözleme dayalı sorun ve bulgular	129

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 5.1. Kentsel donatıların alansal değerleri.....	63
Çizelge 5.2. Mevcut durum analizi	122
Çizelge 5.3. Analizlere dayalı bulguların açıklamaları	126
Çizelge 5.4. Gözleme dayalı bulguların açıklamaları	130
Çizelge 5.5. Analiz sonuçlarına göre müdahale türleri	134
Çizelge 5.6. Gözlem sonuçlarına göre müdahale türleri	137
Çizelge 5.7. Sokak tasarım stratejileri.....	141
Çizelge 5.8. Yapı tasarım stratejileri.....	144
Çizelge 6.9. Örnek planlama modeli.....	150

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

GZFT	Güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar, tehditler
S.E.B.İ.T.	Sorun, etki, bulgu, istek, tema
SED	Sosyal etki değerlendirmesi
SET	Sosyal etki tasarımı

1. GİRİŞ

Kent; sözlükte bir yerleşim biçimi ve topluluk türü olarak, toplumbiliminde nüfusunun çoğu ticaret, sanayi ya da hizmet alanında çalışan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı olarak ve diğer tarihsel, yasal tanımlarında çeşitli anlamlar bulmaktadır. Peki, kent yalnız somut kavramların altında mı tanımlanır ve şekillenir? Ünlü Türk mimar Cengiz Bektaş; “Kent insanın, en insan olduğu yerdir” demektedir. Çünkü kenti var eden her şeyden önce insandır. Ünlü kent bilimcisi Ruşen Keleş’e göre; “Kent sadece fiziki bir unsur değil, kültürün yollarda gezindiği en az bizim kadar canlı bir organizmadır”. Kültürü, felsefeyi, tarihi, siyaseti ve ekonomiyi içerisinde harmanlamaktadır. Kent, bir insanda hayat bulan tüm yaşayışın ta kendisidir. Bu sebeple bir kenti var etmek insandan geçmektedir. Çünkü kenti en doğru kentli yani insan tasarlamakta ve şekillendirmektedir.

İnsan ilk çağlardan bu günlere kadar değişmiş ve yenilenmiştir. Kendi değişimini yaşarken beraberinde kentini de değiştirmiştir. Şüphesiz bu nedene bağlanabilir ki bir kentin değişip dönüşmemesi imkansız bir olaydır. Dünya genelinde endüstriyelleşme ile birlikte gelen ekonomik, sosyal, toplumsal ve mekânsal anlamda değişimler yeni kent ortamları yaratırken, insanla var olan kent değerlerinden uzakta bir çizgi çizmiştir. Bu yeni çizginin adı kentsel dönüşüm olarak literatüre geçmiştir. İnsan ihtiyaçlarından ve kentlerin gelişim taleplerinden doğan bu dönüşme halinde yere ait olan kimlik kentten uzaklaşmaya başlamıştır. Kentler kültürlerinden, geleneklerinden, bir yere ait olan bireylerin davranışlarının yansımalarından kopmuş ve kısacası anlamını, hikayesini yitirmiştir. Dünya genelinde yaşanan bu değişimler, Türkiye’de farklı ve yavaş bir işleyişle 1980’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Endüstriyelleşme ve tarımsal faaliyetlerin azalması sonucunda kırsal alanlardan kente yaşanan göçlerde, diğer toplumlarda insanların kent içinde asimile oldukları veya fakirlik kültürü ile kendilerini dışlanmış hissettikleri görülmektedir. Fakat Türkiye’de bu duruma tam tersi bir şekilde, insanların gittikleri yerlerde kendi yaşamlarını kente entegre ettikleri bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu durum Türkiye’de kentin insana etkisinden çok, insanın kente olan etkisini göstermektedir.

Nüfusun artışıyla kent, yaşamsal alanda verilen mekansal çabalar içindeyken, yaşanan büyük depremler ile Türkiye bir gerçekle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bu gerçek kentlerde dönüşümün gerekliliğidir ve bu gereklilik ne yazık ki talebe yanıt veren bir araç olarak görev edinen kentsel dönüşüm stratejisine dönüşmüştür. Giderek ivme kazanan dönüşüm kavramı tarihsel ve doğal kentsel alan kayıplarımızın da başlangıç dönemi olmuştur. Bu noktadan yaşananları birbirine bağladığımızda şu sonuç ortaya çıkmaktadır; insanlar kırdan kentlere göç edip kendilerince kurdukları gecekondu alanlarında yaşarken tek tipleşmediler, kültürlerini yine kente taşıdılar fakat bugün kentsel dönüşümde ortaya çıkan kentlerde insanları çok farklı bir yöne sürükleyen çalışmalar ortaya konmaktadır.

Planlama disiplinin yanıldığı ve plan anlayışını politik güçlerinde etkisi ile rant adını verdiğimiz kolay ekonomik getiri sağlayan yatırımlara çevirdiği ve kentsel dönüşümün yanlış kök saldıgını bugün pek çok kentte görülebilmektedir. İnsanlar bugün kentsel dönüşümüne karşı olumsuz bir bakış açısı içerisinde. Tüm sorumluluğu kentsel dönüşümüne yükleyip, kavramı eleştirip ve kentlere kaybettirdiği anlamlarından sonuçlar çıkaran çalışmalar oldukça fazladır. Bunun ötesine geçilmesinin zamanı gelmiştir. Değişen zamanda kentleri dönüştürmek için doğru stratejilerle iyi bir örnek ortaya çıkartılabilmektedir. Bu örneklemnin gücü insan hafızasında yer edinmesi ile kente yeni bir anlam yükleyebilmekte veya var olan anlamını insan belleğine kazıyabilmektedir. Burcu H. Özuduru (2020); “Durağan ürüne müdahale etmek kolay. Kolay olmayan sürekli evrilen, son derece devingen ve hep daha yenisi ile yer değiştirebilecek kapasitesi olan bir ürüne müdahale etmek”. ifadelerini bir çalışmasında dile getirmiştir. İşte bu zorlu müdahalenin ürünü olacak kentlerimiz için önce ‘yol’u belirlemek gayesinde olan tez çalışması; tüm bu aktarılanlar çerçevesinde detaylı başlıklara yer vermektedir. Bir üst paragrafta belirtildiği şekilde, kentsel dönüşümü doğru uygulama süreci ile yeni bir anlam yükleyeceği kenti Isparta olarak seçmekte ve Isparta kenti içerisinde gayesine uygun seçtiği bir alanda örnek bir çalışma sunmaktadır. Çalışmanın, kentlerin değişim ve dönüşüm süreçlerine örnek bir yol olması hedeflenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amaç, Kapsam ve Sınırları

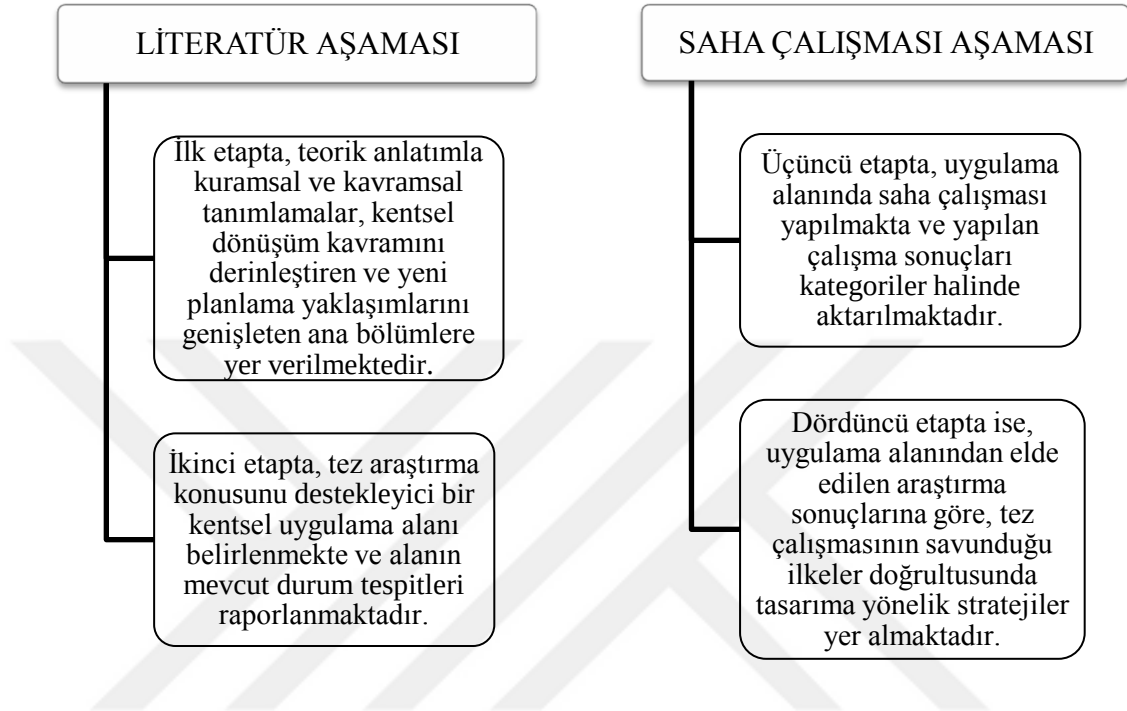
Kente kentlinin gözünden bakan tez çalışması, sosyal ve kültürel boyutta kenti anlamlı kılan tüm değerlere ve bu değerlerin gücüne yönelip, kentlerin şekillenmesinin en etkin rolü olan kentsel dönüşümü bugün kullanıldığı halinden uzaklaştırıp, yeni bir tanımla planlamaya sunmayı ve bu planın sürecini bütüncül olarak aktarmayı amaçlamaktadır.

Kentsel dönüşüm üzerine yapılan akademik çalışmaların ve uygulama pratiklerinin eleştiri yönü; genellikle dönüşümün yarattığı fiziksel görüntü ve ekonomik etkileri üzerine olup, sosyal boyutunda sıklıkla ihmale uğradığı olmaktadır. Sosyal boyut, kimlik ve aidiyet üzerine yapılan çalışmaların ise kentsel dönüşüm ile ilişkisi birkaç çalışmada göze çarpmaktadır. Bu tez çalışması; kentsel dönüşümün araç oluşunu veya araçsallaştırılışını bir kenara koyarak, kente yükleyeceği yeni anlama odaklanmaktadır. Bu süreci aktarırken öncelikle; kentsel dönüşüm kavramsal ve tarihsel olarak incelenmekte, kentlerin dönüşürken değişim yaşattığı sosyal değerler olan kimlik ve insan algısı kavramlarına yönelik incelemeler sunulmakta; kısacası bugün kentsel dönüşümden anlaşılan veya anlatılan gösterilmektedir. Kentsel dönüşümü anladıktan sonra, tez çalışmasının asıl amacı olan yeni bir yaklaşımın ne veya neler olabileceği, nasıl bir yol izleyeceği ve sonucunda oluşturacağı etkileri hem kavramsal hem de mevcut uygulamalar üzerinden aktarılmaktadır. Tez çalışmasının sunduğu bu yeni bir yaklaşımla planlama vurgusunun, Isparta kenti üzerinde yapılan bir çalışma ile de desteklenmesi, başından sonuna kadar izlenen süreci sonlandırmaktadır.

Tez çalışma örneği; Isparta kenti merkez konumunda, doğu gelişim aksı üzerinde yer alan “Davraz Mahallesi” özelinde mahallenin ismi ile özdeşleşmiş bir dokuda yapılmaktadır. Alan sınırları; Isparta kent merkezi doğudan 142. (Alparslan Türkeş Caddesi) Cadde, kuzeyden 115. Cadde, güneyden 3951. Sokak, batıdan ise 3905. Sokak ve 132. Cadde’yi kapsamaktadır. Davraz Mahalle sınırının tamamı çalışma içerisine alınmamış olup, eski dokunun ve kimliğin yerleşmiş olduğu kendi sınırlarını yaşamı ve yerleşim deseni ile çizmiş olan bir bölgede çalışma yapılmaktadır.

1.2. Araştırmanın Yöntem ve Materyalleri

Tez çalışması boyunca 2 genel başlığa ayrılmak üzere 4 alt etaplı bir süreç izlenmektedir. Bu süreçler şematik olarak Şekil 1.1’de açıklanmaktadır.

Şekil 1.1. Araştırma süreci

Tez çalışması sürecinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Literatür aşamasına arşiv ve yayın taraması yöntemi ile başlanmakta ve saha çalışması aşamasında keşif, gözlem ve derinlemesine görüşme yöntemleri ile devam edilmektedir. Genel kavram tanımlamaları ve açıklamaları içeren literatür aşamasında; Süleyman Demirel Üniversitesi Kütüphanesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Arşivi, Isparta Halk Kütüphanesi ve internet ortamında akademik yayın taramaları yapılmaktadır. Arşiv ve yayın taramaları ile elde edilen; yerli ve yabancı yazarlara ait kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezi gibi kaynaklar ve yazılı ve görsel araştırma çalışmaları tez kapsamında temel materyalleri oluşturmaktadır. Saha çalışması aşamasında; Isparta Belediyesi Arşivi, Isparta Halk Kütüphanesi, internet ortamında akademik yayın taramaları ve Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü uzman kişileri, Davraz Mahallesi muhtarı ve Davraz Evleri sakinleri ile çalışmaya özgü derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Arşiv, yayın taramaları ve derinlemesine görüşmeler neticesinde Isparta kenti genel imar durumu, rapor ve dokümanları, tez çalışması uygulama alanı olan Davraz Mahallesi ve Davraz Evlerine ilişkin rapor, doküman ve veri analizleri saha çalışmasının materyallerini oluşturmaktadır. Saha alanı çalışması için keşif, fotoğraflama, mekansal analiz ve özgün görüşme yöntemlerinin ana materyallerini ise, Kentsel Strateji şirketi tarafından internet ortamında yayımlanan Sosyal Etki Tasarım (SET) rehberleri ve Sosyal Etki Tasarım Rehberleri Yöntem Kartları raporları oluşturmaktadır. Saha çalışmasına ait yöntem ve materyaller tez kapsamında, 5.5.1. Saha Çalışması Yöntem ve Materyaller bölümünde ayrıca detaylı olarak aktarılmıştır.

Tez çalışması; Giriş, Kaynak Özetleri, Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve, Kentsel Dönüşümün Kente Yüklediği Anlamlar, Kentsel Dönüşüme Yeni Bir Uygulama; Davraz Evleri Örneği ve Sonuç olmak üzere 6 ana bölümden oluşmaktadır. Arşiv ve yayın taraması yöntemi ile oluşturulan bilgi ve bulguların çalışmaya aktarımı giriş kısmı ile başlamaktadır. Giriş kısmında tez çalışmanın ana kapsamı üzerine genel bir açıklama yazısı yer almaktadır. Bu açıklamanın ardından çalışmanın okuyuculara ve literatüre neler sunacağı ve çalışmanın sonunda varılmak istenen sonuç belirtilmektedir. Giriş bölümünün alt bölümlerinde tez çalışmasının amacı, odaklandığı nokta açıklanmakta, konunun kapsamı ve sınırları belirlenmekte ve saha çalışması yapılan alanın sınırları verilmektedir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, elde edilen literatür bilgiler kaynak özetleri bölümünde verilerek benzer konularda yapılan akademik çalışma ve araştırmalardan yerli ve yabancı kaynaklar ve amaçlarına yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise, kentsel dönüşüm, kent kimliği ve kent belleği, kente anlam kazandırma ve insan algısı yaratma kavramları üzerine arşiv ve yayın taramaları ile yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen bilgiler aktarılmakta ve kavramlar açıklanmaktadır. Dördüncü ana bölümü geçildiğinde, kentsel dönüşüm kavramını anlamak ve anlatmak için tarihsel süreci, yasal boyutta gelişimi ve mekansal etkileri incelenmektedir. Kentsel dönüşümden bugün ne anlaşıyor?

Kentsel dönüşüm ile mekanlarda nasıl sonuçlar ortaya çıkıyor ve bu sonuçlar kentleri ne şekilde etkiliyor ? Kentsel dönüşümün uygulamalarını ve uygulama yöntemlerini değiştirmeye çalışan yeni yaklaşımlar var mı ? sorularının cevapları yine bu bölümün alt bölümleri boyunca detaylandırılarak örnekler yardımı ile aktarılmaktadır.

Tez kapsamında hazırlanan bir saha çalışmasını sunan beşinci bölümde, Isparta kenti merkezinde yer alan Davraz Mahallesi içerisinde, mahalleye adını veren bir bölge olan Davraz Evlerinde yapılan bir çalışma yer almaktadır. Bölümün başlangıcında, Isparta kent merkezi için tarihçe ve kentsel gelişim aktarılmaktadır. Daha sonra kent merkezinde yer alan Davraz Mahallesi'ne ait sayısal veriler sunulmaktadır. Mekansal analize geçerken, Davraz Evlerinin neden çalışma kapsamında mekan olarak seçildiğinden bahsedilmektedir. Davraz Evlerinin demografik, fiziksel ve sosyal yapısı ile mevcut durumu yine bu bölümde sayısal veriler ve haritalandırmalar ile aktarıldıktan sonra uygulama çalışmasına geçilmektedir. Tez kapsamında belirlenen yöntem ile saha çalışması yürütülmekte ve elde edilen bilgi ve bulgular detaylı olarak şekil ve şemalar yardımı ile açıklanmaktadır. Davraz Evleri için dokuyu yeniden anlamlandıracak bir tasarım kurgusu planlanmakta ve bu planlamaya giden yol tezin ilkeleri doğrultusunda gösterilmektedir. Bölümün sonunda tasarım için gerekli ve kenti anlamlandırmayı amaçlayan müdahale ve ilkeler sunulmaktadır.

Tez çalışmasının son bölümünde; tez çalışma süreci boyunca vurgulanan amaç ve izlenen yol toparlanmaktadır. Tez çalışmasının sunmaya çalıştığı bir yeni planlama yolunun gerekliliği ve ortaya çıkaracağı sonuçlar üzerine bir değerlendirilme yapılmaktadır. Geçmiş bölümlerden elde edilen akademik ve bilimsel kazanımların altı çizilmektedir. Genel değerlendirmeler ve araştırmanın bütününden çıkarılan sonuçlar ile tez çalışması sonlandırılmaktadır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Kentsel dönüşümü ele alan akademik çalışmalar hem yerli hem de yabancı kaynaklarda oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Fakat tezin amacı, kentsel dönüşüm hem kavramda hem de uygulamada yeni bir yaklaşım sunmak olduğu için bu bölümde tezin konusuna yakın ve ilgili çizgide olan literatür çalışmaları üzerine bir özetleme sunulmaktadır. Sadece bir planlama pratiğini çalışmaktan çok bugüne kadar hep sözde kalmış olan kentlerin anlamına yönelip, o anlamı ortaya çıkaran bir uygulamanın varlığı vurgulanmaktadır. Böylelikle tez bugüne kadar yapılan çalışmalar arasından özgün değerini de ortaya koymaktadır.

Çakır (2006), kentsel dönüşümün, küreselleşme süreçlerine giren kentlerde, ortaya çıkan yeni kent dinamikleri karşısında gelmiş olduğu noktaya vurgu yapan bir tez çalışması sunmaktadır. Küreselleşme süreçlerinden geçen kentlerde rekabet anlayışının hızlandığını ve bu rekabet ortamında çeşitli sorunların ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Avrupa’da toplumun çıkarını gözetten değişim ve dönüşüm kavramlarının Türkiye’de daha ekonomik ve politik çıkarlar çevresinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Sonucunda ise Türkiye’de doğru bir dönüşüm sürecinin yaşanması adına yeni dönüşüm kavramlarının oluşmasını önermektedir. Kentle bütünleşme, aktif kamusal alan, karışık kullanım, stratejik çerçeve, halkın geleceği ve etkin kullanım kavramlarının kentsel dönüşümde ön planda olması gerektiğini belirtmektedir.

Niksahioğlu (2007), kültür eksenli kentsel dönüşüm kavramını incelemektedir. Bu incelemeyi 2010 yılında Avrupa kültür başkenti seçilen İstanbul kentinde yapmaktadır. Yazar “Kültür, sürdürülebilir kentsel politikaların var olmadığı bir kentte tek başına mucize yaratamaz. Kültür eksenli kentsel dönüşümden bahsederken, dönüşüm sürecinde sadece kültürel etkinliklere veya sadece kültürel donatılara odaklanmak doğru olmamaktadır” tespitinde bulunmaktadır.

Dinçer (2013)’in, yazmış olduğu makalede kentlerin bir yandan çağın getirilerine uygun olarak kalkınmaya yönelik hızlı bir yöne sürüklenirken bir yandan da kültürel mirasını gözetmesinin zor olacağını belirtmektedir. Tarihi kentsel peyzaj kavramının ortaya çıkışına odaklanarak bu kavramın kentleri dönüştürürken kullanılması gereken bir odak olarak görmektedir.

Bunu yaparken “yerin ruhu’nu tanımlamak üzere kültürel haritalamayı bir araç olarak geliştirmek, sadece çevre sorunlarını değil, görsel, kültürel ve sosyal yönleri de kapsayan etki değerlendirmesini yapmak, kültürel peyzaj – tarihi kentsel peyzaj kavramlarını ilişkilendirmek ve giderek artan yatırımlar ve kentsel gelişimler karşısında kent planlaması ve mirasın korunmasını bütünlüklü bir yaklaşımla ve alan yönetimi mantığıyla ele almak öncelikle belirtilmesi gereken politikalar” saptamasını sunmaktadır.

Kılınç ve Çelik (2016), günümüz kentsel dönüşüm anlayışının kentlerin kültürel yönünü göz ardı ettiğini ileri sürmektedir. Makalede; “Kentsel dönüşümün yasal çerçevesini çizen gerekçede tasarlanan dönüşümün belirgin niteliği ve odak noktası kentleşmenin maddi boyutları üzerine olup erken modern siyasi düşüncenin ileri sürdüğü türden kültürel, entelektüel ve moral iyileştirme ihtiyacı açık bir biçimde tanınmış değildir. Hedef daha nitelikli ve planlı; çevreyi, tarihi ve kültürel dokuyu tahrip etmeyecek bir dönüşümdür. Sözü hiç edilmeyen ise dönüştürülecek kentlerimizde yaşayan kentli nüfusun kültürel açıdan nasıl dönüştürüleceği ve modern standartlarda inşa edilmiş kentlerin beşeri unsuru olarak kentli nüfusun kentlileştirilmesi problemidir” denilmektedir. Kentlilik bilinci kentsel dönüşümde eksik kalan bir boyut olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’nin kentsel dönüşüm projeleri yanında kültürel ve moral dönüşüm projelerine ihtiyacı olduğunun önerisini vermektedirler.

Sezik (2018), kentlerin tarihi dokularının korunmasında kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelik olarak kentleri birbirine benzer kalıplara soktuğunu ifade etmektedir. Kentleri birbirinden ayıran özelliklerinin ise pazarlama politikalarına kurban gittiklerini düşünmektedir. “Kentsel dönüşüm uygulamaları o kentte yaşayan insanları önceleyen ve onların tarihleri ile bağlarını korumaya, devam ettirmeye yönelik uygulamalar olmalıdır. Bunu sağlayacak kurumsal yapı ise ancak yerel yönetimler olabilir” demektedir. Kentsel dönüşümün kentin tarihi dokusunu koruma adına kentin dışında bir alanda yapılmasının gerekli olduğunu savunmaktadır. Yerel yönetimlerin ise kentsel dönüşüm üzerinde merkezi yönetimler kadar etkisinin olmadığını ve belediye meclislerinde çoğunlukla müteahhit ağırlıklı kişilerce kararlar verildiğini belirtmektedir.

“Kentsel dönüşüm, kentlerin çevrelerindeki plansız yerleşmelerin sosyal, ekonomik fiziki çöküntülerine karşı geliştirilmesi gereken çok boyutlu yaklaşımlar içermelidir” savunmasını yapmaktadır.

Negiz ve Yalçın (2019), yayınlamış oldukları makalede; zamanla kentsel dönüşüm kavramının kentleri daha yaşanabilir hale getirmekten ziyade, sermayenin kentsel mekânda bir artı değer üretme aracı haline geldiğinden bahsetmektedirler. Kentsel dönüşüm projelerinin, kent kültürü ve kentsel kimlik üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadırlar. Makalede “Kent ile kentte yaşayan bireyler arasında karşılıklı bir etkileşimin olmadığını söylemek ya da kentleri sadece fiziksel bir yerleşim birimi olarak görmek anlamsızdır. Bu noktada her kentin tarihsel süreç içerisinde kültürel olarak geliştirdiği bir kimlik ve kültürün olduğu görülmektedir” denilmektedir. Araştırma sonucunda Türkiye’nin çeşitli illerinde uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin kanunda ortaya konulan ‘afet risk’inin azaltılmasından ziyade ekonomik kaygılarla yapıldığı, yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarıyla kentsel mekânın bir sermaye birikim aracı olarak algılandığı ve bu neticede yapılan kentsel dönüşüm projelerinde kentsel mekâna ilişkin var olan sosyo-kültürel değerlerin önemsenmediğini tespit etmişlerdir. Kentsel dönüşüm sürecinin mekânsal, yönetsel, sosyolojik ve kültürel anlamda bütüncül bir bakış açısıyla dizayn edilmesini, yeniden düşünülmesini, daha yaşanabilir kimlikli kentlerin oluşturulmasını, var olan kültürel değerler ve geleneklerin korunmasını, kentsel mekân ve içerisinde yer alan unsurların bir meta olarak görülmemesini önermektedirler.

Kaynaklarda yer alan çalışmalara genel olarak bakıldığında, kentsel dönüşüm kavramına yönelik yeni yaklaşımlar getirmenin gerekliliğinin 2000’li yıllardan sonra ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle bu yeni yaklaşımlar kültürel miras ve kentlilik unsurları çerçevesinde şekillenmektedir. Geç gelen bu bilinçlenmenin yarattığı etki ile literatüre yabancı kaynaklardan giren kültür eksenli dönüşüm, tarihi kentsel peyzaj gibi kavramlar açıklanmaya çalışılmaktadır. Önerileri ve eleştirileri ele alan yazıların yoğunlukta olduğu akademik çalışmalardan anlaşılmaktadır. Kentsel dönüşümün geldiği noktanın bu kaynakların tümünde ortak bir yere vardığı görülmektedir. Bu noktayı değiştirmeyi sağlayacak yeni bir yöntem veya örnek veren, planlamaya katkı sağlayan bir aktarımın varlığından ise söz edilememektedir. Tez çalışmasının vurgulamış olduğu kent anlamı yaratma amacı bugüne kadar yapılmış herhangi bir çalışmada yer almamaktadır.

3. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kentsel Dönüşüm-Kentin Yeniden Üretilmesi

Kentsel dönüşüm kavramına yüklenen anlamlar gerek akademik alanlarda gerekse yasal boyutlarda birçok farklılık barındırmaktadır. Tanımsal olarak yaşanan bu farklılaşma sonucunda Türkiye’de her kentte farklı kentsel dönüşüm örnekleri ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durumun başlıca nedenlerinden biri, kavramın içeriğine bakılmaksızın yanlış uygulamalarla kullanılması olduğu görülmektedir. Kentsel dönüşümün bugün en başarılı sayılan örneklerine sahip olan İngiltere’de kullanılan “*urban transformation*” kavramına değiştirilmeden çeviri yapıldığında içeriksel olarak karşılık bulunamamaktadır. Dönüşüm dediğimizde TDK (2021)’ da geçen tanımına göre; “Olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma, şekil değiştirme” olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlerde yaşanan dönüşüm bu tanıma dönüşme eyleminin ne eli ile gerçekleştiğini eklemektedir. Bu ellerden biri bireyin müdahalesi biri de doğal süreçlerdir. Bu iki durum birbirinden ciddi şekilde ayrılırlar bile kentsel dönüşüme karşı, sorunlu bölgeye yapılan bir uygulama gözü ile bakmayı doğurmaktadır.

Bugün kentlerde yaşayan herhangi bir bireye sorulduğunda, kentsel dönüşümü istenmeyen uygulama veya ekonomik değeri bulunan bir alanı yok ederek yerine yenisi yapmak olarak görmektedir. Bu bakış açısı da bireyleri kentsel dönüşümün ne kadar kötü olduğuna ve eleştirilip karşı çıkılması gereken bir olay olduğuna yöneltmektedir. İçerik olarak tam anlaşılamayan bu kavram uygulamalarda da mekana farklı yansımaktadır. Kavramsal açıdan inceleme yapılacak olan bu bölümde, kentsel dönüşümün yanında bu kavrama denk olarak kentin yeniden üretilmesi başlığı da eklenmiştir. Bölüm içerisinde kavram yerli ve yabancı literatürde geçen tanımları ile birlikte incelenecektir. Öncelikle yabancı daha sonra yerli kaynaklar olarak sıralanarak kentsel dönüşüme farklı kaynaklardan yapılan tanımlamalar şu şekildedir:

Kentsel dönüşümü; Linchfield (1992), “kentsel bozulma süreçlerini daha iyi anlama ihtiyacından doğan ve gerçekleştirilecek dönüşümde elde edilen sonuçların üzerinde uzlaşma” (Akkar, 2006),

Dannison (1993), “kentsel çöküntü alanlarında yoğunlaşan sorunların eşgüdümlü bir biçimde çözümlemek için ortaya konulan yöntem” (Akkar, 2006),

Roberts (2000), “kapsamlı ve bütünleşik bir vizyon ve eylem olarak, bir alanın ekonomik, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşulların sürekli iyileştirilmesini sağlamaya çalışmak” (Akkar, 2006) olarak tanımlamışlardır.

Üç ayrı yazar tarafından yapılan tanımlardan, ilk iki tanım kentsel bozulmayı düzeltmek ve son tanım bir alanın koşullarının iyileştirilmesi olarak göstermektedir. Tüm tanımların ortak noktası, var olan bir mekana yapılacak uygulamadan bahsetmek ve kenti yeniden planlama olarak düşünülmektedir. Bu tanımlar dışında İngiltere’de kentsel dönüşümde önemli bir ismin yapmış olduğu tanımlamaya bakıldığında;

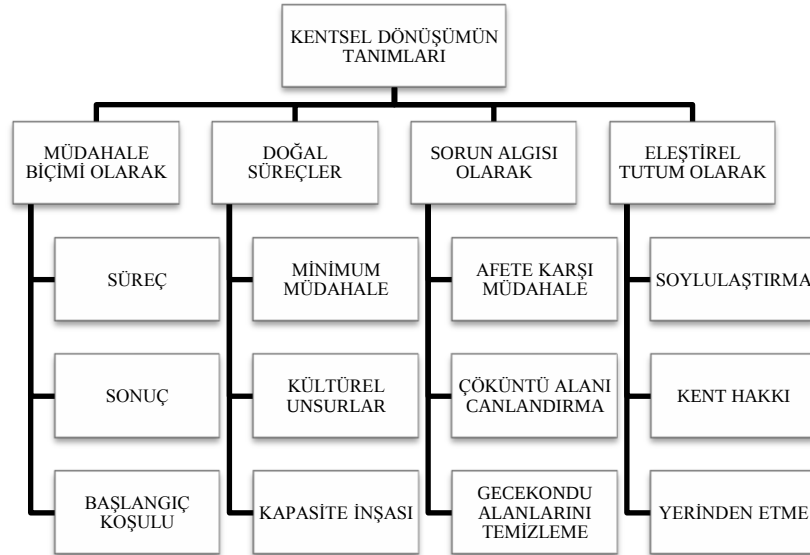
İngiltere Igloo Dönüşüm Fonu’nun Genel Müdürü, Chris Brown; “Kentsel dönüşüm, çok boyutlu yoksunluk yaşayan mahallelerdeki insanlara yardım etmek, çöküntüyü tersine çevirmek ve sürdürülebilir yerleşmeler ve topluluklar yaratmak için, yapılan sosyal, ekonomik ve fiziki anlamdaki uyumlu eylemler. Başka bir deyişle, gayrimenkul geliştirme değildir. Gayrimenkul geliştirme piyasa güçleri ile gerçekleşir. Fiziki kentsel dönüşüm ise, yalnızca yoksunluk yaşayan yerleşmelere verilmek üzere kamu sektörünün finansal desteğine gereklilik duyar” (Göksu, 2017), sözleri ile kentsel dönüşümün mekansal boyutuna yönelik bir tanım getirmiştir.

Yılmaz ve Bozkurt (2008), “Çeşitli kriterler göz önüne alınarak modern, sağlıklı yerleşim alanları elde etmek, yeni imar planlı alanlar kazanmak, sosyal ve kamusal kullanım alanları oluşturmak gibi kentin ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmaların bütünü” (Deringöz, 2017),

Keleş (1998), “Kamu girişimi ya da yardımıyla, yapıların iyileştirilmesi, korunması, daha iyi barınma koşulları, tecim ve işleyim olanakları, kamu yapıları sağlanması amacıyla, yerel tasar ve izlenceler uyarınca, kentleri ve kent özeklerinin tümünü ya da bir bölümünü, günün değişen koşullarına daha iyi yanıt verebilecek duruma getirmek” (Deringöz, 2017),

Özden (2008), “Eskiyeen, köhneyen, yıpranan, sağıksız/yasadışı gelişen ve yaygın bir yoksulluğun hüküm sürdüğü kent dokusunun, altyapısının sosyal ve ekonomik programlarla oluşturulup beslendiğı bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değıştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden üretilmesi eylemidir” (Deringöz, 2017), olarak tanımlamışlardır.

Yerli ve yabancı yazarların kentsel dönüşüm için yapmış olduğı tanımlar oldukça birbirine yakın ve örtüşen ifadeleri barındırmaktadır. Fakat İngiltere’de kentsel dönüşümün uygulama ayağında bulunan bir uzmanın yapmış olduğı tanımlama ile bugün Türkiye’de kentsel dönüşümün uygulayıcılarının ortaya çıkardığı kent formlarına bakıldığında, tanımların uygulamasında yanılma aşikârdır. Kentsel dönüşüme tek bir tanım yerleştirememekte fakat yapılan her bir tanımda birbirine bir o kadar uzak boyutları ele alınmaktadır. Bu nedenle bölüm başında da belirtildiğı gibi kentsel dönüşüm adı verilen her uygulama her kentte başka sonuçları doğurmaktadır. Aktarılanlar bir bütün içerisinde başlıklara ayrıldığında Şekil 3.2 gibi bir görünüm kazanmaktadır. Böylece kentsel dönüşümün tanımsal dallarının yoğunluğu da daha iyi anlaşılmaktadır.

Şekil 3.2. Kentsel dönüşüm tanımları (Şahin, 2015’den yazar tarafından uyarlanmıştır.)

Tez çalışmasının kentsel dönüşüme getirdiği tanım ise çalışma sonunda daha iyi aktarılabilir. Çünkü çalışma kentsel dönüşümü bir amaç doğrultusunda sürekli işleyen bir süreç olarak görmek istegindedir. Dönüşüme gereksinim duyulan her bir kent veya kent parçasında başta sosyal olmak üzere; ekonomik, fiziksel, çevresel tüm boyutları birlikte ele alan, kente değil insana yatırım yapmayı, kent sektörlerine değil kimliğe değer katmayı sağlayan ve kenti anlamlı kılan bir yeniden üretim sürecidir. Üretim sürecinde baş aktör kent ve kentlidir.

3.2. Kent Kimliği ve Kent Belleği

Kentin kimlikli bir yapısının olduğu akademik yazında sürekli belirtilen ifadelerden biridir. Her kentin birbirinden ayrı görüntüde ve yaşam biçiminde oluşu kentin kimliğine bağlanmaktadır. Çünkü kimlik kente özgünlük sunar. Peki, nedir bu kente kimlik veren şey? Kent kimliği denilen ifade tek bir unsur değil birçok unsurun bir araya gelmesi ile oluşmaktadır.

Kent içerisinde yaşayan insanlardan oluşan bir mekanın çok ötesinde özellikleri de içinde barındırır. İnsanların yaşam biçimleri, dini veya siyasi düşünceleri, sosyal ilişkileri vb. kente özgü olan her şeyi taşımaktadır. Bir kent oluşurken oluşumda yer alan her bir husus kentin kimliğinin de göstergeleridir. Bu sebeple aslında kimlik aynı zamanda bir hafıza yani kentin belleğidir. İçinde barındırdığı soyut ve somut elemanları ile kimlik, hayatın akışında yerini almaktadır. Coğrafi özellikler, kültürel yapı, mimari, gelenek ve görenekler kente kimlik kazandırmaktadır. Bu değerler kentte doğal, sosyal veya beşeri anlamda biçimsel özellikler kazandırırken aynı zamanda da sürekli bir değişimde yaşamaktadırlar. Kimlik anlık oluşmamakta, bir süreçten geçmektedir. Kimlik kavramında bir parça tarihsellik ve biraz insan algısı anlaşılmaktadır. Nasıl ki kent dinamik bir yapıdadır, kent kimliği de öyle dinamiktir. Bir kere var olup sonsuza kadar aynı kalmaz, değişir. Hatta belki yeni oluşumlar gerçekleştirir. Kent kimliği ile ilgili akademik literatürde yapılan tanımlara bakıldığında:

Çöl (1998), “Kent kimliği; kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür” tanımı ile kimlik kavramı için en kapsamlı tanımlardan birini aktarmaktadır.

Gündüz ve Taner (2001), “Kent; insanların yaşam biçimlerinin, etkileşim düzenlerinin mekandaki yansımasına verilen addır. Kentsel kimlik ise; bir kenti tanımlayan ve diğerlerinden ayıran belirleyici nitelikteki bileşenlerin bütünüdür. Kent bileşenleri genelde kent sakinleri ve kentin fiziksel çevresi olarak iki temel grupta ele alınmaktadır. O halde bu bileşenlerin ayrı-ayrı özellikleri ve birbirleriyle etkileşimleri sonucu ortaya çıkan sistemin karakteristikleri, kentin kimliğini belirtmektedir” şeklinde tanımlayarak bireylere odaklanırken,

Demirsoy (2006) ise, “Kentın geçmişten gelen fiziksel, sosyal, ekonomik, politik özelliklerinin varlığının okuması, bu okumanın yorumlanması ve gelecek hedeflerinin de bu değerler çerçevesinde projelendirilmesi sonucunda mekanın benliği ortaya çıkmış oluyor. Mekanın benliği ise kentin kimliği olarak; bu günü ve yarın ulaşmak istediği hedefi ortaya koyuyor” diyerek kent kimliğinin tarihsel süreçte gelişimine odaklandığı bir tanım yapmaktadır.

Karaaslan (2010), “Kent kimliği o kenti görmeyenlerin bile zihinlerinde o kentle ilgili çağrışım yapan değerler bütünüdür. Kent kavramını yalnızca fiziksel özellikleri ile tanımlamak bize kentin kimliğine dair ipuçları verse de tanımlamaya yetmez. Çünkü kent kimliği tarihten, kültürden, bilgi birikiminden, deneyimden kısacası insandan ayrı düşünülemez” demektedir.

Tanımların her biri aynı amaçla yazılmıştır. Kent kimliği kavramının içerisinde iki ana kimlik bileşeninden söz edilebilmektedir. Bunlardan ilki çevresel etkilerden doğan kimlik, diğeri ise kentin sakinlerinin etkileri olan toplumsal kimliktir. Tüm bu tanımlamalar çerçevesinde kimlik kente ruhunu veren soyut ve somut tüm öğeler bütünüdür. Çünkü insanlardan kente yansıyan bu ruh kentten de insana yansır.

Kente ilk kez gelen birinin hissettiği duygu veya yıllardır aynı kentte yaşayan birinin hissettiği duygu aynı ruhu oluşturmaktadır. Bireyler arasında bir konuşma esnasında herhangi bir kentin bahsi geçtiğinde zihnimize canlanan ortak noktalar o kentin kimliksel ruhudur. Bu tez çalışmanın ise kent kimliği kavramı ile ilgili esas aktarmak istediği nokta; tarihi süreçlerden geçerken, değişirken, dönüşürken kentsel kimliğin ve kent hafızasının yaşatılabiliyor olmasıdır. “Bellek ve mekan ilişkisini “hafıza mekanları” olarak ele alan Nora, kendiliğinden hafızanın olmadığını, ancak bir anlatıya, bir ritüele ya da bir sembole dayandırıldıkları zaman mekanların anlam kazandığını vurgulamıştır” (Nora, 2006’dan aktaran; Öztürk, 2016). Şehirlerde kimi öğeler (yapı, peyzaj, meydan, vb.) var oldukları andan itibaren farklı dönemlere tanıklık ederek kalıcılıklarını sürdürürler. Bu öğelerden bazıları kalıcılıklarını, özgün bir bağlam içindeki yerlerine borçlu iken, bazıları geçmişin bugüne taşınmasına hizmet ederek, zaman içinde farklı işlevleri barındırabilmelerine borçludur. Şehrin bir zamanlar ne olduğunu, bu kalıcı öğeler gösterirler. Bu öğeler, ifade ettikleri bilinç ve hafızadan ve kentin biçimlenişinde belirleyici olmalarından dolayı, kentsel artifaktları oluştururlar (Rossi, 2006).

Bugün üzerine düşünülen her çalışmada veya yapılan her uygulamada kente insan gibi davranılmalıdır. Hafızasında kalanlara kulak verilmeli, kent okunmalıdır. Böylece daha hassas ve itinalı yaklaşılacaktır. Bu hassasiyete karşı verilen önem kentlerin bugün gelmiş olduğu noktadan kaynaklanmaktadır. Küresel düzene ayak uyduran kentlerde, bireylerin kente bakış açıları yalnızca barınma ve ekonomik kazanç arasında gelip gitmektedir. Kentler bir ruhu temsil etmekten çıkıp fiziksel bir araç haline gelmektedirler. Yaşamda bozulmalar meydana geldikçe kimliği ve kent ruhu kaybedilmektedir. Oysaki kimlik kavramı kentsel yaşamın ta kendisidir. Bu sebeple insanın yaşamına verilen önem gibi etkileşimli bir yapı olan kentin kimliğinin yaşamına da önem verilmelidir.

3.3. Kente Anlam Kazandırma – İnsan Algısı Yaratma

Kentlerde yaşayan bireyler, hayatlarını geçirmeye ve yaşamaya çalışma telaşları içinde kentli olduklarını zaman zaman unutmaktadır. Kentli olmak demek yaşanılan kente ait hissetmek, onunla duygusal bir bağ kurmak ve bütün hissetmek demektir.

Bu hissiyatın sağlanması için ise bir takım sorumluluklar hem kentte yaşayanlara hem de yerel yönetimlere düşmektedir. Bu kavram çalışmalarda kentlilik bilinci oluşturma olarak yer almaktadır. Kente anlam kazandırmak veya insanlara anlamlı bir kent yaratmak yerli veya yabancı literatürde geçen bir kavram değildir. Çalışmanın bu bölümü aslında var olan bir konu üzerinden bilinmeyen bir kavramsallaştırma yapma amacındadır.

Kentler kendiliğinden var olan mekanlar değildir. İnsanlar toplumsal ilişkileri, amaçları doğrultusunda ve bir takım siyasi, idari gelişmeler çevresinde kentleri var etmişlerdir. Düzenlenmiş yaşam alanları olan kentlerde ona anlamını ve ruhunu verense kültürdür, değerlerdir. Kent somut unsurlarla soyut unsurları iç içe geçiren bir düzendedir. Köksal Alver (2017) 'in dediği gibi; “bir sistem olarak kent yapı ve hayatın inşasına denk düşer... Her iki unsurun birbirine geçtiği, birbirini dokuduğu, birbirine anlam kattığı ilginç bir birleşimin adıdır kent. Sokak sistemi ile sokak hayatı, ev biçimleriyle ev hayatı yahut komşuluk ilişkileri, çarşı düzeniyle alış veriş kültürü arasında anlamlı bağlar kurmak mümkündür”. Bir kenti imgeleyen en önemli unsurun kimlik olarak belirlendiğinde bunun arkasına iki unsur daha eklemek gerekmektedir. Bunlarda yapı ve anlamdır. İnsanların zihinlerinde kentle ilgili ayrılmaz algılar bu üç bileşendir. Kentler bireylere bu bileşenleri sergiler.

Kent bir hisler alanıdır. Yaşam alanlarıdır ve bireyleri bu hislerle beslemektedir. Her şehrin hissi ise ona özgüdür. Bir insan, bir kente girdiği anda hissettiği o ruh kent anlamıdır. Bu anlamı katmak için ise kentin hayatla beslenmesi gerekmektedir. Bölümde vurgulanmak istenen esas nokta bu ruhun beslenmesidir. Bu beslenmeyi somut bir biçimde nasıl sağlayacağı ise ilerleyen bölümlerde detaylandırılacaktır. İnsanların kentleri tanıyabilmesi, okuyabilmesi ve anlayabilmesi için kimlik, kent ruhu ve kent hafızası oldukça önemlidir. Kente anlam katan bu unsurlar onu her zaman canlı tutmaya yaramaktadır. Ayrıca anlam kazanan kentler kendi benliklerini, karakterlerini sergileyebilmektedirler.

4. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KENTE YÜKLEDİĞİ ANLAMLAR

4.1. Kentsel Dönüşümü Anlamak

Günümüzde hemen herkesin kentsel dönüşüm ile ilgili bir fikri bulunmaktadır. Bunun sebebi hayata doğrudan tesir ediyor oluşudur. Uzmanlar, araştırmacılar ve uygulayıcıların bir kalıba soktukları kentsel dönüşüm, aynı zamanda yaşadığı yerde yapılan bir uygulama ile bu kavramı öğrenen bir kimsenin de etki ve ilgi alanındadır. Kentsel dönüşümün kavramsal olarak nasıl bir kalıbının olduğundan 3. bölümde bahsedilmektedir. Bir kavramı en iyi anlamanın yolu söylenenlerden ziyade onun üzerinde yapılanlara bakmaktadır. Alt bölümlerde kentsel dönüşümün Türkiye’de nasıl bir tarihsel süreçten geçtiği ve yasal düzenlemelerdeki yeri incelenecektir.

4.1.1. Kentsel dönüşümün Türkiye’de mekansal görüntüde tarihsel süreci

19. yüzyıl dünyasında sanayi devriminin yarattığı etki ile hem fiziksel anlamda hem de kültürel anlamda kentlerde yepyeni bir dönemin kapıları açılmıştır. Osmanlının son dönemlerine denk düşen bu süreçte yangın alanları ile ilgili düzenlemeler, yollarda yapılan değişiklikler ve savaş döneminde kaybedilen topraklardan göçenlere yönelik yeni yaşam alanları yapılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra ise kentlere göçün hızlanması ile kendilerine ait olmayan bir kentte yaşamaya başlayan insanların ekonomik ve kültürel durumları kente yansımaya başlamıştır. Bu durum kentin fiziki ve sosyal ruhunu tepetaklak etmiştir. Savaştan yeni çıkmış, yakılıp yıkılmış kentlerin imarında yeniden inşa ve kent oluşumları öncelikli çalışmalar olmuştur. Göçle gelenler kentte çalışma tesislerine yakın olabilmek adına bir barınma bölgesi oluşturmuştur. Gecekondu mahallesi adı verilen bu alanlarda ruhsatsız, sağlıksız yapılarda yaşayanlar hem kendi kimliklerinden koparılmıştır hem de yerleştikleri kentin kimliğini bozmuştur. Aynı zamanda bu yeni oluşumlar Türk mimarisine veya Türk kent kültürüne oldukça uzak bir karakteri de doğurmuştur (Yenice, 2014).

Kentlerde meydana gelen sağlıksız ortamlar, kentlerin sınırlarını aşması vb. birçok sorundan kurtulmak adına hazırlanan bir dizi yasal düzenlemenin öncelikli hedefi yasadışı gelişen gecekondu bölgelerine çözüm sunmaktır.

Fiziksel dönüşümlerle mekansal standartlar artırılmaya çalışılmış ve yeni alanlar oluşturmak için tamamen fiziksel boyutlar ile ilgilenen uygulamalar yapılmıştır. Kentsel Dönüşüm kavramının ortaya çıkışı da bu dönemde olmuştur (Akkar, 2006).

Kentler yatay ve dikey bir biçimde sürekli büyüme içine girmiştir. Gecekondu bölgelerinde yaşayanlara mülklerini devlete bedeli karşılığında vermeleri ve yeni yapılacak konut alanlarına yerleşmelerini isteyen düzenlemeler, ilk olarak dar gelirli işçi ve memur ailelerine barınma alanı oluşturmak için Ankara’da uygulama alanı bulmuştur. 2 katlı planlanan bu mahalle insanları konut sahibi yapmayı amaçlamıştır. Aynı dönem içerisinde gecekondu alanlarını temizleme adına çıkarılan yasa ve kanunlarla sürekli bir toplu konut inşası yapılmaya başlanmıştır. Kentler bir anda her biri birbirine benzeyen toplu konutlarla dolu bir kimliğe bürünmüştür. Altyapı sistemlerinde yapılan değişimler, genişletilen yollar ve oluşturulan konut bölgeleri ile kentlerin tarihsel kimlikleri değişmeye ve yitirmeye başlamıştır. Özellikle bu uygulamaların Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde başlaması, küçük Anadolu kentlerine de benzer uygulamalar yapma adına cesaret vermiştir. Küçük Anadolu şehirlerinde büyük bulvarlara yer edindirmeye çalışılmış ve kentlerde kayıp boşluklar oluşturulmuştur. Yine bu dönemde yapılan yasal düzenlemeler ile apartmanlaşmanın da temelleri atılmıştır. Az katlı yapıların bulunduğu alanlarda yıkımlar yapılarak çok katlı ve nüfusa karşılık verebilen apartmanlar yapılmıştır. Özellikle kentlerin merkezlerinde bitişik nizamda ortaya çıkan bu yapılar bütünü, geleneksel yapı formlarının zıttı bir görüntüyü yaratmıştır. Nitelsiz ve kimliksiz oluşturulan kent parsellerinde yaşayanların başlangıçta ev sahibi oldukları için nispeten sevindiği kentsel dönüşüm zamanla yitirdikleri toplumsal yaşam alanlarının farkına varılması ile hüsrana yaşıtmıştır. Bugün hala kentsel dönüşümün gecekondu alanlarını dönüştürmek olarak bilinmesinin temelleri de o günlere uzanmaktadır (Ataöv ve Osmay, 2007).

1980 ve 2000’lerin başına kadar bu şekilde ilerleyen kentsel dönüşüm sisteminde 1990’ların sonu 2000’lerin başına gelindiğinde özel sektör işbirlikli konut üretimine geçilmeye başlanmıştır. Dünya genelinde küreselleşmenin yaşandığı ve kentlerde rekabet anlayışının yükseldiği bir dönem olan 1990’lar; Türkiye’de de yerel yönetimlerin planlar üzerinde giderek güç kazanmaları ile kentsel alanlarda siyasal etkilerin görüldüğü yıllar olmuştur.

Kentsel arsalardan değer kazanma amacı güden yerel yönetimlerin planları doğrultusunda, konut yoğunlukları artış göstermiştir. Kentsel alanların cazibesi ve ekonomik kazanç değeri ön planda tutulmaya başlamıştır. Kentsel dönüşüme ilk kez bir strateji gözü ile bakılmıştır. Bu bakış açısının değışmesinin en önemli sebeplerinden biri 1999 yılında yaşanan büyük depremdir. Ne yazık ki başlangıçta görölmesi gerekenler, büyük bir yıkımın sonucunda görülebilmiştir. Sadece kentsel dönüşümü içeren bir yasanın kabulü ile de dönüşüm eskiyen ve yıpranan dokuyu yenileme ve kentin tarihi dokusunu koruma üzerine olmuştur (Ataöv ve Osmay, 2007).

2000'lı yıllar ve sonrasında günümüze kadar gelen süreçte dönüşümün; belediyelerce belirtilen bir alan büyüklüğü içerisinde, kamu-özel ortak projeleri şeklinde, farklı bölgelerde yapılabiliyor oluşu kentte parçalar halinde dönüşen alanları beraberinde getirmiştir. Değişen toplumsal yapının ve hayat biçiminin de etkisi ile büyük ofis alanları, alış veriş merkezleri gibi kent mekanları ortaya çıkmıştır. Bilgi ve haberleşme çağında kentten sağlanmak istenen yeni kazanç yolları oluşmuş ve kentin her alanı satılmaya değer bir duruma gelmiştir. Toplumda tüketim anlayışının hız kazanması ile kentlerin tükenmeye başlaması da aynı dönemlere denk gelmektedir. Planlama ise geniş kapsamlı projelerden sıyrılıp, daha parça projelere ağırlık vermiştir. İç ve dış yatırımları ülkeye çekme telaşına kapılan belediyelerce uluslararası alanlarda rekabete sokulan kentlerde tarihi ve kültürel değerler yitirilmekte, doğal çevre düşünülmeden tahrip edilmektedir (Kiper, 2004).

Toplumda bu zamana kadar gelinen nokta ise kendini ait hissetmediği bir bölgede yaşayan ve güvensiz hisseden bireylerin oluşumudur. Kentte yaşayan birey yalnızlaşmış ve mekana olan bağlılığında zayıflama meydana gelmiştir. Buna bir çözüm getirmek isteyen son dönem plan ve politikaları ise, sosyal hayatı da ele alan yeni konut projeleri üretmeye başlamıştır. Başlangıçta sadece dar gelirliye hizmet sunan konutlar, zamanla apartmanlara daha sonra ise dar gelirlinin yaşayamayacağı binalara dönüşmüştür. Yeni gelişen konut projeleri ise kentten ve kentliden uzakta yaşamak isteyen üst gelir gruplarının yaşam alanları olmuştur. Parçalar halinde planlanan kentlerde parçalar halinde yaşayan toplumsal gruplar, kentin kimliğinin de parçalanmasına neden olmuştur.

Bu kentlerde yaşayan insanlara bakıldığında yalnız ve kimseye güvenmeyen, kendi menfaatini her şeyin önünde tutan ve kötü uygulamaları eleştiriyor olmasına rağmen duyarsız hale gelmiştir. Kente yaşatılan her yeni düzen insana da yansımaktadır. Batının etkilerini olumlu veya olumsuz hemen her dönem görebilen kentlerde fiziki dönüşümler yaşarken kültürel anlamda da dönüşüm geçireceği hesaplayamamaktadır. Kültürün ve kimliğin önemini ve bir kenti yaşatan değerler olduğunu belirtirken bunu kente adapte etmeye de gayret edilmelidir.

4.1.2. Türkiye’de kentsel dönüşümün yasal ve yönetsel boyutu

Türkiye’de kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesine yönelik olarak 7 adet yasal düzenleme bulunmaktadır. Bu yasal düzenlemelerin önemli bir uygulama için oldukça dağınık ve parçalar halinde olması, merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerinin ihtiyaç duydukları zaman kentsel dönüşüme başvurarak kenti şekillendirmelerine sebep olmaktadır (Sezik, 2018). Tarihsel süreçten yola çıkıldığında kentler ile ilgili ilk düzenlemenin gecekondur mahallelerinde olduğu görülmektedir. 775 sayılı Gecekondur Kanunu 1966 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun gecekondur alanları için İslah İmar Planları getirmiş ve sonuçta oluşan planlarla fiziksel dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Gecekondur alanlarında kat sayısının artmasını, gecekonduların alınıp, satılmasını ve müteahhitlere verilmesini mümkün kılmıştır. Ancak bu kanunda gecekondur probleminin, sadece mülkiyet ve tapu konularının yapılaşma kurallarına göre ele alınması ile çözülebileceği öngörüsünün bulunması, ıslah imar planları ile gecekondur alanlarının ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel yapısının uzun vadeli olarak iyileştirilmesini olanaksız kılmıştır (İlkme, 2008).

1984 yılına gelindiğinde yayınlanan 2981 Sayılı İmar ve Gecekondur Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı işlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun aslında belli bir döneme ve amaca yönelik olarak çıkartılmıştır. “Af yasaı” olarak da tanımlanan bu yasa günümüzde kullanımda değildir. Bu yasa ile gecekondulara tapu tahsis, imara aykırı yapılara da iskân verilmiştir. Bu yasanın günümüz için önemi, yapı üzerindeki hak sahipliğinin tespiti açısından bir anlam ifade etmektedir (Sezik, 2018).

1990 yılında 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu kapsamında Toplu Konut İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Bu kurum Türkiye’de kentsel dönüşüme yönelik oldukça önemli yetkilerle de donatılmıştır. Yetkileri ise; gecekondü dönüşüm projesi uygulanacak alanlarda veya valiliklerce toplu konut iskân sahası olarak belirlenen alanlarda, çevre ve imar bütünlüğünü bozmayacak şekilde her tür ve ölçekteki imar planlarını yapma, yaptırma ve tadil etmektir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı görevleri çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilere ait arazi ve arsaları ve bunların üzerindeki her türlü eklenti veya yapıları kamulaştırmaya yetkili kılınmıştır (Sezik, 2018). Bunun neticesinde bugün Türkiye’nin her kentinde tek tip örnekte plan ve projelendirilmiş kent parçaları yer almaktadır.

2004 yılında yürürlüğe giren 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu adından da anlaşığı üzere; Kuzey Ankara girişi ve çevresini kapsayan alanlarda, kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumun ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlanması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesini amaçlamıştır. Yine aynı yılda çıkan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda; büyükşehir belediyelerine kentsel dönüşüm yapma yetkisi verilmiştir.

1 sene sonra 2005 yılında ise Belediye Kanunun 73. maddesinde de; yalnızca sayısal büyüklük ifadesi verilmiş ve meclis üyelerince belirlenecek olan bir alanda belediyelere kentsel dönüşüm yapma yetkisini vermiştir. 2005 yılı içerisinde iken çıkan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ile tarihi kent dokularını ve alanlarını kapsayan bir dönüşüm ile ilgili ifadeler yer almıştır. Fakat yine bu yasada da yıpranan ve özelliğini kaybetmiş kent bölgelerinin nasıl ve hangi ölçütlere göre belirleneceği açıklanmamıştır. Bunun yanı sıra bu yasa ile kentsel sit alanı kararlarının ve koruma amaçlı imar planlarının bütünlüğünün bozulması söz konusudur (İlkme, 2008). 2 yıl içerisinde yürürlüğe girmiş bu birbirinden bağımsız ve çoklu otoritelerce gerçekleştirilecek kanunlarla beraber kentlerin parçacıl biçimde yapılacak planlarla dönüştürülmesinin de yasal dayanaklarla önü açılmıştır.

2012 yılına gelindiğinde bugün her kentlinin kentsel dönüşümün yasası olarak bildiği; 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Özellikle büyük Marmara depreminin yarattığı etki ile kentsel dönüşüm artık riskin ve afetin olduğu alanları iyileştirme ve yenileme olmuştur. Görüldüğü üzere, 1966 yılından itibaren kentleri önlenemez ölçülerde değiştiren kanunların yürürlüğe girişleri, dönemin şartlarını veya belli olumsuzlukları çözmek adına gerçekleştirilmiştir. Bu kanunların her birinde kentsel dönüşümün üretilmeye çalışıldığı ama hiçbir zaman tam ve doğru bir kentsel dönüşüm üretilmediği görülmektedir. Bu sürecin daha yıllar boyunca bu şekilde devam etmesini önlemek için bu kanunların hiçbirinin gerçek bir kentsel dönüşüm kanunu olmadığına karar kılmakla başlanılmalıdır. Bu konu ile ilgili son dönemlerde gündemde olan Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı ise aldığı çok yönlü eleştiriler ile konunun hala tam olarak idrak edilemediğini göstermektedir.

4.1.3. Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamalarının mekana yansımaları

Küreselleşmenin bilinen niteliklerinden birisi olan uluslararası gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması olgusu, bölgeler arasında ve kentler ölçeğinde de yaşanmaktadır. Küresel kentlerin en belirgin özelliği, artan eşitsizlik ve sömürünün kent mekanına da yansiyarak yarattığı ikili kentsel yapılanmalardır (Şengül, 2000; aktaran Kiper, 2004).

Kentlerde dönüşüm yapılan alanlarda yaşayanların gelir dağılımına göre yer edinmeye başlamalarıyla toplumsal uçurum meydana gelmektedir. Üst gelir grubu kent merkezlerinden uzaklaşmakta ve kendilerine yeni bir yaşam alanı yaratmaktadır. Alt gelir grubu ise yerinden edilerek ya kentin çeperlerinde sağlıklı yapılaşma alanlarında ya da kentin merkezinde çöküntü alanlarında kalmış yapılarda yaşamaktadırlar. Geleneksel kent kimliğini yansıtan mahalleler ise bakımsızlık nedeniyle veya sahiplerinin modern kapalı siteleri tercih etmeleri ile ihmal edilip düşük gelir gruplarına veya yabancı uyruklu kişilere kiralanmaktadırlar. Bu tarihi kimliği olan yapılar, sokaklar, mahalleler değerini bilemeyen kesimlerce tahrip olmaktadır. Son zamanlarda ise bu tip alanlarda varisi çok olan mülkler restore edilemedikçe zamana yenik düşmeye başlamakta ve fırsattan yararlanma olarak adlandıracağımız kentsel dönüşüm projeleri rant değerini ön planda tutmaktadır.

Kent ikili bir yapıya bürünmekte bölünmüş ve parçalanmış bir görünüm sergilemektedir. İnsanların hafızasında ise kent parçalar halinde yer etmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamaları ilk olarak yenileme boyutunda karşımıza çıkmakta ve bu alanlarda özel sektör elinde yatırım alanlarına dönüşmektedir. Tüm kentlerde görülen bir manzara olan eski ve tarihi kimliği yansıtan geleneksel mahalleler, oldukça yüksek katlı yeni işlevlere sahip benzer bir görüntüye bürünmektedir. Tarihi dokusu yok edilen alanlara sözde çağın gereksinimine uygun alanlar yapılmaktadır. İnsanlar gezindikleri her kentte aynı dokuyu ve aynı düzeni görmektedir. Sadece kent değil kentli de kendine yabancılaşmaktadır. Tarihi dokunun korunduğu birkaç kentte ise sadece cephe makyajı denilebilecek sağlıklaştırma çalışmaları ile yetinilmektedir. Sağlıklaştırma uygulamaları ise her kentte öyle olmasa da farklı illerde birbirine kopyalanmış yapılar oluşturmakta ve sıklıkla eleştirilere maruz kalmaktadır.

Şekil 4.3 ve Şekil 4.4 görülen 2 fotoğraf farklı illerin tarihi değere sahip alanlarına ait dönüşüm projeleridir. Yapılarda benzerlikler dikkat çekici ölçüdedir. Özellikle kahverengi çerçeve ve krem boya kullanımı her kent dokusu nasıl aynı biçimde şekillenebilmektedir? sorusunu akla getirmektedir.

Şekil 4.4. Ankara- Hamamönü
(Trekearth, 2011)

Şekil 4.3. Bursa- Vezirköprü
(Twitter, 2018)

Başında hedeflenme biçimleri bu şekilde olmayan çoğu projenin sonucunda, toplumsal boyutu yüksek koruma uygulamalarındansa turistlere gezi mekanı oluşturmaktadır. Bu durum ile ilgili Kiper (2004) şunları söylemektedir: “Benzer tasarımlarla, aynı yapım teknolojisi ve aynı yapı malzemesi ile üretilen, bir bakıma prototip yapılar, dünya kentlerini birbirine benzeştirirken, “yakınlaştırırken”, yerel özgünlüklerin belirlediği kent kimliklerini yok etmektedir. Böylesi bir kimliksizleşme süreci sonunda ise dünya gerçekten “küçültmekte”dir. Bu bir örnekleşme süreci salt kent mekanında değil toplumsal yaşam biçiminde de gözlenmektedir”.

Kentsel dönüşümün bir diğer yansıyan görüntüsü ise yapılan her yeni uygulamanın pazarlanmaya hazır bir yön bulundurmasıdır. Gösterişli gökdelenleri, devasa otopark alanları, çok katlı plazaların bulunduğu alışveriş merkezleri bunlara örnek gösterilebilir. Kentin simgesel değerleri de tarihi yapılardan bu yeni yapılara kaymaktadır. Hiçbir tarihi veya kimliksel değeri barındırmayan bu yapılarla insanların zihninde kent ile ilgili yer edinmektedir. Bu yeni yapılar tarihi kimliğe gölge düşürmektedir. Hızlı ve devamlı değişim süreci kentlerin algılanabilirliği üzerinde olumsuz bir etki yaratırken toplumsal bellek üzerinde de sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bireylerin ise benimseyemedikleri bir kentte yaşadıklarını düşündükleri bir hal bulunmaktadır. Benimseyemediği kenti sahiplenemeyen bireyler yaratılmasının sonucunda ise kenti tarihsel kimlik bağlamında korumak giderek daha da zorlaşır hale gelmektedir.

4.2. Kentsel Dönüşüm İle Mekanı Kazanmak Ve Kaybetmek

Kent mekanları tarihi yaşatan, kuşaktan kuşağa aktaran en somut görüntülerdir. Tarihin tüm değerleri, yaşanmışlıkları mekanlara yansımaktadır. Tarihi yansımalar okunan kentlerde, o değeri yaşatmak mekanı kazanmayı sağlamaktadır. Bu kazanç yalnızca süreci yaşayan nesillere değil yeni gelen nesillere de kazanımdır. Korunamayan her tarihi değer ise kaybedilmiş bir mekandır. Peki kentsel dönüşümün bu konu ile bağlantısı nedir? Kentsel dönüşüm yeni ve başka bir mekan üretimini sunmaktadır. Kentsel dönüşüm uygulamalarına tarihten bugüne bakıldığında yapılan uygulamaların fiziksel çevre üzerine olduğu görülmektedir.

Büyük bir fiziki süreçten geçen kentlerde ortaya farklı kimlikte mekanlar çıkmıştır. Bir mekanın kazancı ve kaybı üzerinden düşünmek sadece ekonomik anlamda ilgi çekici olmuştur. Tez çalışması, bu yargıyı yıkıp yerine kültürel kimlik kalesi olan mekanı yeniden kazanmak inancındadır. Çağımız kentlerde yaşamaya bireyleri zorunlu bırakmaktadır. Kentlerde yaşayan nüfus her geçen gün katlanarak büyümektedir ve büyüyecektir. Bu yaşam döngüsünün içerisinde kenti de insanla bir düşünme gayesinin önemini belirtmek gerekmektedir. Kentler değişirken ve gelişirken doğal çevreden, ekolojik değerlerden, tarihi ve kültürel mirasından kayıplar vermektedir. Her bir parçayı bir insanın yaşam uzuvları gibi düşünüldüğünde kentler kaybedilmektedir. Bu noktada yapılan uygulamaların ise yanlış tedavi olduğunu söylemek gerekecektir. Kentsel dönüşüm uygulamasının en son geldiği nokta yitirilen kentlerin temelidir. Tarihi ve kültürel miras ise göz ardı edilirken silinip gitmektedir. Kaybedilen bu kent mekanlarında kentsel dönüşüm politikalarının rolü büyüktür.

Bu bölümün alt başlıklarında kentsel mekan kayıplarını görmek için, akademik literatür çalışmaları kaynak alınarak kentsel dönüşümün kentlere yaşattığı kimlik kaybı irdelenmektedir. Yine aynı bölüm içerisinde, kentsel mekan kazanımlarına yönelik kentsel aidiyet hissi oluşumu ve kentlerin anlamlandırılması üzerine gidilmektedir.

4.2.1. Kentleri dönüştürdükçe kimliksizleştirme

Kentleri kimliksizleştiren uygulamalardan bahseden tez çalışması içerisinde kent kimliğinin tanımsal açıklamasının yanı sıra oluşum ve içeriksel durumu üzerinde durmak gerekmektedir. Kentler, insanlar gibi soyut ve somut pek çok şeyin bütünüdür. Kentlerin birbirinden ayrıcı yönünü oluşturan kimlik unsurları farklılaşmanın en iyi açıklamasıdır. Kentin kimliğinin kavramsal açıklamalarını aktarırken, kent mekanları için önemi görülmektedir. Bir mekana yer diyebilmek için o mekanın tarihi yaşanmışlıklarının ve kimlik değerlerinin bulunuyor olması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının unuttuğu yer olma düşüncesini yeniden kazanmak adına çalışmaların kimlik tabanlı yürütülmesi gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm ve kent kimliğinin birlikteliğinin önemi üzerine bir çalışma içerisinde; “kentsel kimlik oluşum süreci nasıl bir kentin doğal özelliklerinin yanı sıra, fiziksel, tarihsel, sosyo-kültürel ve ekonomik işlevleri ile bir bütüne ve bu faktörleri katalize eden insan olgusunun şekillendirmesi ile gerçekleşiyorsa; kentsel dönüşüm olgusunun işleyiş sürecinde bu noktada kimlik oluşumu ile aynıdır. Kentsel kimlik oluşum sürecinde mevcut olan kentsel mekan, daha sonra günün değişen şartları neticesinde dönüşmeye başladığında; kentsel kimliğin yeniden oluşumunu etkilemektedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere kentsel kimliğin oluşumunda etkili olan mekan faktörü, dönüşüm geçirmeye başladığında kimliğin de dönüşmesini sağlamakta ve bu iki olgu arasındaki interaktif etkileşim, insanoğlunun varoluşu süresince ve geçireceği değişim boyunca devam edecektir” cümleleri ile bu iki kavram arasındaki ilişki aktarılmaktadır (Demirsoy, 2006).

Kara (2013)’nın, tez çalışmasında ise kentsel dönüşüm ve kent kimliği arasındaki temel bağ; mevcut yerleşik kültürün analizi sonucunda, bu kültürün korunarak geliştirilmesi ve bu değerleri reaksiyona sokacak katalizörlerin kullanılması ile canlandırma, yaşam sürecine boyut katma ve sürekliliğini sağlayarak söz konusu kent mekânlarının re organizasyonu olarak açıklanabilir şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu re organizasyon aşamasında kentin kültürünü yaşatan canlı bilincin, yani insanın önemi unutulmamak zorundadır. Burada insanın rolü; geçmişten getirdiği değerler ile kendi yaşam sürecinde oluşturduğu değerleri bilinç boyutunda, bir başka deyişle kültür boyutunda kentin değişim ve dönüşüm sürecine aktif olarak katılması ile olacaktır.

Kent kimliğinin doğru tespitinin yapılabilmesi için öncelikle bir analiz yöntemi oluşturmak gerekmektedir. Planlamada alışılan kalıpların dışarısında bir yöntem oluşturmak için çalışılması önemli bir aşamadır. Bugün kullanılan analiz çalışmalarına ve bu çalışmaları içeren literatür incelendiğinde ortak bir yöntem görülmektedir. Bu yöntem ise kent için kilit unsurlar olarak verilen temel özelliklerin tespitinin yapılmasıdır.

Yapılan araştırmalarda farklı bir yöntem demesi yapan nadir araştırmacılarından çöl (1998), hazırlamış olduğu doktora çalışmasında tasarımıda denge modeli başlıklı bir yöntem uygulaması yapmaktadır. Bu yöntemle göre kentin kimlik değerleri ile kentle doğrudan ilgili olan insan, estetik, evre gibi elemanların dengeli bir etkileşim yaratmasını amaçlamaktadır. Amacı doğrultusunda gerekli analizleri yaptıktan sonra bu analizler ile sayılan elemanları etkileşim tablosuna yerleştirmiş ve puanlama sistemi uygulamaktadır. Tabloda hangi kimliksel değerin daha etkili olduğunu sunmaktadır. Kentte eski ve yeni dokular arasında bir denge kurmaya çalışan yaklaşımda ne körü körüne yıkip yeniden yapma ne de kimliksel değeri az olan bir yapıyı öylece koruma amacı bulunmaktadır. Yeniden tasarlama yapmak için ortaya yoruma gerek bırakmayan bir sonuç çıkartmaktadır.

Bunların ışığında öncelikle yapılması gereken kentin mevcut kimlik değerlerinin en iyi yöntemlerle analiz edilmesidir. Bu analizler doğrultusunda ortaya çıkan sonuçların kentin dönüşümünde araç olarak kullanmaya başlanması gerekmektedir.

4.2.2. Kentsel aidiyet hissinin oluşumu

Aidiyet hissi veya kentlilik bilinci olarak geçen bu kavram tamamen insanla bağdaşmaktadır. İnsan varoluşu gereği önce ailesinde tattığı aidiyet duygusunu yaşamının her noktasına aktarmak istemektedir. Yaşadığı yere karşı duyduğu bu hissin oluşumu bir yere karşı olan bağlılık olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlılık hissi hem fiziksel mekanla hem de sosyal ilişkiler aracılığı ile sağlanmaktadır. Bir mekanda bu iki unsur ne kadar kuvvetli olursa kişide kendini o kadar ait hissetmektedir. Bu his bazen kişinin kaldığı yerde geçirdiği süreye bazen de kurduğu ilişkilere göre bağlanmaktadır. Kendini o yere ait hisseden kişide orayı koruma ve birlikte yaşama hissiyatını da uyandırmaktadır.

Ercoşkun vd. (2016)'ne göre; "sahiplenme, insanların mekânla etkileşimlerinden doğan bir eğilimi ve mekâna yönelik yaşadıkları duygusal bağı ifade ederken, yer kimliği ise, insanın mekânla olan deneyiminde ve mekâna yönelik bağlılığının gelişiminde, aidiyet sürecine işaret etmektedir. Yer kimliği ve sahiplenme kavramları, insan ve mekân etkileşiminin anlaşılması açısından birlikte değerlendirilmesi gereken ama temelde farklı olan kavramlardır.

Mekâna bağıllık ve aidiyet duygusu tek taraflı bireysel bir oluşum değildir; kişiler, kimlikler ve mekânlar arasındaki karşılıklı etkileşim söz konusudur. Kente aidiyet duygusu, içinde yaşanılan ev ya da mahalleye duyulan bağıllığın ötesinde, bireyin kendisini bir kentli gibi hissetmesini ve kente entegre olarak, diğeriyle bütünleşmesini öngörmektedir” (Ercoşkun vd., 2016). “Yani bir kentin, yerin kimliğini sadece o kentin fiziksel özellikleri ve görünüşleri oluşturmaz; aynı zamanda orada gerçekleşebilen etkinlikler, kullanımlar ve oranın insanlar üzerinde uyandırdığı anlamlar ve semboller de oluşturur” (Relph, 1976; aktaran Alpak vd., 2018). “Bu nedenle geçmişten günümüze şartlar ve koşullar değişse de, insanın duyumsal, deneyimsel olarak algıladığı mekâna karşı bir süre sonra içgüdüsel olarak aidiyet hissi oluşturması beklenen bir şeydir. Çünkü insan yaşamışlıklar ve anılarla kendi mekânsal belleğini oluşturur” (Çakır ve Gönül, 2015; aktaran Alpak vd., 2018).

Akademik kaynaklarda geçen hali ile bir yere olan aidiyet hissi o mekanla kişi arasında geçen etkileşimden doğmaktadır. Tek başına oluşmayan bu his; bireyleri, kimlik değerlerini ve sosyal etkileşimleri kapsamaktadır. Bu entegre oluşumun sağlanması ise planlama alanında kentlere yapılacak uygulamalardan doğabilmektedir.

4.2.3. Kenti anlama ve kentin anlamlanması

Kent sadece bazı etkinliklerin sergilendiği ve insanların yaşamlarını kazandıkları alanlar değildir. Bu tür yaklaşımların yanında; kentte yaşayan insanlar hayatlarını sürdürmenin yanı sıra bulundukları mekana bazı olumlu değerler yükleyerek, mekana bağlanıp, bazı fedakarlıklarda bulunuyorlarsa bu kent anlam kazanmaktadır (Kara,2013). Aldo Rossi’ye göre, “şehrin kendisi orada yaşayanların ortak (*collective*) hafızasıdır. Şehrin ruhu şehrin tarihi olmaktadır. Yer, zaman içerisinde biriktirdiklerinin, onun anlamını ve ruhunu oluşturduğunu iddia eden bu tür yaklaşımlar, kent ve mimarlık üzerinden oluşan ortak belleğin yanı sıra, kendisinin de bir belleği olduğunu açıklamaktadır” (Rossi, 2006; aktaran Öztürk, 2016).

Kent bireylere doğası ve çevresi ile bir şeyler anlatmaktadır. Bu anlatım karşısında zihinlerde oluşturulan duyguların bütünü ile kente karşı davranışlar şekil almaktadır. Bir kenti anlamak veya bir kentten anlam çıkarabilmek insani bir hissiyatı anlatmaktadır. Bu hissin kente aktarımı noktasında yapılabilecek bir uygulamada kentlerin geleceklerinin şekillendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Kente duyulan hissiyatın anlaşılması ve kentin şekillendirilmesi için bir uygulama olarak kullanılması kent ve kentli bağıını kuvvetlendirebilecektir.

Tez çalışmasının bu bölüme kadar gelen kısmında sürekli vurgulanan kavram olan kent anlamı; kent kimlik değerleri ve kent aidiyeti kavramlarının entegresi ile doğmaktadır. Anlamalı hale gelen bir kent canlanan ve gelecekte bu canlılığını devam ettiren bir yapıya bürünmektedir. Kentlerde bu anlamsal görüntünün somutlaştırılması ve uygulama alanı oluşturulması için bir yöntem ihtiyacı bulunmaktadır. Yöntemin bugün Türkiye’de planlama alanında kentleri en güçlü şekilde etkileyen kentsel dönüşüm çalışmaları ile sağlanması düşünülmektedir. Kentsel dönüşüm ile dönüşen kentlerde veya kent mekanlarında yeni bir yapılanmayı ortaya koyması amaçlanmaktadır. Yanlış tanımlar ve uygulamalarla bugünlere getirdiğimiz kentsel dönüşüme yeni bir uygulama seçeneği yüklemek düşüncesinin hem kentsel dönüşüme hem de kentlere büyük bir kazanım oluşturması beklenmektedir.

Bu bölümde aktarılan kavram olan kentin anlam kazanması yeni bir oluşumdur. Yeni oluşumun somut örneklerde gösterilmesi adına hazırlanan tez çalışması, bu bölümden itibaren kentsel dönüşümü farklı bir kalıbın içerisinde, tezin amacına yönelik olarak aktarmaya başlamaktadır. Öncelikle kentsel planlamada dönüşüm uygulamalarının dünya üzerinde yeni yaklaşımları ve yöntemleri örnekler ile taranmaktadır. Amaç yeni bir uygulama düzeni sunmadan önce çeşitli yeni adımların doğru ve yanlış yanlarını görmektedir. Mevcutta bulunan yeni düşünceleri geliştirme ve tez çalışmasını özgünleştirme doğrultusunda yeni bir uygulama düzeninde bu noktalardan arındırılmış bir sistem kurulabilecektir.

4.3. Kentsel Dönüşüme Yeni Bir Analitik Bakış

Kentsel dönüşüm uygulamaları bugün gerek planlama disiplini içerisinde yer alan uzmanların gerekse yerel yöneticilerin ellerinde bulundurdıkları oldukça önemli bir güçtür. Bu gücü ise kentte yarattığı köklü etkilerden almaktadır. Gücü doğru bir biçimde kullanmak adına yapılabilecekler, akademik çevrelerde farklı boyutlarda ele alınmıştır. Son zamanlarda yapılan yanlış uygulamalar ve kentlilerden alınan kötü tepkiler neticesinde bu konu üzerinde yorum ve düşünceleri de epeyce yoğunlaştırmıştır. Henüz ülkemiz içerisinde uygulama alanı bulamamışta olsa bu çalışmaların ortaya attığı yeni yöntemlerin kentler üzerinde yaratacağı olumlu pek çok sonuçtan bahsetmek mümkündür. Bu yöntem ve yaklaşımlar bölümün altında incelenmektedir.

4.3.1. Kentsel dönüşüm ve planlamada yeni yaklaşım çalışmaları

Kentsel dönüşüm uygulamalarının uzun zamandır kentleri etkilediği ve pek çok disiplinin bu alanda çalışmalar ortaya koyduğu aktarılmaktadır. Bu çalışmaların bazıları eleştirel yönde olurken çok sayılı bir kısmı da uygulamayı düzenleyecek yönetsel yaklaşımlar sunmaktadır. Bu yaklaşımlar çoğunlukla yabancı kaynaklardan ve yurt dışında kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. Kentsel dönüşüm ve kent planlama adına örnek sunmak isteyen bu yöntemler analizler şeklinde olduğu gibi yeni bir plan boyutu biçiminde de karşımıza çıkmaktadır. Kentin değerlerini ve kültürel mirasını korumaya hedeflenen örnek planlama ve analiz çalışmalarına bu bölümde yer verilmektedir.

4.3.1.1. Kültür eksenli dönüşüm kavramı (Culture-led urban transformation)

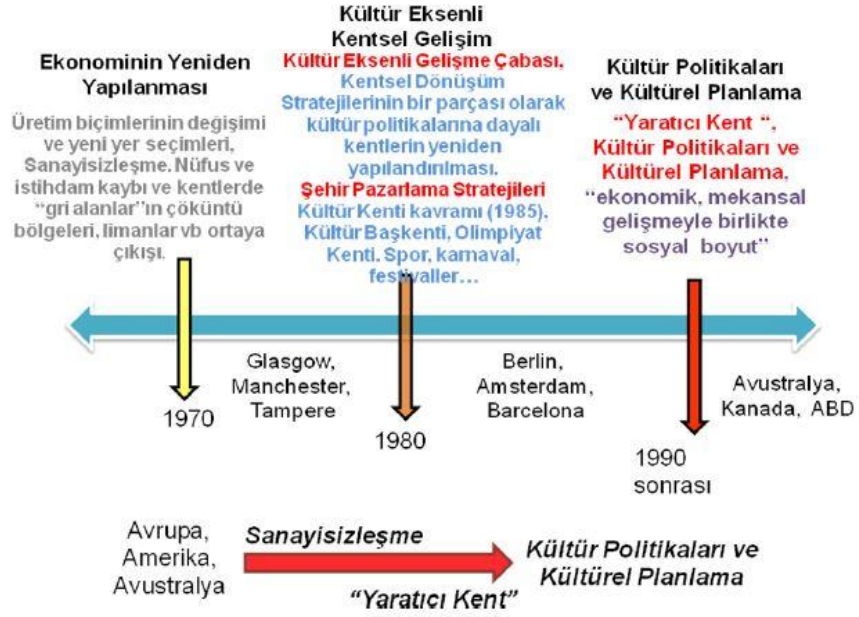
Bir kent bütünü ya da kent parçası planlanmaya, düzenlenmeye veya dönüştürülmeye karar verildiğinde uzun bir sürecin içerisine girilmektedir. Değişim ve dönüşümün süreci temelde kent ve kent ihtiyaçlarına göre şekillenirken; kentin fiziki, sosyal ve ekonomik özelliklerinden yararlanılmaktadır. Kent planlanırken yararlanılan her bir unsur sonuca yansımaktadır. Kültür eksenli veya odaklı kentsel dönüşüm planlarında yararlanılan unsur ise kültürdür.

Kültür eksenli planlama kente ait maddi ve manevi tüm değerler bütünü olan kültürden yararlanma düşüncesi ile ortaya konulan bir planlama çeşididir. Kültürü dönüşüm ve değişim yapacağı mekanda odak noktasına yerleştiren kavramı, kentsel dönüşüm ya da kentsel yenileme olarak kullanan kaynaklar bulunmaktadır. Yerli kaynaklar ise yabancı çalışma ve uygulamalar üzerinden derleme yaparak kavramı açıklamaktadır. Henüz ülkemizde uygulama alanı bulmamış olan bu yeni planlama anlayışı Avrupa Birliğine üye birkaç yurt dışı şehrinde uygulanmıştır. Özdemir (2005) kültür eksenli kentsel dönüşümün bir uygulama örneğini sunduğu çalışmasında şöyle bir aktarımda bulunmaktadır: Kültür; başlangıçta ikinci dereceden önemli bir unsur iken zamanla oluşan kentsel rekabet ve yatırım odaklı alanlar yaratılma çabaları ile değişik sosyal grupları bir araya getirebilecek mekanlara olan ihtiyaç neticesinde ana tema olarak kentsel dönüşüm projelerine yerleşmiştir (Bianchini, 1993; aktaran Özdemir, 2005).

Kültür odaklı kentsel dönüşüm kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi

1970’li yılların sonu 1980’li yılların başında kentler çağın getirdiği gelişimle beraber göçlerle, endüstriyel sorunlarla, sınıflar arası yerleşim birimlerinin oluşmasıyla gelen yayılmayla, araba kullanımında artışıyla yeni bir görünüme bürünmüştür. Bu görünümde kent merkezleri çekiciliğini yitirmiş; ıssız, çöküntü alanlarına dönüşmüştür. Politika koyucular bu durum karşısında ekonomik kaygıların ağır bastığı kültür politikasına dayalı bir yenileme fikri ortaya atmıştır. Böylece kentlerde kültürel veya sanatsal harcamalara dayalı bir tasarım modeli oluşmuştur (Binns, 2005). 1990’ların başlarında her ne kadar ekonomik endüstri terimi sanatsal faaliyet içerisinde bulunan kişilerce olumsuz bakılsa da kültür endüstrileri tanımı yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Evans ve Shaw, 2004). Kültürü kentte planlamaya dahil eden çalışmalar kültürel imar, kültür endüstrileri, yaşanabilirlik gibi akımlarla desteklenmiştir. Avrupa Birliği 1985 yılında ‘Avrupa Kültür Şehri’ ismi ile yeni bir teşvik yaratmaya çalışmıştır (1999’da ismi ‘Avrupa Kültür Başkenti’ olarak değiştirilmiştir). Bu teşvik ile her sene seçilecek bir şehirde kültürel gelişmeler ve aktiviteler ile canlılık ve hareketlenme yaratılması amaçlanmıştır (Kentsel Strateji, 2017). “Kültür eksenli kentsel gelişme çalışmaları” olarak adlandırılan bu faaliyetler (Şekil 4.5), sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüş süreci içinde kentlerin yeniden yapılandırılmasında bir araç olarak kullanılmıştır (Karaca, 2012).

Şekil 4.5. Kültürel çalışmaların ortaya çıkışı (Karaca, 2012)

Kültür ekseninde yapılan planlama çalışmaları yoğunlaşırken en büyük eleştiriyi zamanla kültürü pazarlamaya başlaması ile almaktadır. 90'lı yıllardan sonraki süreçte kente turist ve yatırımcı çekmek adına tarihi ve kültürel değerleri ön plana çıkarma süreci, projeleri farklı bir aşamaya getirmektedir. Bu uygulamalar kapsamında festivaller, sanat sokakları gibi çalışmalar Avrupa'nın çoğu kentinde görülmeye başlamıştır. Kentsel dönüşüm stratejileri kapsamında bir yandan kültürün üretimine dönük imkan ve mekanları sağlayacak yatırımlara yer verilse de esas öncelik tarihi ve kültürel değerlerin canlandırılması, yeni kültürel sembollerin pazarlanması, olimpiyatlar, sanat bienalleri gibi büyük etkinlik ve organizasyonların gerçekleştirilmesi suretiyle kültürün tüketimine yönelik yatırımlar olmaktadır (Evans ve Shaw, 2004). 1999 yılına gelindiğinde Bianchini, kültürün estetik tariflerine ve sanat faaliyetleri üzerine kurulu geleneksel kültür politikalarına ve sektörel bir yaklaşımla geliştirilen kültür odaklı kentsel dönüşüm uygulamalarına alternatif olarak kültürel planlama kavramını ortaya atmıştır.

Kültürel planlama kavramı bir yandan kültürü en geniş yaklaşımla ele alarak sadece sanatı değil medya, gençlerin ve etnik azınlıkların kültürü, gastronomi ve gelenek gibi somut olmayan kültürel mirası, zanaat ve yerel üretimi/ürünleri içermekte ve çeşitliliğe vurgu yapmakta diğer yandan da sektörel bir yaklaşım yerine mekansal bir yaklaşım önermektedir (Yavuz, 2015).

Kültür eksenli kentsel dönüşüm örneği

Kültür ekseninde yapılan çalışmalara örnek mevcut bir uygulama üzerinden anlatılmaktadır. Örnek tarihi bakımından ilk uygulama sayılan “GLASGOW” şehridir. Glasgow 1970’lerin başında ekonomik kriz ve buhranı yaşarken kültür başkenti seçilmesi ile bir anda kenti çekici hale getirmeye çalışan yatırımların içerisine düşmüştür. Bu süreçte kamu kurumları, eski depoları yenileme ve verimsiz kullanılan kamu mekanlarında iyileştirme suretiyle yeni çekim odakları geliştirmeyi ve kenti yeni müzeler, sanat galerileri, konferans salonları ile daha çekici hale getirmeyi hedeflemektedir. Daha önce tramvay deposu olarak kullanılan bina Tramvay ismiyle yaratıcı tiyatro ve görsel sanatlar merkezi haline getirilmiş ve merkezi tren garı altındaki mekan, Arches olarak anılan sergi ve tiyatro alanına dönüştürülmüştür. Glasgow kentsel dönüşüm çalışmalarına ‘Glasgow’s Miles Better’ sloganı ile bir tanıtım kampanyası yaparak kent pazarlaması alanında da ilki gerçekleştirmiştir. Turist çekme amacıyla olan bu kampanya insanların zihninde yaşanabilir ve gezilebilir bir izlenim yaratma konusunda çalışmalar yapılmıştır. Glasgow insanların kentsel yoksulluk yaşanan ve çöküntü bölgeleri olarak düşündüğü bir kent iken bu proje ile yeni bir anlam yüklenilme çabasına girilmiştir (Niksarlıoğlu, 2007).

Kentin imajı tamamen değiştirilip zihinlerde ki algı yıkılması yönünde dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Kentin her alanını kullanan etkinliklerin ziyaretçi kesimi herkese yönelik olmasının yanında, kentsel alanın unutulmuş tüm noktalarında veya yapılarında dönüşümü sağlanmıştır. Bu dönüşüm sonucu kent terk edilmiş sanayi kenti olmaktan çıkıp sanatsal temelli bir kültür kenti haline dönüşmüştür. Çalışmalarda eksiklerinin veya bazı hatalarının olduğu belirtilse de Glasglow o dönemde yapılan tüm dönüşüm uygulamalarının arasında sıyrılmayı ve yeni bir model olmayı başarmıştır. Kentte sosyal açıdan bir ikili yapı oluşturduğu ve kenar mahallelerin yoksulluk düzeylerinin arttığı da eleştiriler arasındadır (Yavuz, 2015).

Sonraki yıllarda Dublin: Temple park (1993), Kopenhag (1996), Liverpool (2008) gibi birçok şehirde kültür eksenli çalışmalar yapılmıştır.

4.3.1.2. Stratejik planlama

Stratejik kelimesi; sözlükte bir amaca veya hedefe ulaşmak için izlenen yolun ve uygulanan yöntemlerin bütünü olarak tanımlanan, strateji kelimesinden türeyen bir kelimedir (Türk Dil Kurumu, 2021). Planlama ile bağdaştırıldığında; strateji ile ilişkilendirilen bu kavram başlangıçta yarışçı bir planlama izlenimi uyandıran, yurtdışında bazı şehirlerde kültür odaklı stratejilerle yapılmış ve uzun vadeli planları anlatan bir uygulama olmuştur. Stratejik plan anlayışı bugün sadece şehirler için değil kurum ve kuruluşlar için de gelecek yıllarında amaçlanan gelişime doğru giden süreçte hedefler koydukları bir plan sistemidir. Kentsel Strateji Ekibine (2017) göre; stratejik plan, bir kuruluşu bugünden alıp projekte edilen bir zamanda (10-15 yıl sonra) bulunacağı noktaya doğru götüren yol haritasıdır. Stratejik planlama için mevcut durumu belirleyebilmek adına bugün kentsel planlamada da sıklıkla kullanılan GZFT analizi (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) gibi çeşitli analiz yöntemleri geliştirilmiştir. Planda bugün nerede bulunduğu ve gelecekte gelinmek istenilen noktanın belirlenmesi esas amaçtır.

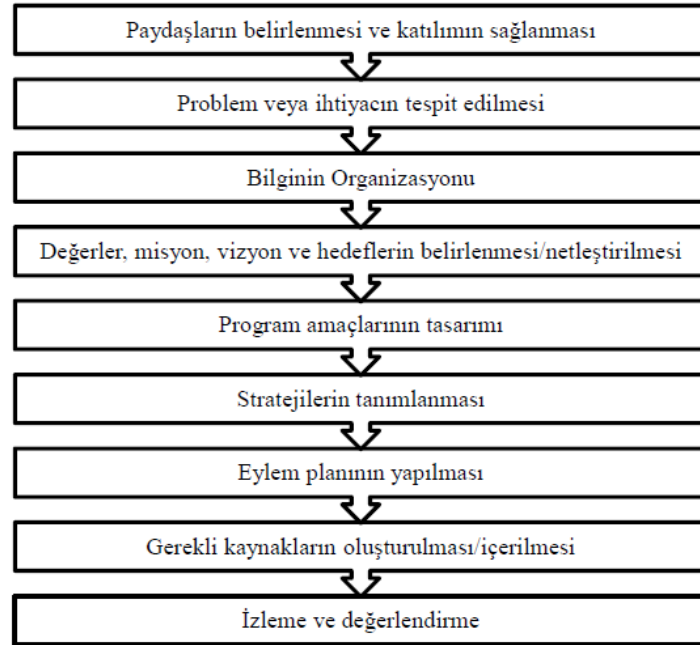
“Stratejik planlama, geleceğin öngörülemeyen şeylerle dolu olduğunu varsayar; ancak gelecekteki belirsizliğin ihtiyaçlarını karşılamak için “uyarlanabilir” stratejiler içeren bir tür planınız varsa, sizi başarıya götürebilir. Dolayısıyla stratejik planlama, belirsizliklere rağmen arzu edilen bir gelecek yaratabileceğimiz varsayımına dayanmaktadır” (Gedikli, 2004). Bu nedenle uzun vadeli yapılacak planlarda oldukça etkin sonuçlar ortaya koyabilmektedir. “Şehir planlama süreçleri çoğu zaman “mekansal planlar” ya da “şemalar” ile desteklenmektedirler. Stratejik Planlama yaklaşımı ile şehirde bütüncül ve ortak hedeflere ulaşılması amaçlanırken, öncelikli alanlar ve sektörler belirlenerek, gerekli bileşenler göz önünde bulundurularak doğru zamanlama ile çözüme yönelik hareket edilebilmektedir” (Kentsel Strateji, 2017).

Stratejik planlamanın ortaya çıkışı ve gelişimi

20.yüzyıl dünyasında sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel düzenin değişmesi ile birlikte kent planlama sistemi de değişim ve dönüşümler yaşamaktadır.

Stratejik planlama sistemi, daha çok küreselleşmeyle birlikte değişen dengelerin ve bundan etkilenen modern kentin gerekliliklerinin gündeme getirdiği bir planlama türüdür (Gürsoy, 2015).

Geleneksel planların yetersiz kalmaya başladığı dönemlerde sorunlara çözümler getirmek için planlama alanında yeni bir yöntem stratejik planlama gündeme gelmiştir (Gedikli, 2004). 1960'lı yılların başından itibaren özel şirketler, iş dünyası içindeki yarışabilirliklerini arttırmak için Stratejik Planlama tekniğine başvurmuşlardır (Kentsel Strateji, 2017). 1980 ve sonrasında ise geleneksel planlama anlayışının değişimi ve eleştirel bakışların yoğunlaşması ile daha 'esnek' bulunan stratejik planlama planlama pratiği içerisinde yerini almıştır (Gürsoy, 2015). Stratejik planlamanın aşamaları Şekil 4.6'da yer almaktadır. Stratejik plan başlangıçta bir vizyon cümlesine ihtiyaç duymaktadır. Hazırlanacak planın amaç ve hedefleri de bu vizyon sonucunda oluşturulmaktadır. Kentlerde özellikle spesifik problemlerin çözümünde belirlenen bir vizyon kentin gelecek akışını değiştirebilecek bir güçtedir. Bir konu veya tema özelinde eksenlenmiş diğer projelerden stratejik planı ayıran somut ve gerçekleştirilebilir düşüncelerin esas alınmasıdır.

Şekil 4.6.Stratejik Planlamanın Aşamaları (Gürsoy, 2015)

Stratejik planlama örneği

Stratejik planlama uygulamasını bir tema doğrultusunda ve vizyonu kültür olacak şekilde yapmak isteyen BARSELONA şehrinde önceden yapılmış kültür odaklı gelişim planına eşgüdümlü biçimde kültürel stratejik plan yapılmıştır. Uygulama kültürü araç olarak kullanan eski planının yerine kültürü amaç olarak kullanmayı seçmiştir. Bu yeni planlama anlayışı bazı kaynaklarda revizyon olarak da geçmektedir. Başlangıçta kültürel gelişimi sağlamak adına politikalar geliştirilmiştir. Genel çerçevenin oluşturulabilmesi adına 3 katmandan oluşan bir sistem kurgulanmıştır (Kentsel Strateji, 2017). Bunlar yakınlık, kültürel üretim ve kalitedir. Yakınlık ile kültürel etkinliklere katılımın ve ulaşılabilirliğin artırılması hedeflenmektedir. Kültürel üretim; kültürle ilgili olan tüm iş, basın, kurum vb sektörlerin oluşturacağı bileşendir. Kültürü yaşatmak için yapılacak her türlü pratiğin kalitesi ve bütünleştiriciliği de son katmanı tanımlamaktadır. Bu proje için geliştirilen amaçlar şu şekildedir (Kentsel Strateji, 2017):

“Yakınlık;

- Kentlilerin bir arada yaşayabilmesini garanti edebilmek amacıyla etkileşimi arttıracak kent mekânları yaratmak
- Kültürel ürünlerin ve etkinliklerin herkes için erişilebilir olması
- Kentte yaşayan her bireye kendini ifade etme kapasitesini geliştirme fırsatının sağlanması

Kültürel üretimin kalitesi ve benzersizliği;

- Yaratıcı insanların potansiyellerini tamamen kullanabilmeleri için gerekli koşulların geliştirilmesi
- Kent içindeki bütün kamusal etkinlik programlarının sürekli olarak geliştirilmesi

Bütünleşik kültürel ekosistem;

- Farklı ölçeklerde gelişme sağlamak: kent, Katalonya, ülke
- Ortak teşebbüs ve alışveriş politikalarını destekleyerek uluslararası alanda tanınmayı garanti altına almak
- Kültürün farklı sektörlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımını desteklemek” (Kentsel Strateji, 2017).

Stratejik planlama sistemi uygulama alanı bulacağı şehirlerin ihtiyaç, istek ve amaçlarının gerçekleştirilmesi adına bir çerçeve olmaktadır. Planlama yapılacak alan hakkında süreç yönetimini sağlamaktadır. Bu süreç planlamanın uzun vadede gerçekleşecek hedeflere ulaşmayı kolaylaştırırken aynı zamanda oluşturacağı sonuçlarında etkisini artırmaktadır.

4.3.1.3. Bir analiz yöntemi olarak; zihin (bilişsel) haritaları

Bellek uzak veya yakın geçmişte yaşananı, görüleni saklamaya ve zaman zaman hatırlamaya yarayan oldukça güçlü bir insan mekanizmasıdır. Kentsel mekanlarda bulunan tüm öğelerde bireyin belleğinde algılanmakta ve saklanmaktadır. Bu öğeler mekanı anlatan ve tanımlayan keskin oluşumlardandır. Mekanı insan belleğinde yer edindiren değerler kaybedilmemesi gereken ve gelecek nesillere aktarımının sağlanması açısından oldukça önemli konulardır. Kentlerin gelişim plan ve kararlarında da geçmişin izlerini taşımak adına bu öğeleri ortaya çıkarma hususunda çalışmalar yürütülmüştür. Bilişsel haritalama, 1948 yılında Edward Tolman tarafından “*Cognitive maps in rats and men*” çalışması ile ortaya atılmış bir kavramdır. Bilişsel haritalama, bir bireyin günlük uzaysal ortamında fenomenlerin göreceli konumları ve nitelikleri hakkındaki bilgileri elde ettiği, sakladığı, hatırladığı ve kodunu çözdüğü bir dizi psikolojik dönüşümden oluşan bir süreçtir (Tolman, 1948). Psikoloji ve sosyoloji gibi bireyle iç içe olan pek çok disiplin içerisinde araştırma ve çalışmalarda kullanılmaktadır. Şehir planlama alanında ilk örnekleri ise ünlü şehir plancısı Kevin Lynch tarafından ortaya atılmakta ve savunulmaktadır.

Kevin Lynch (1960)’in, Kent İmgesi adlı çalışmasında bireyin çevresi ile bağlarının bulunduğu ve bu etkileşimi kendi gözlemleri sonucunda deneyimlediği ve anlamlandırdığı belirtilmektedir. Bireyin kentle arasında kurmuş olduğu bağı ve kentin bireyin belleğinde sakladıkları ile zihninde şekillenmesini ortaya çıkaran bazı yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden biride zihin haritası veya bilişsel harita olarak adlandırılan tekniktir. Zihin haritası adından da anlaşılacağı üzere zihinde anımsan bir objenin haritalandırılması olarak tanımlanabilir. Bireyin gezinti yaptığı veya yaşamını sürdürdüğü bir kent içerisinde zihnine kodlamış olduğu kentsel imge ve sembolleri, şekilsel veya yazınsal olarak kağıda aktarmasını sağlayan bir süreçtir.

Zihinsel temsillerin grafiksel anlatımı olan zihin haritaları, mekanın görüntüsüyle ilgili olduğu kadar mekanı algılayan insanın yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik seviyesi ve yaşanılan yerde kalış süresi ile şehir içi yaşama alanı ve mesleği gibi çok sayıda değişkenle doğrudan ilgilidir (Öztürk, 2016).

Zihin Haritaları Yöntemi Örneği

Zihin haritası yöntemini araştırmalarında ve çalışmalarında kullanan araştırmacılar bulunmaktadır. Çalışmaların temelinde ortak nokta insan zihni olsa da çalışma yapılan mekan üzerinde yaşayanlara veya elde edilmek istenen sonuca göre seçilen bireyler farklılaşmaktadırlar. Bu durumlar bazen bir kampüs alanında sürekli bulunan öğrenciler, bazen mimari anlamda uzman kişiler ve uzman olmayan kişilerin bir araya geldikleri örneklerden oluşturulmaktadır.

Bu çalışmalardan biri olan; Ayşen Çelen Öztürk (2016)'ün, Eskişehir ilinde yapmış olduğu değişim ve dönüşümün izlerini kavrama çalışması örnek olabilmektedir. Yazar çalışmasında Eskişehir kent belleğinin oluşumunu incelemek, kentsel öğelerin bellekle olan ilişkilerini değerlendirmek ve bellekte kalan kentsel mekân öğelerini bulup çıkarmak amacını benimsemektedir. Çalışma bu nedenle ilk aşamada bireyleri Eskişehir'in 1980 sonrası kent hayatını yaşamış ve 1960 yılı ve öncesi doğumlulardan seçmektedir. İkinci aşamada ise güncel kent yaşamını anlayabilmek için üniversite öğrencileri ile çalışılmaktadır. Çalışma, her bir katılımcıya verilen A4 kağıtları üzerinde yapılmaktadır. İlk olarak kentte uzun süredir yaşayan kesime kentin sembolik değerleri, buluşma noktaları gibi sorular yöneltilmekte ve bunların kroki şeklinde çizilmesi istenmektedir. Çıkan sonuçlar 5 temel kent imgesine göre sınıflandırılmaktadır. Sonraki aşamada aynı işlemler üniversite öğrencileri üzerinde yapılmaktadır. Sonucunda Eskişehir'in geçmişten günümüze kadar gelen kentsel bellek öğeleri ve değişimleri tablo ve paftalaştırılarak akademik alanlara sunulmaktadır. Böylece yeni bir plan veya politika hazırlığı yapılmadan önce korunması ve yaşatılması gereken değerlerin ortaya çıkarılması kolaylaştırılmaktadır. Bugün yapılan planlarda zihin haritası yöntemi ile yapılan bir uygulama bulunmamaktadır.

Tüm bu strateji ve yaklaşımlar üzerinde genel bir yorumlama yapmadan önce ülkemizde planlamanın etkin gücü olan kentsel dönüşümün konut odaklı yapıldığını hatırlatmakta fayda vardır.

Bu durum kentin kimliği, tarihi değerleri ve kültürel mirası konularında yanlış veya eksik bile olsa bir kaygı ile uygulama yapılmadığını göstermektedir. Saplanan yanlış uygulamalardan kaçınmak için çabalama gösterilmemektedir. Bölüm boyunca aktarılan örnekler bakıldığında ise bu kaygının çok öncelerden yabancı toplumlarda yer edinmeye başladığı görülmektedir. Fakat yapılan uygulamalarda kültürü veya tarihi planlamaya çalışırken parçalar üzerinde kaldıkları ve kentin belli alanlarında yatırımsal sonuçlar doğurduğu oldukça açıktır. Çalışmanın ise temelde dayandığı nokta, kente anlam katmak-kazandırmak olduğu için odağını kenti anlamlandıranlardan yani insandan almaktır. Bu nedenle daha büyük bir etkiyi sunabilmek adına kendine araç değil “aracı olarak” kentsel dönüşüm uygulamasını seçecektir.

4.3.2. Kentsel dönüşüme yeni bir yöntem sunmak

Kentsel dönüşümü klasik planlama anlayışları ve senaryoları içerisinden çıkarmak için bugün ki yöntem ve yaklaşımları terk etmek gerekmektedir. Yeni stratejiler geliştirerek kentlerin planlanmasında farklı çalışmalar yürüten Kentsel Strateji şirketinin kurucusu Şehir Plancısı Ali Faruk Göksu ve şirket ekibi kentsel dönüşümün birlikte geliştirilecek bir süreç yönetimi olduğunu vurgulamaktadır. “Kamu, özel ve sivil sektörlerin, stratejik aktörleri, kentsel dönüşüm stratejilerini birlikte geliştirme zorundadır. Stratejik işbirliği, ulusal düzeyden, mahalle düzeyine kadar, yatay ve dikey ilişkiler çerçevesinde ve farklı ölçeklerdeki yönetim biçimi ile kurulmalıdır” görüşünü savunmaktadırlar.

Şehirlerin planlaması yapılırken çoğunlukla imar hakları ve mülkiyet esas alındığı bunun yerini bilimsel analizleri dikkate alan, kalite, estetik, sanat ve tasarımı ön plana alan yaklaşıma gereksinim duyulduğunu belirtmektedirler. Kentsel Strateji ekibi bu yeni yaklaşımlardan oluşan pek çok çalışma hazırlamaktadır. Bu çalışmalarda katılım oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Üretilen tasarımların sosyal etkiye duyarlı olması temel ilke alınmaktadır.

Yaklaşımlar, yapılacak çalışma ve uygulamaların tümünde tek tek kullanılabileceği gibi bütün olarak da çalışma alanı bulabilmektedir. Ya da yaklaşımlardan yola çıkarak hazırlanan bir takım yöntemlerle de plan uygulama süreci yönetilebileceği düşünülmektedir. Bu yaklaşımlardan özellikle kentsel dönüşüm projelerinde uygulanması ve kullanılması gerekenler alt bölümlerde açıklanmaktadır. Açıklamalar yalnızca Kentsel Strateji Ekibi çalışmalarını kapsamamakta farklı kaynaklara da yer vermektedir.

4.3.2.1. BEK analizi

Kentsel planlamada GZFT gibi klasik analiz çalışmalarının yerine kentlerin farklılıklarını ön plana çıkartabilecek analizlere gereksinim duyulmaktadır. “Neredeyiz? Nereye, kiminle ve nasıl gideceğiz? sorularına yanıtlar arayan BEK analizi yöntemi Arka Plan olarak da adlandırılmaktadır. Bu analiz kentin arka planını çözümlemek ve gelecek kurgusunu oluşturmak adına yapılan kapsamlı bir analiz çalışması olarak tanımlanmaktadır” (Kentsel Strateji, 2016). Böylece kent kendi kurgusunu içerisinde barındırdığı mirasından almış olacaktır. Bek analizinin içeriğine ve nasıl işlendiğine bakıldığında bir açılım ile karşılaşılacaktır. Analizin isminin baş harfleri ile 3 temel bileşen üzerine kurgulanan sistemde;

“Birinci bileşen **B Analizi**; kentlerin ve bölgelerin geleceğine bir üst bakış ile dinamikleri, farklılıkları ve beklentileri ortaya çıkararak stratejik bir çerçeve çizmektedir. B Analizi, dün, bugün ve yarın süreç diliminde çeşitlilik ve paylaşma değerlerini ele alan özellikle tüm tarafların birbirlerinden beklentilerin alındığı bir süreci de kapsar.

İkinci bileşen **E Analizi** ise sürdürülebilir kalkınmanın ekoloji, ekonomi ve eşitlik ile yapılabilir kılmanın etkin olma, elde etme ve entegrasyon temel bileşenlerinin ortaya çıkardığı çerçevedir.

Üçüncü bileşen **K Analizi**; kentlerin geleceğinin belirlenmesinde kültür-insan-değer üçlüsü içinde kimlik ve kurgu arasında stratejik çerçeve ortaya koyar. K Analizi, uzlaşma, işbirliği ve güç kavramlarını dikkate alan stratejik köprüler ortaya çıkarır” (Kentsel Strateji, 2016).

Tüm bu analiz bileşenlerinin içerikleri veya ana başlıklarının altında bileşenleri tanımlayan kavramlar ise kentlerin yapısına göre oluşturulmaktadır. Her kentin kendi yapısından aldığı bu kavramsal değerler tek tek belirlenmektedir. Bu yapının temel kurucularının bünyesinde bulundurduğu kavramlar ise Şekil 4.7.'de detaylandırılmaktadır.

Şekil 4.7. BEK analizi kavramları (Kentsel Strateji, 2016)

Analiz aşaması boyunca kentlerin değerlerinin teker teker işlendiği sürecin ardından ortaya çıkan tablo yapılacak planlara yön vermek ve yeni stratejiler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bek analizi Kentsel Strateji Ekibi tarafından bir takım çalışma ve çalıştaylarda kullanılmıştır. Bu çalışmalar Mekansal Gelişim Stratejileri, Kentsel Strateji Planları gibi her kent ölçeğinde farklı konsept planlar halinde bulunmaktadır. Tez çalışması ise; kentleri anlamlı kılmak amacını güderken bunu dayandırdığı planının kentsel dönüşüm olacağını belirtmektedir. Kentsel dönüşümü kent parçaları üzerinden çalışmayı bırakıp, kentin geneline odaklandırmak için bek analizi gibi bütünü değerlendiren yeni yöntemlere yönelmekte fayda görülmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında bugüne kadar var olan analiz süreçleri mülkiyeti biçimlendirmek adına yapılan ön çalışmalardan öteye gidememektedir. Bu durum kentleri olduğundan çok daha farklı ve birbirinin kopyası bir görüntüye büründürmektedir.

Kentsel dönüşüm süreçlerine entegre edilebilecek bu analiz yöntemi ile kentin değerleri bütün olarak ele alınırken, kent planları özgün sonuçlar yaratacaktır. Sıklıkla analiz yöntemi olarak kullanılan GZFT analizlerinde kentlerin güçlü, zayıf yönlerini ve fırsatları ile tehditlerini seçerken gözden kaçan veya akla gelmeyen noktalar oluşmaktadır. BEK analizi köşede kalan değerlerinde detaylarda ortaya çıkmasını kolaylaştıran bir yol sunmaktadır. Kenti yık-yap süreçlerinde yapboz parçalarına çeviren kentsel dönüşüm uygulamalarından ziyade kentin bütününde uygulama alanı bulacak çalışmalar için bek analizi oldukça verimli bir süreci ifade etmektedir. Özellikle tüm kenti ele alan planlama aşamalarında BEK analizi doğrultusunda verilen kararlar alt ölçekte uygulanan tasarım planlarının işleyişini hızlandırırken, isabetli sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

4.3.2.2. Sosyal etki değerlendirmesi (SED)

Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED); “etkileyen ve etkilenenler arasındaki etkileşim sürecinde ortaya çıkan yaşam ve mekana ilişkin etkilerin, olası olumsuz sonuçlarının minimize edilmesi için kapsamlı ve katılımcı bir yönetim sürecidir. Etkileyen ve etkilenen arasındaki etkileşim sürecinin sosyal ve mekansal değişime duyarlı hale getirilmesi için, SED raporları özellikle karar alıcıları yönlendirmeyi amaçlayan bir dokümandır” (Göksu vd., 2015). SED yeni ortaya çıkmış bir çalışma süreci değildir. Özellikle Avrupa’da politika koyucuların ve proje yürütücülerinin kullandığı bir analiz aşamasıdır. Kentsel ölçekte hazırlanan plan süreçlerine entegre etme fikri ise kentsel dönüşüm çalışmalarında karar vericileri zorlayan pek çok sorunun oluşması ile ortaya çıkmıştır.

“Etkileyen ile etkilenenlerin bir araya gelecekleri etkileşim ortamlarında hazırlanacak SED çalışmaları, günümüzde özellikle kentsel dönüşüm projelerinde yaşanan olumsuzlukları minimize edecek, empati yoluyla beklentileri ortaklaştıracak ve uzlaşma yoluyla projelerin hazırlanması sürecini başlatarak gerilimi azaltacaktır” şeklinde bir açıklama Kentsel Vizyon Platform Ekibi tarafından yapılmaktadır. Kentsel Vizyon Platformu “OnprojeOnlarcaEtki” programı hazırlayarak SED raporları hazırlama süreçlerini en iyi şekilde anlatan bir rehber ortaya koymaktadır.

SED sosyal anlamda değişimler yaşanan bölgelerde olumlu ve olumsuz sonuçları anlamaya ve olumsuzlukları ortadan kaldırmaya yarayan bu süreç analiz, izleme ve planlama çalışmaları içermektedir. Sosyal hayata olan etkiyi yönetmeye yarayan bir araç olarak da tanımlanmaktadır. SED sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bir bütün halinde ele almakta ve katılımcı bir proje süreç tasarımı öngörmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında mekanın değişimi sürecinde etkilenen pek çok unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilk grupta mekan kullanımında yaşanan değişimler olan doku değişimi, konut tipolojisi değişimi ve iş ve yerlerinin değişimi yer almaktadır. İkinci grupta ise birey bulunmaktadır. Bireyin sosyal profil değişimi yaşaması, komşuluk ilişkilerinde yaşanan değişimler, beklentilerindeki değişim ve ekonomik değişimleri içermektedir.

SED raporları için 3 temel yaklaşım ele alınmaktadır. Bu yaklaşımlar empati, etkileşim ve dengedir. Yaklaşımların amaçları etkileyen ve etkilenen arasında etkileşim ortamını sağlamayı, tarafların birbirlerinin beklentilerini anlamaları için uzlaşma ortamları yaratmayı, bireysel ve toplumsal beklenti dengesi kurulmayı kapsamaktadır. SED raporu hazırlama sürecinde 5 basamak bulunmaktadır.

İlk basamak dönüşüm yapılacak alanı tanımlamak için durum tespitlerinin yapılmasıdır. Bu tespitler:

1. “Değerlendirmenin amacına karar verilmesi,
2. Araştırmanın sınırlarının belirlenmesi,
3. Çalışmanın yapıldığı alanın sosyo-ekonomik göstergeleri hakkında bilgi toplanması,
4. Kapasite analizinin yapılarak çalışma alanının mekansal ve sosyal taşıma kapasitelerinin belirlenmesi,
5. Etkileşime giren aktör ve grupların tanımlanması” (Kentsel Vizyon Platformu, 2015) olarak sıralanmıştır.

İkinci basamakta alanı tanımanın ardından alanla ilgili hazırlanacak çalışma için seçenek oluşturma aşaması yer almaktadır. Erken müdahale olarak tanımlanan bu basamakta:

1. “Hafifletilebilir ve hafifletilemez etkilerin birbirinden ayrılması,
2. Erken müdahale gerektiren etkilerin saptanması,
3. Projeye yapılacak temel müdahalelerin belirlenmesi (seçenekler/revizyonlar),

4. Erken çözüm araçlarının geliştirilmesi” (Kentsel Vizyon Platformu, 2015) çalışmaları yapılmaktadır.

Sürecin en önemli adımlarından olan etki ve tepki değerlendirmesi üçüncü basamakta yer almaktadır. SED raporlarının anahtar kelimesi empatidir. Empatiyi güçlü bir şekilde sağlamak için aşağıdaki maddeler üzerinde ilerlenmektedir.

1. “Etki alanının belirlenmesi: Mekan; projeden etkilenen varlıklar ve Yaşam; projeden etkilenen insanlar üzerindeki etkilerin saptanması,
2. Etkileyen ve etkilenenlerin beklentilerinin öğrenilip değerlendirilmesi,
3. Empati Haritası aracılığıyla olası etkiler ve tepkilerin belirlenmesi,
4. Dolaylı ve kümülatif etkilerin analiz edilmesi,
5. Uzlaşma zemininin oluşturulması amacıyla proje uzlaşma metninin hazırlanması” (Kentsel Vizyon Platformu, 2015).

Etkileşim durumları ortaya konulduktan sonra bu etkilerin hafifletilmesi adına mekanda yapılacak tasarlama sürecine geçilmektedir. Dördüncü basamak olan bu aşamada;

1. “Sosyal Etkileşim Matrisi ve uyarınca, etkileri hafifletmeye yönelik sosyal etki planının hazırlanması,
2. Projenin gerektirdiği etki hafifletme programlarının tasarlanması,
3. Eylem planlarının hazırlanması,
4. Proje uygulama takviminin hazırlanması,
5. Sosyal etkiye duyarlı tasarım sürecinin işletilmesi” (Kentsel Vizyon Platformu, 2015) yer almaktadır.

Sürecin ve uygulamanın son basamağı ise izleme ve değerlendirme aşamasıdır. Bu aşamada etkiler ve süreç takip edilmektedir.

1. “Proje sürecinde takip edilmesi gereken temel kriterler için kontrol listesinin oluşturulması,
2. Projenin süreç değerlendirme takviminin hazırlanması,
3. Kayıp tespit ve izleme komitesinin belirlenmesi,
4. Belirli aralıklarla toplantılar düzenlenerek etki azaltma süreçlerinin performanslarının değerlendirilmesi,
5. Proje ilerleme raporlarının hazırlanması,

6. Gerektiği durumlarda programların revize edilmesi” (Kentsel Vizyon Platformu, 2015) aşamaları dikkate alınmaktadır.

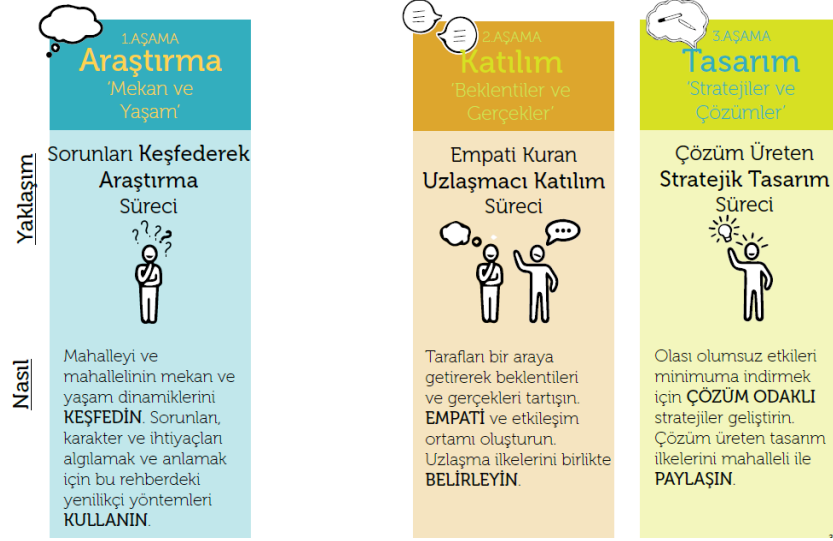
SED raporlarının işleyiş sürecine bakıldığında dönüşüme ya da değişime uğrayan kentsel mekanları ve bu mekanlarda yaşayan bireyleri anlamayı ilke olarak edinmiş bir çalışma olduğu görülmektedir. Bu bakımdan sosyal tüm etmenlere karşı oldukça duyarlı bir çalışma olduğu söylenebilmektedir. Basamaklarda bulunan maddelerin her birinin mekan üzerinde uygulanmasının ardından yazılı bir rapor oluşturulabilmektedir. Bu raporun içeriği ise temeli kuran 5 basamaktan çıkan sonuçlar çevresinde şekillenmektedir.

Kentsel Strateji Ekibi SED raporunu birkaç proje üzerinde hazırlamıştır. Bu projelerden İstanbul Perşembe Pazarı SED raporu İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile yapılırken, Kartal ilçesine yapılan SED raporu Kartal Belediyesi için yapılmış bir çalışmadır. Görülmektedir ki SED raporları il, ilçe ve mahalle düzeyinde yapılan çalışmalarda uygulanabilmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri için oldukça detaylı incelemeler yapmaya imkan sunan bu rapor sayesinde süreç düzenli yönetilmektedir.

4.3.2.3. Sosyal etki tasarımı (SET); yöntem kartları

Kentsel dönüşüm ve kent planlama pratikleri üzerinde sosyal etkileşimlerin önemi ve bu etkileşimlere olan duyarlılığın sağlanması adına yapılan ve bir üst bölümde aktarılan SED raporlarının yanı sıra Sosyal Etki Tasarım Rehberleri (SET) bulunmaktadır. SED raporlarına ek veya artı oluşturan bu tasarıma yöneltme sürecinde yapılacaklar anket,uygulama pratikleri ve saha çalışması gibi yöntemlerle desteklenmektedir. SED raporlarında projelerden etkilenen ve etkileyenlerin arasındaki mekana ve yaşama etkiyi olası sonuçları ile değerlendirme amaçlanırken; SET, kentsel müdahalelerin yaşam ve mekan üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri minimuma indirmek amacıyla kurgulanan;

- “- Sorunları Keşfederek Araştırma Süreci,
- Empati Kuran Uzlaşmacı Katılım Süreci,
- Çözüm Üreten Stratejik Tasarım Sürecidir”. Bu süreçlere ait detaylı şablon Şekil 4.8’de yer almaktadır.

Şekil 4.8. Sosyal etki tasarım süreçleri 1 (Kentsel Strateji, 2015)

Mahallenin karakteri, mahallelinin yaşam dinamiklerini algılayarak, tarafları bir araya getirerek, beklentileri ve gerçekleri tartışarak empati ortamı oluşturulur. Tüm taraflarca benimsenen planlama ve tasarım ilkeleri ile tasarım çözümleri geliştirilir. Bu süreç kentsel projelerin tasarım aşamasına bir rehber olarak düşünülmektedir. Bu 3 aşama gerçekleştirilirken içeriğinde yer alan konular, kişilerin rolü ve kullanılması gereken gereçler Şekil 4.9' da yer almaktadır.

Şekil 4.9. Sosyal etki tasarım süreçleri 2 (Kentsel Strateji, 2015)

Kentsel mekan üretiminde kullanılan Sosyal Etki Tasarım Rehberini araştırma, katılım ve tasarım süreçlerinde kullanılmak üzere yöntem kartları geliştirilmiştir. 25 adet çalışma yöntemi veren bu kartlar projeye veya mekana göre kullanım alanı bulmaktadır. Tüm bu yöntem kartları için nedir ve nasıl kullanılmalıdır sorularının cevapları SET rehberinde bulunmaktadır (Kentsel Strateji, 2016). Ayrıca uygulama süreçlerinin kimlerle ne kadar sürede işleyeceğine dair bilgilerde yer almaktadır. Bu 25 yöntem kartı şunlardır:

1. **“5 Neden** yöntemi ile sorunların temeline inilmektedir.
2. **Mahallenin En’leri** yöntemi ile mahalle ve mahalleliler derinlemesine analiz edebilmektedir.
3. **Deneyim Turu** yöntemindeki Analiz Kartı doldurularak mahalle yakından tanınmaktadır.
4. **Görüşme Kılavuzu**’ndaki yöntemler kullanarak, görüşmenin daha interaktif bir oyun formatında gerçekleştirilmesi sağlanabilmektedir.
5. **Hikaye Dünyası** yöntem kartlarını mahallelilerle doldurabilir, tasarım aşamasında atölye çalışmalarında bu kartlar kullanabilmektedir.
6. **Sessiz Yürüyüş** yöntemi ile mekan ve yaşamı beş duyu üzerinden algılayarak duyumsananlar görünür kılınabilmektedir.
7. **Ağaç Diyagramı** ile katılımcıların öncelikli ve ikincil sorunları belirlenmektedir.
8. Mahallenin geleceğini tartışırken **Prototip** ler hazırlayarak mahallelilerin fikirleri öğrenilmektedir. 3 boyutlu maketler, çizimler, şemalar ve rol yapma yöntemleri ile mahallelilerin görüşleri alınmaktadır.
9. **Bina, Sokak, Mahalle** kartlarında yer alan soruları kullanılmaktadır.
10. Çocuklarla eş zamanlı olarak **Mahallemini Seviyorum Çünkü** yöntemi ile etkinlik yapılmaktadır.
11. **Mahalle Karakterleri** yöntemi ile görüşülen kişilerin sahip oldukları benzer davranış ve düşünceleri tek bir arketipte toplayarak mahalle karakterleri oluşturulmaktadır.
12. Tartışılan konunun net olarak anlaşılması için **Zihin Haritası** yöntemi kullanılmaktadır.
13. **Uzlaşma Yönetim Basamakları**
14. Kentlerimizin dinamiklerini, çeşitliliğini, farklılıklarını, gelecek kavramlarını ve stratejilerini katılımcı ortamlarda ortaya koyan **BEK Analizi** yöntemi kullanılmaktadır.
15. Etkileyen ve etkilenen tarafların birbirlerinden beklentilerini ortaya çıkartmak için **Beklenti Matrisi** doldurulmaktadır.
16. **Beyin Fırtınası** yaparak ekip içinde yaratıcı fikirler üretilmektedir.

17. Projenin taraflarının ve tasarımcıların bir araya geldikleri, fikir bulma, geliştirme için deneyimlerin paylaşıldığı, birlikte çözüm üretilen **Yaratıcı Atölye** yöntemi kullanılmaktadır.
18. **Biz Nasıl...?** yöntemi, araştırmanızdaki bulguları tasarıma dönüştürmek için doğru soruyu bulmayı sağlamaktadır.
19. Araştırma aşamasında elde edilen tespitleri, tasarım aşamasına geçildiğinde Sorun – Engel – Bulgu – İstek – Tema **S.E.B.İ.T.** yöntemi ile senaryolara dönüştürülmektedir.
20. **Prototip Test Planı**, fikrin nasıl test edilebileceğine ilişkin bir prototip planı yapmayı sağlamaktadır.
21. **Toplama(+)** ve **Çıkarma (-)**, mahallelilerin sorunlarının toplanması, öncelikli sorunların çıkarılması ve mahalleli ile tasarımcıların sorunlara çözüm bulma yöntemidir.
22. Üzerinde çalışılan bir sürecin, gelecektekilere olan katkısını inceleyen araç olan **Öğrenme Döngüsü** yöntemi kullanılmaktadır.
23. **Kritik Görevler Listesi** hazırlayarak, hedeflerin sahip olunan zaman ve bütçe dahilinde uygulanabilirliğini önceden saptanmakta, koordinasyon aracı olarak kullanılmaktadır.
24. **Deneyim Haritası** ile süreç tamamladıktan sonra katılımcıların görüşlerinin değerlendirilmesi için kullanılmaktadır.
25. **Sosyal Etkileşim Matrisi** ile dönüşüm projelerinde belirlenen olumsuz etkileri hafifletmek için tüm tarafların etkileşim içinde sorumlulukları belirlenmektedir” (Kentsel Strateji, 2016).

Sosyal etkiye duyarlı bir çalışma olan mahalle kartları yönteminde verilen tüm bu yöntemler her kent mekanında özelleşmektedir. Yalnızca mahalle değil sokak veya ada bazında yapılan çalışmalarda da mahalle kartlarını kullanmak projenin birlikte yani kentin tüm kullanıcıları ile oluşturulmasını sağlamaktadır.

4.3.3. Bölüm değerlendirmesi

Tez kapsamında belirlenen örnek yöntemin bir uygulama özelinde çalışılmasına geçilmeden önce, kentsel dönüşümde uygulanacak yeni yaklaşımların sunulduğu bölümü kısaca özetlemek gerekmektedir. Kent veya kent mekanı yaşayan bir canlı faaliyetleri göstermektedir. Aynı zamanda içerisinde birikimlerini saklamış hala eğiten ve öğreten bir canlı ansiklopedi gibidir. Kenti okumak ve okunanı doğru anlamak için okuma yöntemlerini yerinde seçmek gerekmektedir. Eğer kent, mahalle ve sokak doğru okunursa, anlaşılanlar ile her davranışta kent yapraklarına yeni bir sayfa eklenmiş olacaktır. Her yeni sayfa kente yeni bir anlam yükleyecek ve ilerledikçe çoğalmaya devam edecektir.

Kentler anlaşılmak için iyi anlaşılacak zorundadır. Bu anlayışı sağlamak adına geliştirilen yöntemler bölüm boyunca aktarılmaktadır. Kültür eksenli kentsel planlama ve stratejik planlama yaklaşımları kenti anlamaya çalışmaktan çok anlam üretmeye veya değer yüklemeye odaklanmaktadır. Bu durum her iki çalışmayı da amaca ulaşarak çekilen yarışmacı proje görüntüsüne sokmaktadır. Sonuçlarında kesinlikle başarısızlar denilememekle beraber içeriklerinin değişime ve gelişime ihtiyacı vardır. Çünkü her iki yaklaşımda kentlerin yaşadığı durumu geçmiş tarihlerde görerek fikir oluşturmaya çalışan ilk yaklaşımlardır. Bu çalışmaların yanında zihin okuma haritaları uygulama alanını henüz bulamamış olsa da projelere eklemlendiğinde kent anlamını ve birey-kent bağını oldukça kuvvetlendirecek bir yöntemdir. Kenti birey gözünde iyi okumaya hedeflenmiş bir çalışma oluşu sosyal etkileşimi yüksek projelerin üretilmesine imkan sunmaktadır. Kent planlama alanında katılımın sağlanması gereken tüm uygulamalara entegre edilmesi gereken bir yöntemdir. Kent planlama alanında tüm uygulamaların kentli katılımı ile sürdürülmesinin hem kent geleceği hem de kentli yaşam alanları açısından önemi düşünüldüğünde tüm planlama uygulamalarına eklenmesi gerekli bulunmaktadır.

Tez çalışması boyunca kente bireyin gözünden bakan bir planlama süreci çalışmasının yapılacağı vurgulanmaktadır. Bu vurgudan yola çıkıldığında bugün kente ekonomist, siyaset insanı, mühendis, şehir plancısı, çocuk, kadın, erkek, yaşlı ve en önemlisi 'kentli' gibi birçok gözü görerek bakmanın gerekliliği mühimdir. Bu gereklilik doğrultusunda yapılan akademik araştırmalar sonucunda Kentsel Strateji ekibinin uzun zamandır geliştirdiği çalışmalar incelenmektedir. Geliştirilen çalışmaların amacı ve ilke edindiği prensipler tez çalışmasının elde etmek istediği sonuca yakın görülmektedir. Bölüm boyunca aktarılan çalışmalar içerisinde ilk olarak BEK analizinin kentlerin arka planlarına ulaşmayı sağlayan yaklaşımı ile kentsel okumaların daha yerinde olacağı aşıkardır. Analizin bütüne yönelik geliştirdiği kavramlar ile kent ölçeğinde değerlendirme sunmak mümkündür. Bu durum kentlerin parçalar halinde kültüründen ve benliğinden koparılmasının önüne geçecektir. Özellikle üst ölçekte hazırlanan stratejik planlama çalışmalarında kullanması plan hedeflerini oluşturma aşamasında katkı sağlayacaktır. Bütüne ışık tutan BEK analizinden sonra mahalle, ilçe ve il ölçeğinde de detaylı çalışmaları mahalleli veya kentli ile yapmayı sağlayan bir çalışma SED raporu yer almaktadır.

SED raporları, özellikle günümüz kentsel dönüşüm projelerinin çok aktörlü yapısından kaynaklı tüm sorunları dengeli bir hale getirmenin anahtarıdır. Bugün kentsel dönüşümün yarattığı olumsuz sosyal izlerin azalmasına hatta yok olmasına imkan sağlayacak boyutta detaylı bir çalışma sunmaktadır. Dönüşümü bir süreç olarak yönetmek; öncesi, sırasında ve sonrasında oluşan fiziki ve sosyal görünüme ışık tutmak amacındadır. Bu detaylı çalışmalara yönelik yapılacak tasarımların rehberi olmak için sunulan mahalle yöntem kartları ile kenti anlamak için tüm etmenler verilmektedir. Kentli ile birlikte yapılan çalışmaların ortaya çıkardığı sonuçlar kenti şekillendiren tüm detayları olumlu etkileyecektir. Kentlerin ruhlarına dokunmak ve anlamlandırabilmek için yapılması gereken bir çalışma olarak SET rehberleri görülmektedir. Kentlinin ihtiyaçlarına odaklanmayı planlayan SET anlayışında, sunulan her bir yöntem tasarıma giden yolu şekillendirmektedir.

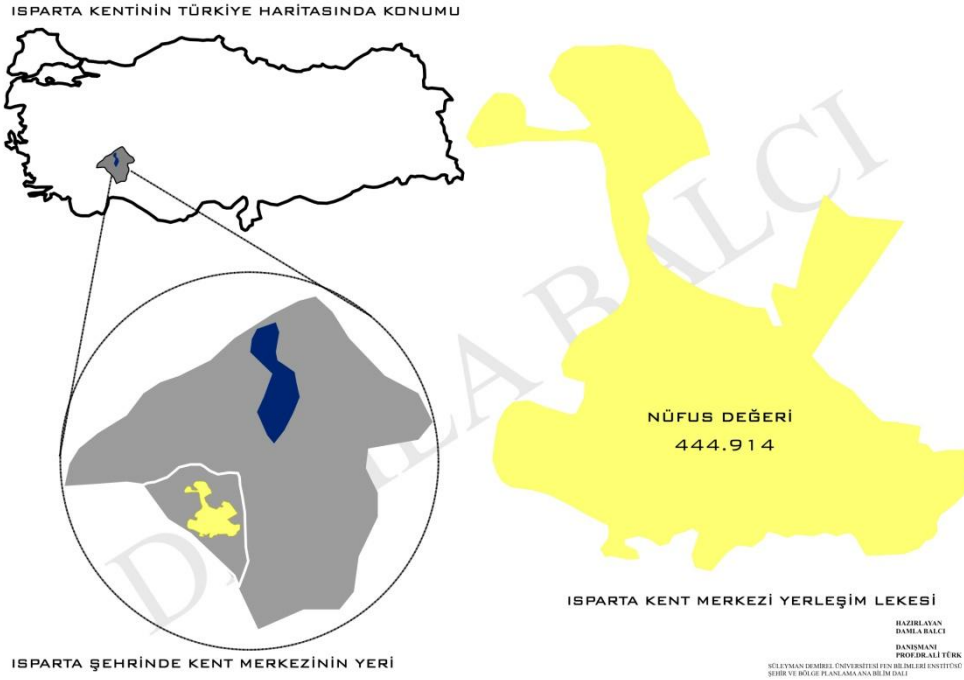
Tez çalışmasının vurgulamış olduğu, kentsel planlamanın her aşamasında insanı odak noktasına almak hedefine ulaşmada SET yöntem kartları bir destekleyici olabilecektir. Kent planlama aşamalarının günümüzde sunulan tek kalıp analizlerinden sıyrılmak için yeni bir adım olarak görülmektedir. Kentsel kalıplara bağlı üretilen analiz ve sentez çalışmalarını bırakarak, dönüşümü planlanan kente veya bir kent mekanına göre oluşturulacak yöntemleri içeren bir planlama sistemi anlamını bulmuş yer'leri tasarlamaya yardımcı olacaktır. Ne yazık ki kentlerin ve kentlinin en büyük eksiği onları dinleyenlerin olmayışıdır. Dinleme imkanı sunulduğunda anlama imkanı da bulunacaktır. Anlamak ve anlatmak tüm bu süreçleri görmek ve kenti kendi içinde çözmek için en büyük adım olacaktır.

5. KENTE ANLAM YÜKLEMEK AMACI İLE KENTSEL DÖNÜŞÜME YENİ BİR UYGULAMA; DAVRAZ EVLERİ ÖRNEĞİ

Kenti anlamının ve kente birey gözünden bakmanın gerekçeleri ve yöntemleri aktarıldıktan sonra, anlatımı somutlaştırmak adına Isparta kenti üzerinden bir örnek mahallede yapılan çalışmalar bu bölümde aktarılmaktadır. Bölüm; kenti anlamlı kılabilmek için önce anlamak ilkesini benimseyen tez kapsamında, kent bütünü tanımlamakla başlamaktadır.

5.1. Isparta Kenti Konumu

Isparta kenti konum itibari ile (Şekil 5.10) Akdeniz bölgesinde ve Göller Bölgesinin merkezinde bulunmaktadır. Kentin doğusunda Konya, batısında Burdur, kuzeyinde Afyonkarahisar, güneyinde ise Antalya yer almaktadır.

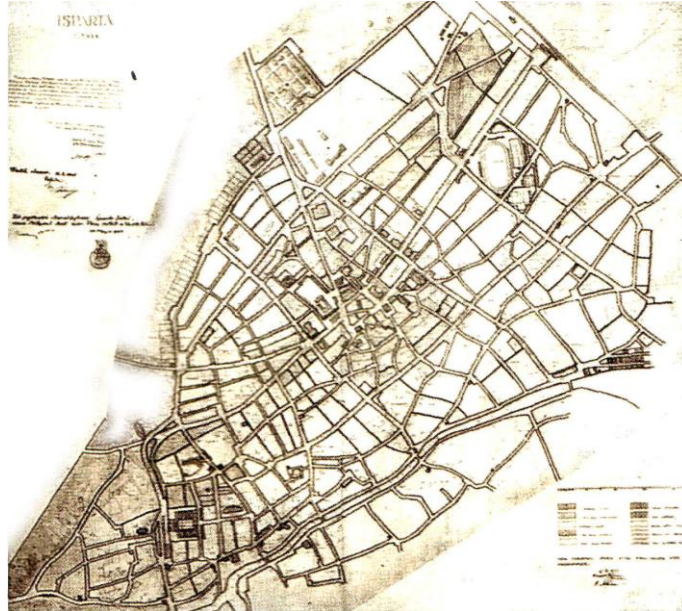
Şekil 5.10. Isparta Kenti Konum ve Yerleşim Lekesi (Damla Balcı, 2021)

Isparta; coğrafi konumu itibariyle büyük kentleri birbirine bağlayan ana ulaşım yolları üzerinde yer almayan “Arada Kent” olarak adlandırılan bir kenttir (Tümer, 2004; aktaran Haştemoğlu ve Özgen, 2017).

5.2. Isparta Kenti Tarihsel ve Kentsel Gelişimi

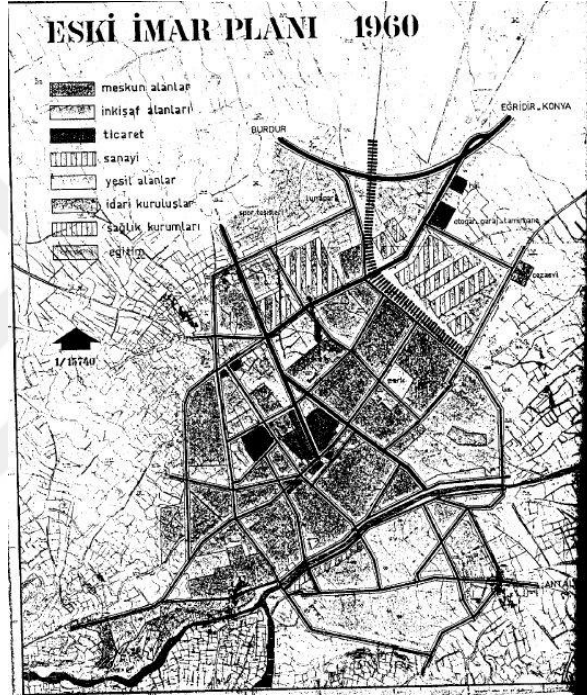
Isparta kenti tarihi geçmişine bakıldığında, antik çağlara kadar uzanan bir bölgenin içerisinde yer almaktadır. Bu bölge içerisinde tarihsel süreçlerde geride kalmış bir kent yapısı çizmekte ve genellikle çevre yerleşimleri ön plana çıkmaktadır. Kent üst Paleolitik-Mezolitik-Neolitik-Kalkolitik-Tunç-Demir-Arkaik-Klasik-Helenistik-Roma ile Bizans, Selçuklu, Hamitoğulları ve Osmanlı dönemlerini yaşamıştır. Antik çağlardan itibaren çok fazla devletin bölgeye egemen oluşu gerek fiziki çevre anlamında gerekse fonksiyon açısından şehri etkilemiştir. Ayrıca yaşanan doğal felaketler ile Isparta'nın çoğu eski mahallesi tahrip olurken tarihi eserlerinin oldukça azı bugünlere kadar gelebilmiştir (Anonim, 2006). Isparta'nın gelişimi yazılı kaynaklarda oldukça yakın tarihe dayanan halıcılığa bağlanmaktadır. Ekonomik anlamda gelişimler yaşanan kentte kentsel gelişimlerde Cumhuriyet dönemi sonrasında hız kazanmıştır (Anonim, 2006).

1936 yılında ilk imar planı ve kamu kullanışlarına ait hizmet binaları yapılmıştır (Şekil 5.11). Fakat bu imar planının oldukça dar tutulmuş olması kentin imarlı alanlar dışına gelişmesine neden olmuştur (Toka, 2008).

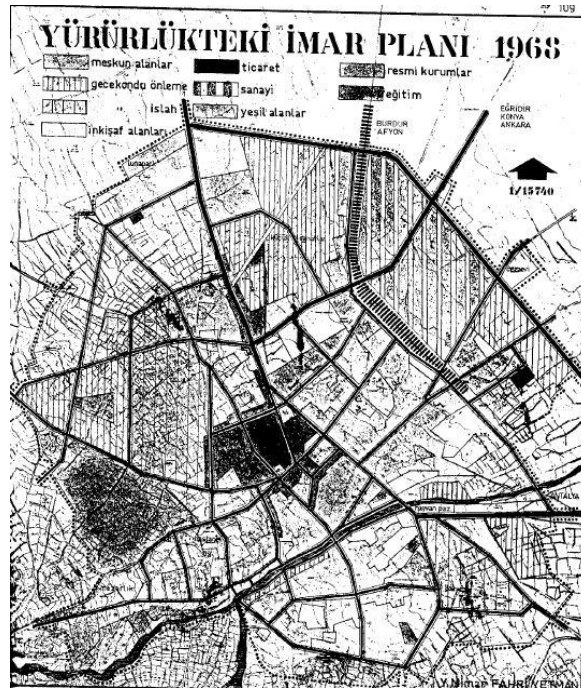
Şekil 5.11. Isparta ili ilk imar planı (Anonim 2001; aktaran Toka, 2008)

Isparta'ya ulaşan demiryolu ile kent makroformu değişmeye başlamıştır. Özellikle 1950'lerden sonra kentleşmenin hızlanması ile merkez büyüyerek yeni fonksiyonlar kazanmıştır. Sanayi alanlarının oluşması ve nüfusun artması ile birlikte 1960 yılında yeni bir imar planı yapılmıştır (Şekil 5.12). Planda merkez ve çevre mahallelerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Isparta o dönemlerde genel itibari ile yaya dolaşımli küçük bir kent görünümü vermektedir. Fakat kent içerisinde sosyal grupların zamanla yer değiştirmeye başlaması çöküntü alanlarını ve konut baskılarını doğurmuştur.

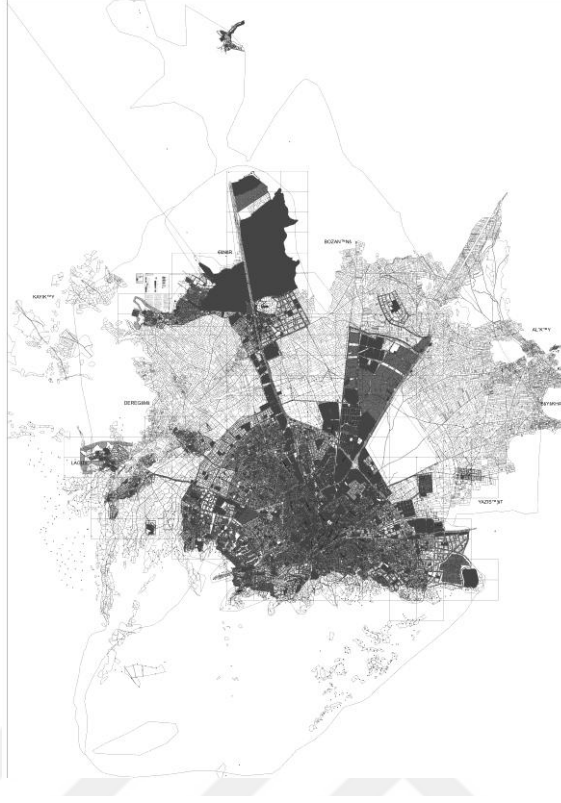
Şekil 5.12. Isparta ili 1960 imar planı (Anonim, 2020)

1960 yılından itibaren gerçekleşen uygulamaların yol açtığı aksaklık ve baskılar ile imar planı dışında gelişen alanların disipline edilerek imar planı ile bütünleştirilmesi adına 1968 yılında yeni bir plan hazırlanmıştır. Özellikle üst gelir grubunun kentin gelişim yönü olarak belirlenen kuzey-doğu ve batı aksına yerleşmeye başlaması ile bu yönde yer alan Burdur yolu ve Eğırdır yolunun doğrultusunda transit bir çevre yolu bağlantısı kurulması 1968 yılı imar planına işlenmiştir (Şekil 5.13).

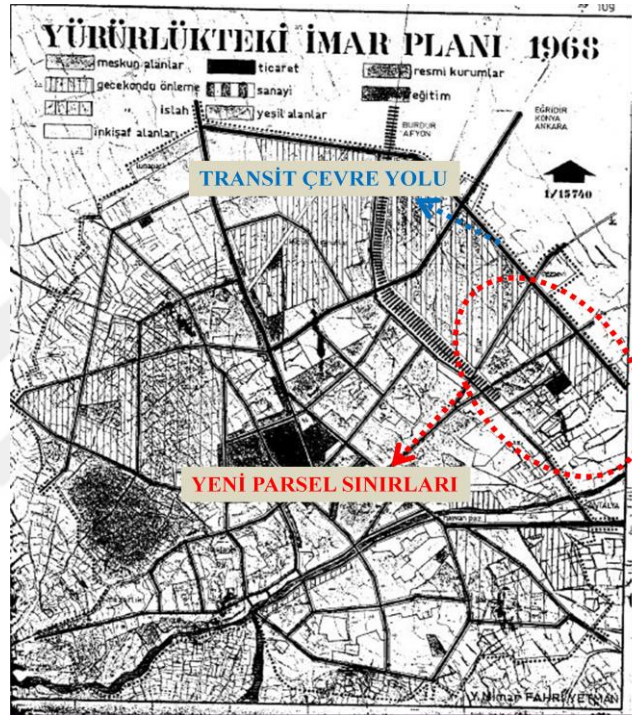
Şekil 5.15. Isparta ili 2016 imar planı (Damla Balcı,2021)

Bugün Isparta kentine bakıldığında talep doğrultusunda artan yapıli çevre ve kentsel dönüşüm uygulamaları ile yok olan pek çok alan görölmektedir. Isparta kentsel kimlik bağlamında birçok noktada kırılmalar ve değişimler yaşaması nedeniyle günümüze gelene kadar karakteri oturmuş bir kent yapısı çizememiştir. Parça parça ve belirli zamanlarda oldukça hızlı yaşanan kentsel değişimler, kente bir bütün şekilde kimlik verememektedir. İleri ki tarihlerde araştırmaların bugünleri de farklı bir kırılma noktası olarak görmemesi, hatta kente yeni bir kimlik ve anlam yükleyen günler olarak belirtmesi adına kente yapılacak her uygulama çok değerlidir.

5.3. Davraz Mahallesi'nin Isparta İçerisindeki Yeri ve Gelişimi

Isparta kenti içerisinden seçilen uygulama alanı “Davraz Mahallesi” olmuştur. Bu mahalle Isparta kentinde az katlı ve bahçeli konut alanlarına sahip, dar yolları bulunan genellikle orta gelir düzeyinde insanların yaşadığı, küçük büyük meydanları, kahvehanesi, okulları ile kültürünü yaşatmaya çalışan bir mahalle görünümü çizmektedir. Davraz Mahallesi'nin bu çok yönlü kimlik koruma çabası ilgi çekici bulunmakta ve tez kapsamında incelenmektedir.

Isparta kentinin tarihsel süreçler içerisinde gelişimi incelendiğinde, tez çalışmasının alansal uygulama yapmakta olduğu Davraz Mahallesi'nin 1968 yılında hazırlanan imar planında sınırlarının oluşturulduğu görülmektedir. Bu sınırlar imar planında kuzeybatı yönünde yer alan Burdur ve Eğirdir yolu aksına bağlı oluşturulan bir transit çevre yolu bağlantısı ile ilk kez çevrelenmiştir. 1968 yılı planında yalnızca imarsız boş bir ada olan bu alanın bir köşesi gecekondu önleme bölgesi olarak belirlenmiştir (Şekil 5.16). Bu durum konut baskılarının çevre yolunun da etkisi ile bu ada içerisinde o tarihlerde oluşmaya başladığını göstermektedir.

Şekil 5.16. 1968 Isparta ili imar planında Davraz Mahallesi parsel sınırı
(Anonim, 2020)

Davraz Mahallesi'nin ilk imar parseli haline gelmesi ise 1973 yılında hazırlanmaya başlayan iki etaplı imar planına dayanmaktadır. 1974 yılında Davraz Mahallesi'nin imar durumu onaylanmıştır (Anonim, 2020).

5.4. Isparta Kenti Davraz Mahallesi’ni ve Mahallelisini Anlamak

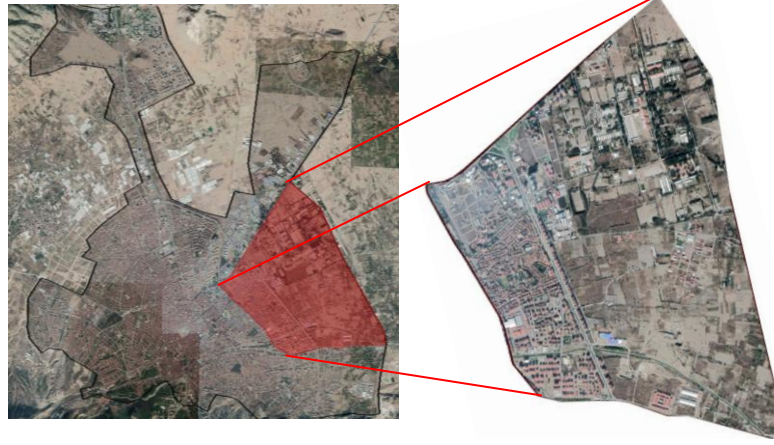
Bir kent veya bölgeyi anlamak, tanımaktan; geçmişini ve bugününü bilmekten geçmektedir. Somut ve soyut anlamda ortaya çıkan her detay kent alanına ve kentlisine yaklaşmanın anahtarları olmaktadır. “Bir mahalle, toprak, aidiyet, çalışma, ruh ve tarihtir. Sadece kendi içinde değil aynı zamanda diğer mahalleler, insanlar ve kurumlarla iletişim ağları oluşturma kapasitesine sahip yaşayan bir oluşumdur” (Göksu vd., 2017). Bu alt bölüm Davraz Mahallesi’ni tanımaya odaklanmaktadır.

5.4.1. Davraz Mahallesi’nin konumu ve nüfusu

Davraz Mahallesi Isparta kenti merkezinde yer alan imarlı alan bakımından en geniş mahalledir. 1974 yılında sınırlarının kesinleşmesi ile oluşan mahalle zaman içerisinde yayılmış ve genişlemiştir. Bugün 23.134 nüfusa sahip bir mahalleyi oluşturmaktadır. Bu rakam Isparta kentinde çoğu köy nüfusundan daha fazla bir rakamdır. Bu nedenle Davraz Mahallesi Isparta’nın en büyük nüfusuna ve 911 hektarlık bir alanla en büyük yüz ölçümüne sahip bir mahalledir. Davraz mahallesi aynı zamanda şehrin en doğu ucunda bulunmaktadır. Şekil 5.17’de Davraz Mahallesi’nin Isparta İl İmar Planı içerisinde ve Şekil 5.18’de uydu görüntüsünde konumu yer almaktadır.

Şekil 5.17. Davraz Mahallesi’nin Isparta ili imar planı içerisindeki konumu

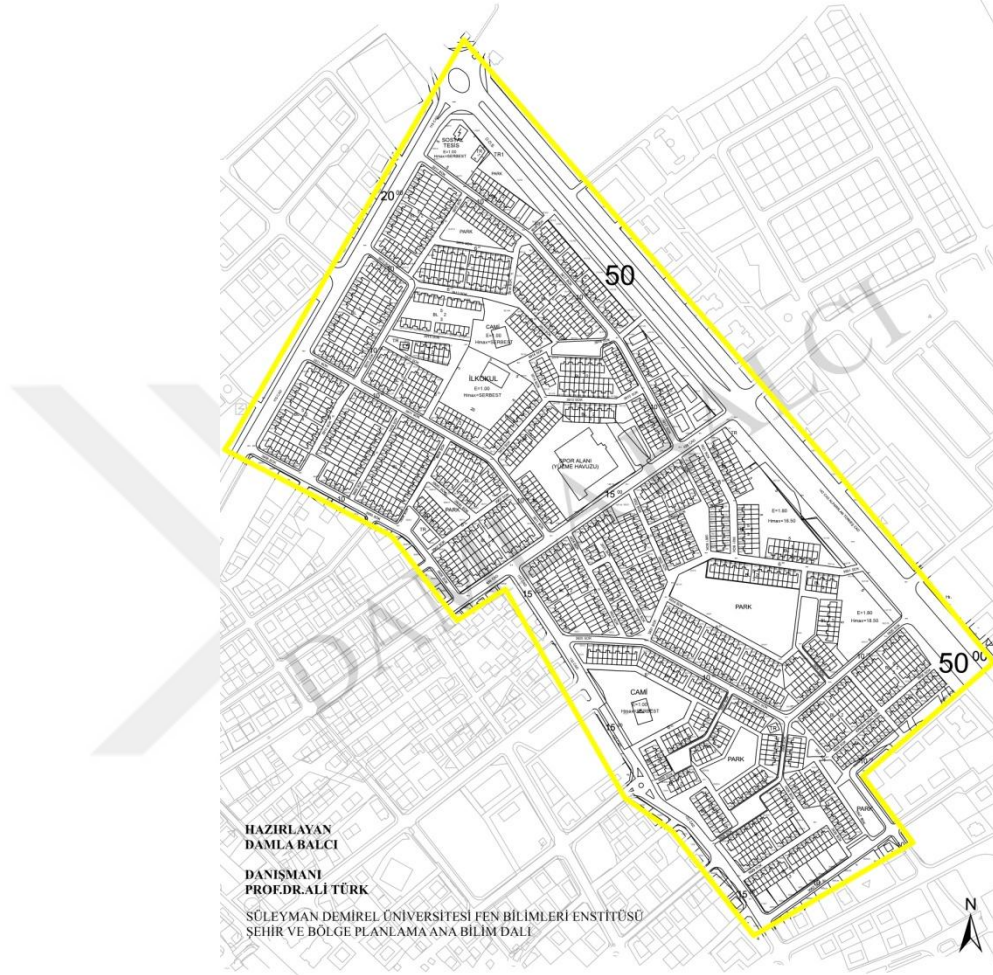
Şekil 5.18. Davraz Mahallesi'nin Isparta ili uydu görüntülerindeki konumu

5.4.2. Davraz Mahallesi çalışma alanı yer seçimi: Davraz Evleri

Davraz Mahallesi hem nüfus hem de yüzölçümü bakımında oldukça büyük bir alana yayılmıştır. Fakat içerisinde kendi organik dokusunu koruyan bir bölge yer almaktadır. Kuzeyinde 115. Cadde sınırında beş kata müsadeli konut altı ticaret alanı yer almaktadır. Batı sınırında yer alan 3905. Sokak ve 132. Cadde hem ayrıık nizam dört kata müsadeli, hem blok nizam iki kata müsadeli konut alanı olarak imarlıdır. Doğu sınırında 142. (Alparslan Türkeş Caddesi) Caddesi altı kata müsadeli konut alanlardan oluşmaktadır. Bu sınırlar içerisinde kalan bölge mahallenin en eski sakinlerine ve evlerine sahip çekirdek yapısını yaşatmaya çalışmaktadır. Mahallenin en doğu kısmı olan bu alanda tek tip yapılaşmış “Davraz Evleri” olarak adlandırılmış, en çok 2 katlı, blok nizamla konumlanmış yapılar ve dar bir sokak düzeni bulunmaktadır. Blok nizamlı konutlarda köşe yapıların yan bahçe mesafesi ve tüm yapıların ön bahçe mesafesi 3 metredir. İmar planı üzerinden de Şekil 5.19’a bakıldığında mahalle içerisinde organik yapılaşma dokusu ile ayrıştığı görülmektedir. Tezin çalışma ve uygulama alanını oluşturan bu bölge toplamda 25 hektardır. Tez çalışması için araştırma yapılacak alan olarak seçilmesinin sebeplerinden biri organik ve özgün dokusu olarak belirtilmiştir. Diğer yer seçim nedeni ise alanın kent merkezi içerisinde oldukça eski yapı-sokak ilişkisinde bulunması ve yerel yönetimler ile yatırımcılar için bazı süreçlerde kentsel dönüşüm uygulanma taleplerinin bulunmasıdır. Hatta bu talebin zaman zaman yerel basında yer alması, son yıllarda Davraz Evlerinin kentsel dönüşüm uygulamalarına yakın bir alan olarak görülmesine neden olmaktadır.

Her ne kadar mahalle sakinlerinin çoğunlukla karşı çıktığı bir talep olsa da mahallenin geleceği ve çevresinde oluşan yeni yapılaşmış çevrelerin durumu, mahalle özelinde bir araştırma yapmak gereksinimi doğurmaktadır.

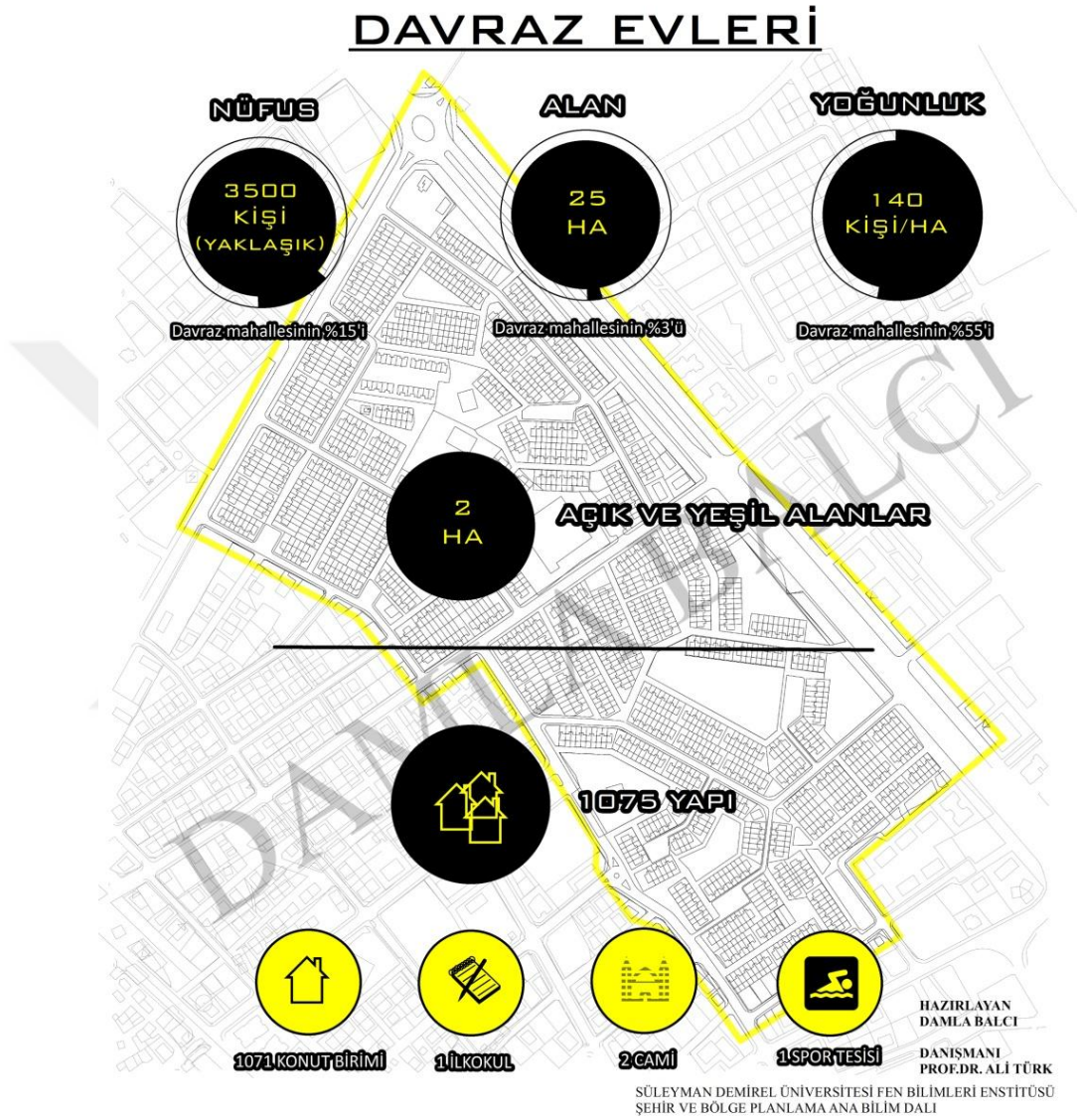
Şekil 5.19. Davraz Evleri İmar Planı

5.4.3. Davraz Mahallesi çalışma alanı mevcut karakter incelemesi

Davraz Mahallesi'nin en doğu ucunda yer alan Davraz Evleri ile ilgili karakter analizi ortaya koymak adına bu bölümde alana ait mevcut sayısal veriler aktarılmaktadır. Ayrıca alanın mevcut yapı ve çevre analizlerine ait veriler 5 farklı pafta oluşturularak haritalandırılmaktadır. Bu haritalandırma ve mevcut analitik değerler doğrultusunda Davraz Evlerinin karakteristik özelliklerine ulaşılacak amaçlanmaktadır.

5.4.3.1. Çalışma alanı bazında analitik değerler

Şekil 5.20’de yer alan veriler ile Davraz Evlerine ait mevcut analitik değerler sunulmaktadır.

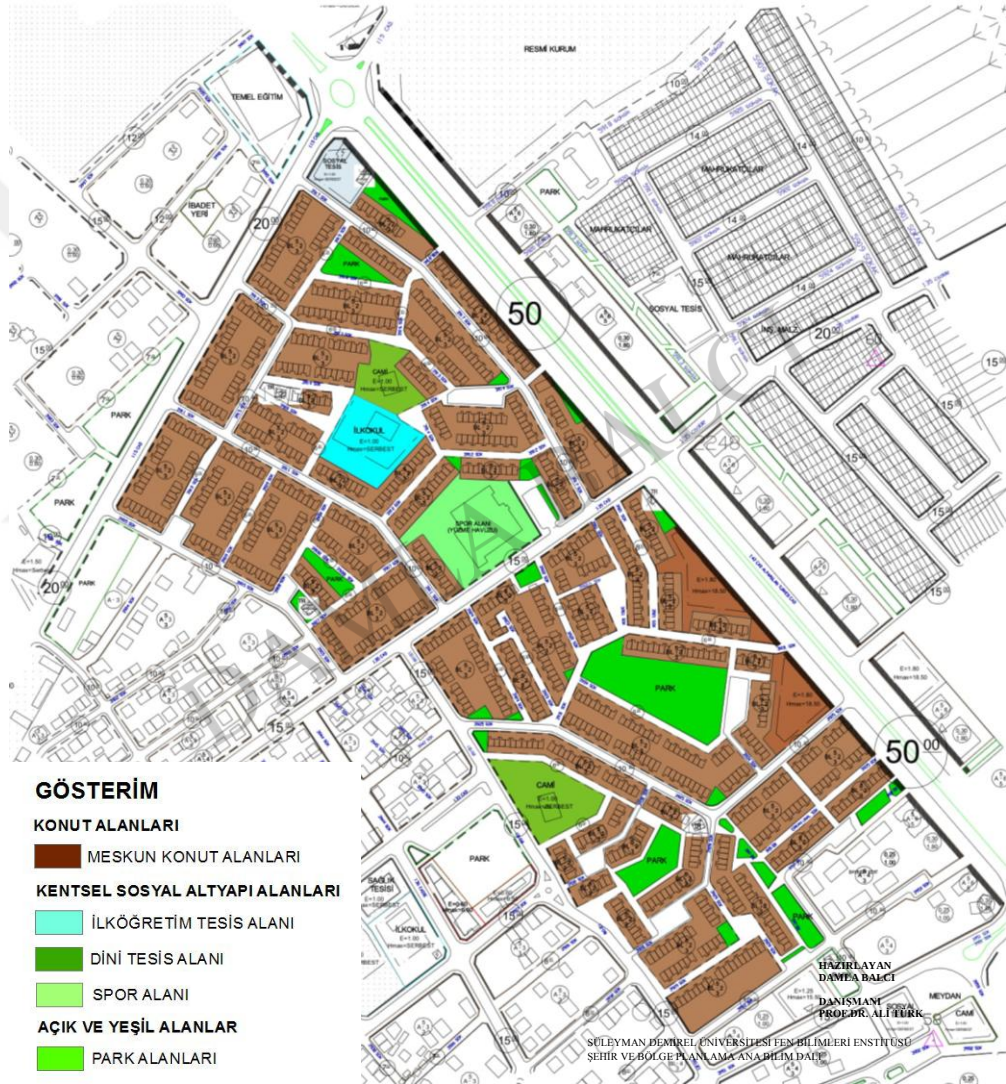

Şekil 5.20. Davraz Evleri analitik değerler

Davraz Mahallesi içerisinde Davraz Evleri %55’lik oranla oldukça yoğun bir bölgeyi oluşturmaktadır. Evlerin kat sayısının ve büyüklüğünün düşük değerlerde olması nüfusunun da mahalleye göre az bir oranda olmasının temel nedeni olarak görülmektedir.

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede, alan ve nüfus hesabı yapıldığında kişi başına yaklaşık 5 m² açık ve yeşil alan düşmektedir. 1071 konut birimi bulunan bu bölgede yalnızca 1 adet eğitim tesisi bulunmakta fakat Davraz Mahallesi içerisinde Davraz Evlerinin erişim alanına giren eğitim tesisleri yer almaktadır. Alan içerisinde diğer sosyal ve kültürel alanlara bakıldığında Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin yoğun bir konut bölgesi olduğu görülmektedir. İmar planı üzerinden bir arazi kullanım paftası (Şekil 5.21) oluşturulduğunda da konut yoğunluğu göze çarpmaktadır.

Şekil 5.21. Davraz Evleri arazi kullanım paftası

25 hektarlık bir alana sahip olan Davraz Evlerinin tez çalışma sınırı içerisindeki mevcut donatı alanlarının büyüklükleri ve alansal olarak yüzdeleri (%) çizelge 5.1’de yer almaktadır.

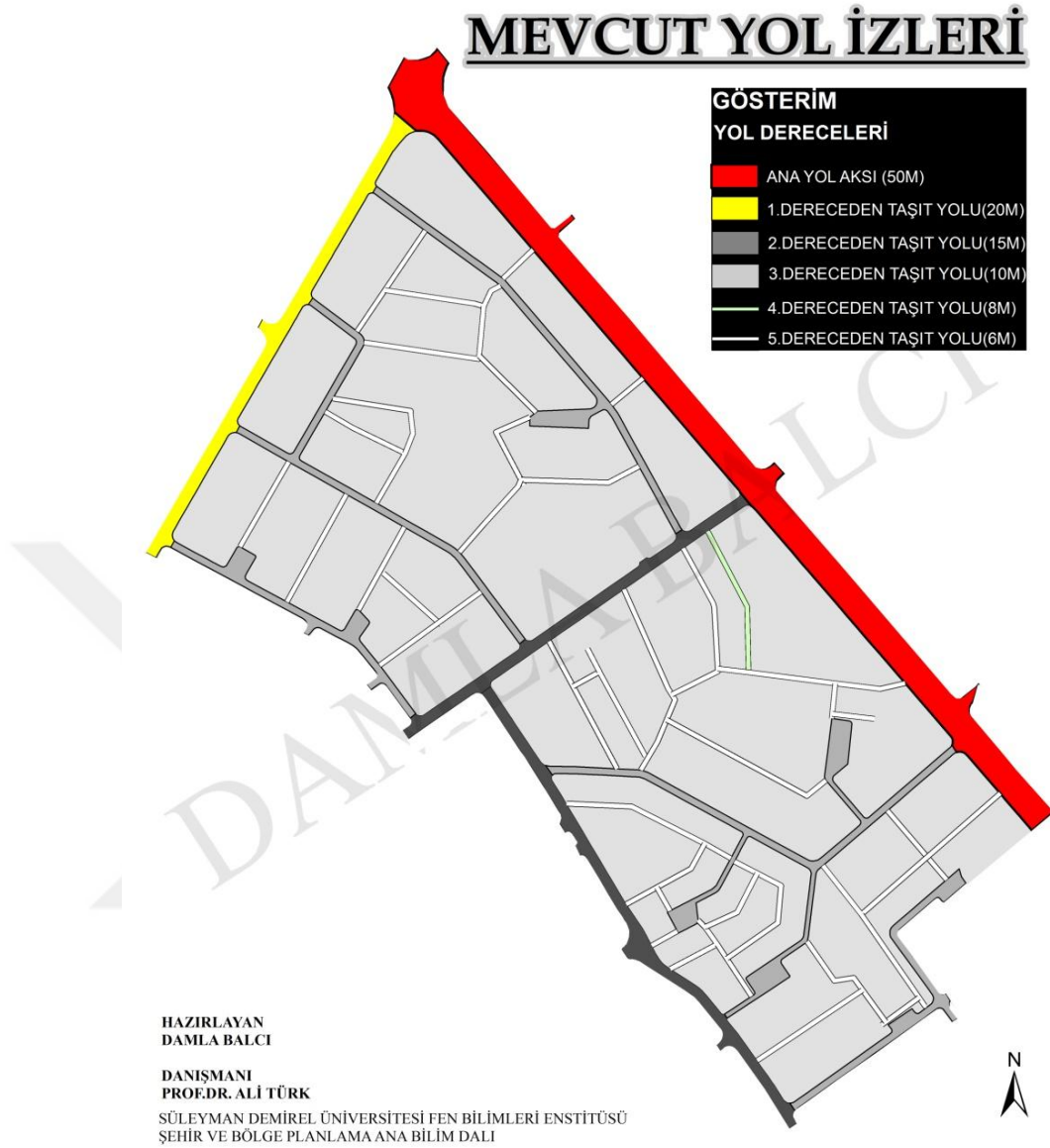
Çizelge 5.1.Kentsel donatıların alansal değerleri

KENTSEL DONATI	ALAN (m ²)	YÜZDE (%)
Meskun konut alanı	130.000	%52
İlköğretim tesis alanı	4.400	%1.76
Dini tesis alanı	6.800	%2.72
Spor alanı	7.000	%2.8
Park alanları	13.000	%5.2

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin %52’sinin konutlardan oluşması ilk dikkat çeken karakteristik özellik olmaktadır. İkinci dikkat çeken unsur ise alanda ticari faaliyet alanı bulunmamasıdır. Ticaret faaliyetleri alanın dışında genel olarak konut altı ticaret türünde yoğunlaşmaktadır. Yine Davraz Evlerinin bulunduğu alan kent merkez ticaret bölgesine yakın bir konumda yer almaktadır. Kentsel sosyal altyapı alanlarının içerisinde spor alanı olarak isimlendirilmiş olan alanda kapalı yüzme havuzu yer almaktadır. Bunun dışında farklı bir sosyal kültürel tesis yer almayan alanda açık alanlar genellikle parça yeşil veya çocuk oyuncaklarına ayrılmıştır. Alanın 13.000 m²’lik kısmını oluşturan park alanlarının ise bütüncül değil, dağınık olarak yer seçtiği görülmektedir.

Davraz Evlerinin bulunduğu alanın karakteristik özelliklerini tanımlayabilmek için 4 farklı analiz paftası daha oluşturulmuştur. Bu paftalarda yer alan verilerin tamamı mevcut analiz çalışmalarından sentezlenmiştir. Davraz Evlerinin bulunduğu bölge 4 ana cadde ile sınırlanmaktadır. Alan içerisinde 29 adet sokak bulunmaktadır. Ana caddeler 50 metre, 20 metre ve 15 metre ve sokaklar ise 10 metre, 8 metre ve 6 metre genişliğindedir. Aşağıdaki Şekil 5.22’de cadde ve sokaklar kademeleri ile paftalandırılmıştır.

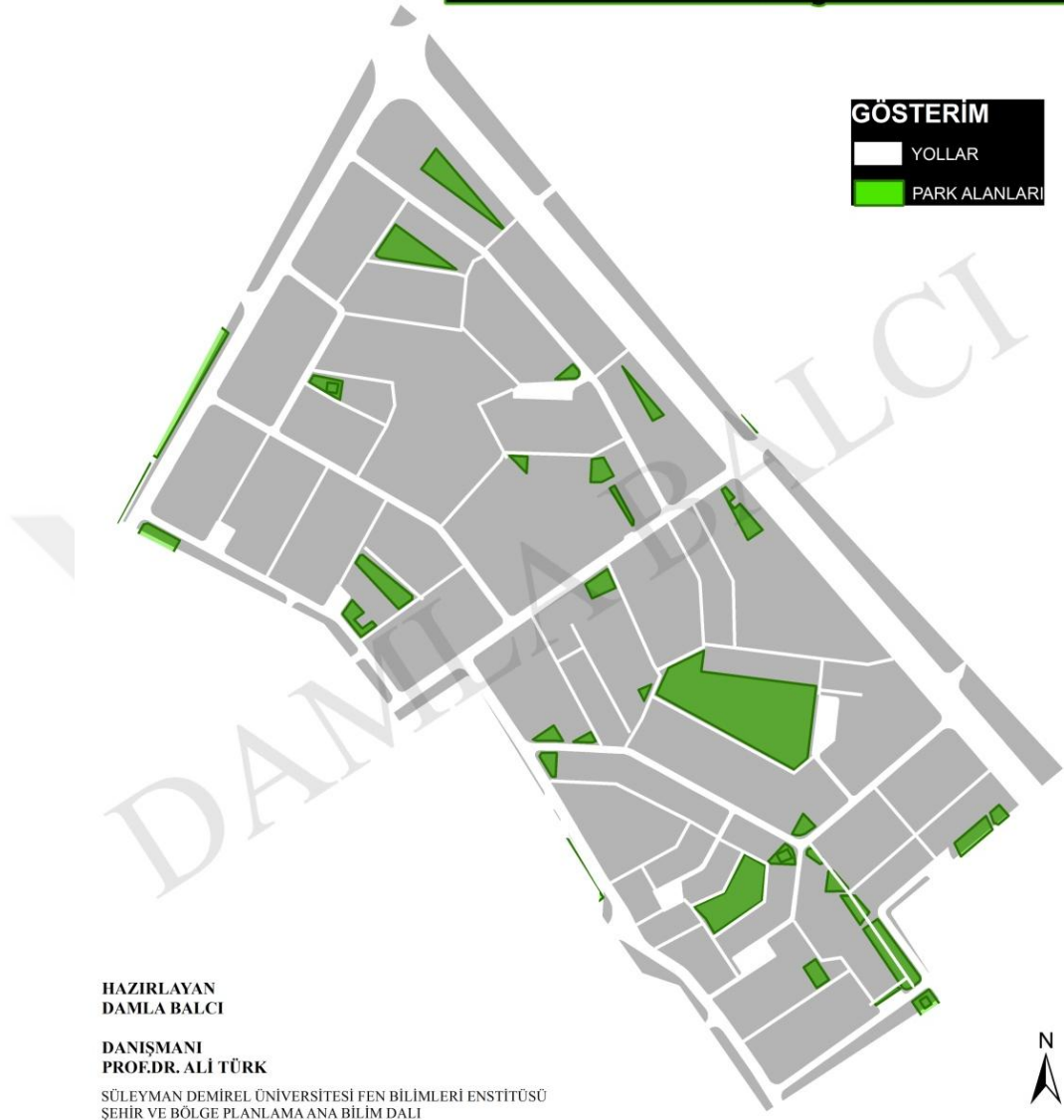

Şekil 5.22. Davraz Evleri mevcut ulaşım analizi

Mevcut ulaşım durumuna göre Davraz Evlerinin bulunduğu alanın yaklaşık olarak %23'lük bir bölümü cadde ve sokaklardan oluşmaktadır. Konut alanlarından sonraki en büyük alansal değer ulaşım alanlarına ait olmaktadır.

Davraz Evlerinin yer aldığı alanda üçüncü en büyük alansal değere sahip olan kent unsuru ise yeşil alanlardır. Mevcut olarak bulunan yeşil alanlar Şekil 5.23'de yer almaktadır.

MEVCUT YEŞİL ALAN

Şekil 5.23. Davraz Evleri mevcut yeşil alan analizi

Mevcut yeşil alan analiz paftasında görüldüğü üzere yeşil alanlar bölge içerisinde oldukça dağınık yerleştirilmiştir. Alanda %5.2'lik bir bölgeyi oluşturan yeşil alanların oluşumunda herhangi bir sistem bulunmamaktadır. Alan gerek konutlar açısından gerekse ulaşım durumuna göre bütüncül bir yeşil alan planlaması için müsait bir yapıya sahiptir.

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede 1075 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapıların tüm alan içerisinde yerleşim lekesi Şekil 5.24'de görülmektedir.

DOLU-BOŞ ANALİZİ

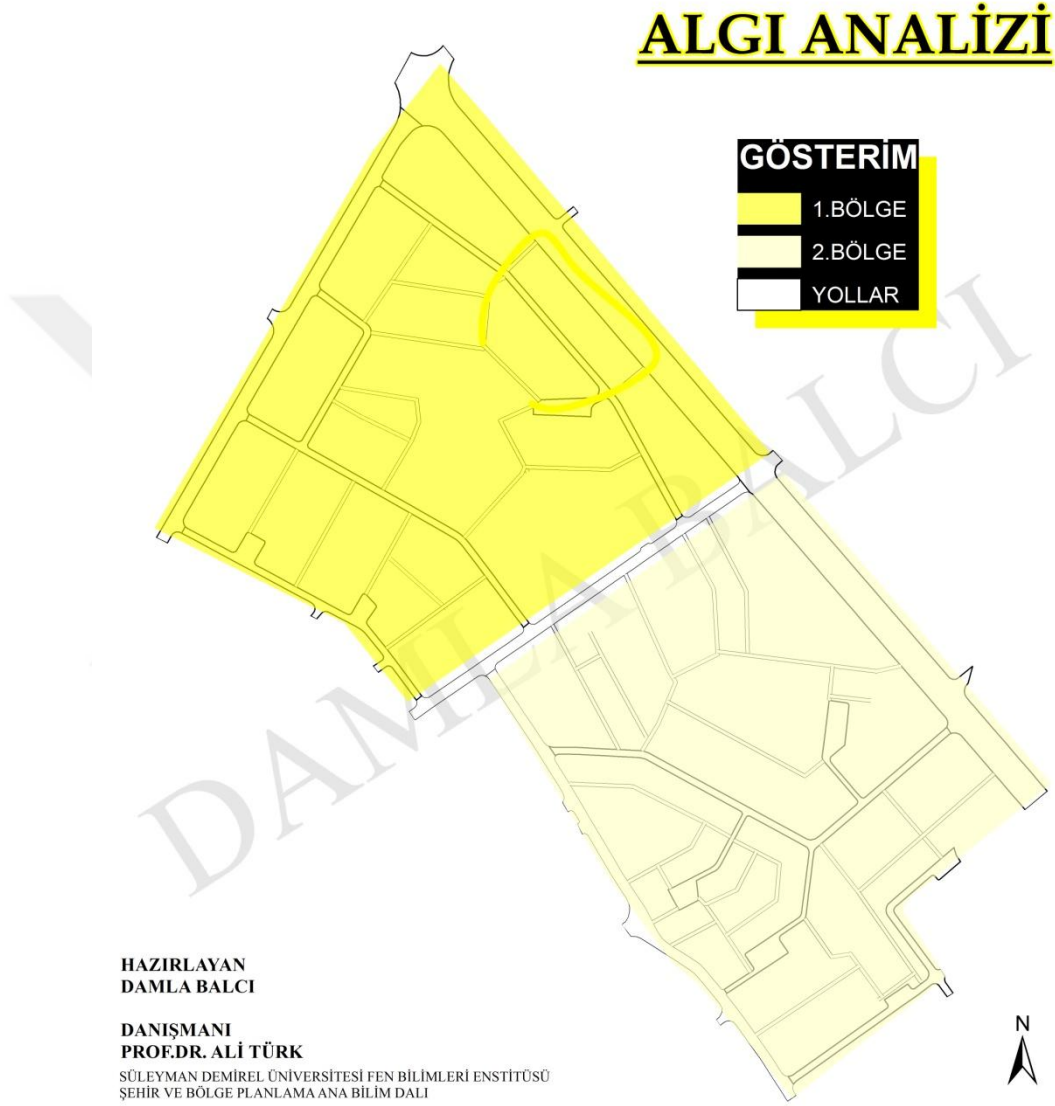

Şekil 5.24. Davraz Evleri mevcut dolu-boş analizi

Davraz Evlerinin bulunduğu alanın yerleşim lekesinin bina yoğunluğu dolu-boş analiz paftası üzerinde görülmektedir. Bölge içerisinde en yoğun alanı oluşturan konutların projelendirme aşamasında inşaat alanı 85 m² olarak belirlenmiştir. Zamanla bu inşaat alanı değeri değişimler göstermiştir.

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin ortasından geçen 135.cadde 15 metre genişliğinde bir ana yol olarak nitelendirilmektedir. Bu cadde alanı orta noktasından ikiye bölen bir sınır olarak görülmektedir.

Sınır düşüncesi yaratan bu cadde ile alan iki farklı bölgeye ayrılmış bir biçimde algılanmaktadır. Bu algının oluşturduğu iki bölge düşüncesi Şekil 5.25’de haritandırılmıştır. Alanın genişliği de göz önüne alındığında iki farklı bölge ayrımı daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Şekil 5.25. Davraz Evleri algı analizi

Bölüm boyunca Davraz Evlerinin mevcut analiz durumları ve alanın dokusunu oluşturan unsurlar aktarılmıştır. Bu veriler kentsel tasarım düşüncesine giden süreçte mevcut bir kimlik görevi üstlenmektedir.

5.5. Isparta Kenti Davraz Mahallesi Çalışma Alanını Anlatmak

Sosyal etki tasarım süreçlerinin ve insan odaklı tasarım çalışmalarının temel amacı, boyutları fark etmeksizin herhangi bir alanda yapılacak değişimlerin ve projelerin insanlardan ilham alınarak yapılmasıdır. Çalışma vizyonunu “insanlar için insanlar tarafından” olarak belirleyen her çalışma kendi çizgisini bu ana hat üzerinden çizmektedir (Sosyal Yenilik Tasarım Rehberi, 2016). Tez çalışması da Davraz Evlerinin ve sakinlerinin istek, talep ve görüşleri ile ‘birlikte’ yenilik tasarımı çalışması yapmak adına aşamalı bir süreç ve saha çalışması ortaya koymaktadır. Bu süreçlerden elde edilen tüm bulgular bu bölümün altında aktarılmaktadır.

5.5.1. Saha çalışması yöntem ve materyalleri

Tez saha çalışması kapsamında; Davraz Mahallesi’nin en doğu bölümünde yer alan “Davraz Evleri” için insan odaklı tasarım teması ile Sosyal Yenilik Tasarım (Sosyal Yenilik Tasarım Rehberi, 2016) süreci geliştirilmektedir. Süreç içerisinde kullanılan yöntemler Sosyal Etki Tasarımı Yöntem Kartları (Kentsel Strateji, 2016) ile sağlanmaktadır. Bu süreç 3 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin ve sakinlerinin yaşam dinamiklerinin keşif süreci yer almaktadır. İkinci aşamada Davraz Evleri sakinlerinin, yerel yönetimlerin ve kamu kurum ve kuruluşların katılımı ile gerçekleştirilen katılım süreci bulunmaktadır. Üçüncü ve son aşama ise elde edilen bulgular neticesinde hazırlanan bir tasarım sürecidir. Sürecin yöntemleri Şekil 5. 26 üzerinde şematize edilmektedir.

Bu üç aşamalı süreç boyunca uygulanan etkinlikler, kullanılan yöntem ve metodlar; Kentsel Strateji Ekibi tarafından hazırlanmış olan Sosyal Etki Tasarım Rehberi ve Sosyal Etki Tasarımı Yöntem Kartları raporlarında yer alan kriterler doğrultusunda tez saha çalışmasının ve saha alanın özelliklerine göre belirlenmiştir. Bir diğer süreç yönetim rehberi olarak Sosyal Yenilik Tasarım raporları kullanılmıştır. Her iki raporda sürecin planlaması aşamasında kılavuz olarak işlev görmüştür. Davraz Mahallesi’nde yer alan Davraz Evlerinin mevcut yapı-çevre ilişkisi analiz edildikten sonra yapı karakteri göz önünde bulundurularak kılavuzlardan tez çalışmasının amacına uygun yöntemler belirlenmiştir.

Uygulamada yararlanılan tüm etkinlik ve yöntem kartlarının isimleri raporlarda hazırlanmış biçimiyle kullanılmış olup, içerikleri Davraz Evlerine ve sakinlerine göre şekillendirilmiştir.

SÜRECİN YÖNTEMLERİ

KEŞİF SÜRECİ

ARAŞTIRMA ETKİNLİĞİ

-Tematik Yürüyüşler

YÖNTEM

-Deneyim Turu
-Sessiz Yürüyüş

KATILIM SÜRECİ

KATILIM ETKİNLİĞİ

-Sokak Atölyesi
-Mahalle Belleği

YÖNTEM

-Görüşme Kılavuzu
-Mahallenin En'leri
-Mahallemi Seviyorum
Çünkü
-Bina,Sokak,Mahalle

TASARIM SÜRECİ

TASARIM ETKİNLİĞİ

-Tasarım Atölyesi

YÖNTEM

-S.E.B.İ.T
-Beyin Fırtınası

HAZIRLAYAN:
DAMLA BALCI
DANISMANI:
PROF.DR. ALİ TÜRK
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI

Şekil 5.26. Süreç yöntemleri şeması

İlk aşamada mahallenin çeşitli özelliklerinin keşfedilmesi amacı doğrultusunda tek bir araştırma etkinliği yapılmıştır. Mahallenin günlük ve sürekli yaşayış biçimini algılamak amacı ile hazırlanmış olan Tematik Yürüyüşler araştırma etkinliği ile Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede bir gün boyunca periyotlu olarak belli saat dilimlerinde belirli rotalar ile yürüyüş yapılmıştır. Bu yürüyüşler esnasında mahalleli ile iletişim kurulmamış ve mümkün olduğunca sosyal yaşantı müdahale edilmeden gözlenmiştir. Etkinliğin materyali olarak alan halihazır haritası, not defteri, fotoğraf makinesi ve yöntem kartları bulundurulmuştur. Yürüyüş esnasında ilk gözlemi sağlamak ve evlerin bulunduğu bölgeye yönelik bakış açıları geliştirmek adına Deneyim Turu ve beş duyu organını etkin kullanarak çevrede duyumsanan her türlü bilgi için Sessiz Yürüyüş yöntem kartları kullanılmıştır.

Katılım aşamasında; iki farklı araştırma etkinliği kullanılmıştır. İlk etkinlik Davraz Evleri sakinleri ile birlikte yapılan Sokak Atölyesidir. Evlerin sakinlerinin Davraz Evlerine ve evlerin bulunduğu çevreye olan düşünce, görüş ve istekleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu etkinlik esnasında Görüşme Kılavuzunun kriterleri öncelikli seçilmiştir. Davraz Evleri sakinlerine yaşadıkları çevre ve kişilerle olan iletişimlerini anlayabilmek amacıyla Mahallenin Enleri ve evler ile bireyler arasındaki bağı daha net kavramak için Bina Sokak Mahalle yöntem kartları uygulanmıştır. İkinci etkinlik olan Mahalle Belleği sürecinde Davraz Evlerinde ikamet eden tüm bireylerle konuşma ve görüşme yaparak evlerin bulunduğu bölgenin kültürel mirasını, sakinlerinin yaşam tarzını öğrenmek ve evlerin geçmişten bugüne geldiği noktalara odaklanılmak istenmiştir. Bu aşamada Davraz Mahalle Muhtarı olan aynı zamanda Davraz Evlerinin bir sakini olan Coşkun Kunt ile yöntem kartları kullanılarak yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Mahalleli ile yapılan görüşmelerde her yaş grubuna ve cinsiyete ulaşmak öncelikli kriter olarak belirlenmiştir. Bu sebeple çocuklarında etkinliklere katılımına olanak sağlayacak bir yöntem kartı kullanılmıştır. Mahalle içerisinde bulunan Fatih İlkokulunda Davraz Evlerinde yaşayan çocuklarla beraber Mahallemi Seviyorum Çünkü... isimli yöntem kartlarından yararlanılarak resim çizme ve sohbet etkinliği yapılmıştır. Bu etkinlik esnasında not defteri, resim kağıtları ve fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Katılım aşamasında Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede çocuklarda dahil olmak üzere toplamda 20 kişi ile 2 hafta süren bir saha araştırması tamamlanmıştır.

Katılım aşamasına sadece Davraz Evleri sakinleri değil, belirli kamu kuruluşları da dahil edilmiştir. Davraz Mahallesi'ne ve Davraz Evlerine yönelik bilgiler alınmış, geçmiş ve geleceği ile ilgili görüşler dinlenmiştir. Bu kapsamda, Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğünde Şehir Planlama Biriminde Şehir Plancıları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca yine İmar ve Şehircilik Müdürlüğüne bağlı Harita ve İnşaat Birimlerinde görev yapan Harita Mühendisleri ve İnşaat Mühendisleri ile bölgenin arazi ve yapı durumu hakkında görüş ve dokümanlar alınmıştır.

Davraz Evleri ve çevresi ile ilgili olarak doküman araştırması yapmak amacıyla Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gidilmiştir. Şehir Plancıları ve Mühendisler ile Davraz Evlerinin bulunduğu bölgeye yönelik derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılım aşamasında mümkün olduğunca öğrenme, dinleme ve kayıt alma yöntemleri kullanılmıştır. Düşünceler, görüşler, istek ve talepler kaydedilmiş ve fikir müdahalesi yapılmadan anlaşılmaya çalışılmıştır.

Tasarım aşamasına geçildiğinde 2 süreç boyunca elde edilen yazılı ve sözlü tüm bilgiler doğrultusunda öncelikle bir veri süzgeç süreci belirlenmiştir. Bu aşamada belirlenen her tasarım detayının, Davraz Evleri sakinlerinin ve olası bir tasarım uygulamasından etkilenen her kent aktörünün beklentileri, istekleri ve talepleri doğrultusunda belirlenmesi esas olmaktadır. Son aşamada etkinlik olarak Tasarım Atölyesi, yöntem olarak S.E.B.İ.T. ve Beyin Fırtınası yöntem kartlarından ilham alınmaktadır. Öncelikle ilk 2 aşamada elde edilen tüm analizler kategoriler halinde sentezlenmektedir. Tüm sorunlar, fırsatlar ve beklentiler sıralanmakta ve tasarıma yönelik müdahale ve fikirler bu sistem üzerinden ortaya atılmaktadır. Tasarım aşamasında tez yürütücüsü ve tez danışmanın tüm süreçte elde edilen veriler üzerine yaptığı fikirsel çalışmalar sunulmaktadır. Fikirlerin uygulamaya dönüşümünde kullanılacak stratejiler belirlenmektedir.

Saha çalışmasının yöntemi ve bu yöntemin aktarımı çalışmanın hipotezi açısından önem taşımaktadır. Her kent, her bölge, her yerleşim alanı oluşumunu ve kurgusunu karakterinden almayı hak etmektedir. Bölge karakterinin anlaşılması ve çözümlenmesi ise bölgeye yönelik yapılan çalışmaların derinliğine ve öznelliğine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu sebep doğrultusunda saha çalışmasının izlediği yol ve atılan adımlar bölgeye özgü olmaya dikkat etmektedir. Her bir yöntem ve yöntemin araçları alt bölümlerde detaylı şekilde açıklanmaktadır. Amaç planlamaya giden yolu en iyi şekilde kurgulamak ve planlanacak alandaki somut ve soyut her şeyi birlikte düşünerek tasarlamaktadır.

5.5.2. Keşif aşaması deneyimsel özgün görüşler

Bir kenti tanımak üzerine yapılan sosyolojik araştırmaların birçoğunda yürümenin etkisi vurgulanmaktadır. Kent tarihlerinin yazıldığı ilk çağlarda bir kent keşfetmek yürümekle bağlantılı olarak tanımlanmaktadır (Önen, 2016). Yürümek eylemi algıların en açık olduğu ve çevreyi gözlemlemenin en kolay olduğu bireysel bir davranıştır. Belli bir rotada veya gelişigüzel yapılan her yürüyüş esnasında algılanan somut veya soyut her şey zihinlerde o yeri tanımlamaktadır.

Bu doğrultuda; Davraz Evleri ve Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin keşfedilmesi ve tanımlanması amacıyla ilk etkinlik olarak Sosyal Etki Tasarım Rehberlerinde (Kentsel Strateji, 2016) araştırma etkinlikleri arasında yer alan Tematik Yürüyüşler etkinliği baz alınarak bireysel olarak periyotlu yürüyüş yapılmıştır. Etkinlik sabah bir tur, öğlen bir tur ve akşam bir tur şeklinde yapılarak mümkün olduğunca tüm mahallede dolaşım sağlanmıştır. Dolaşım esnasında mahalleli ile herhangi bir iletişim kurulmamıştır. Yalnızca gözlem odaklı yapılan bu saha çalışmasında not defteri, bölge halihazır haritası ve fotoğraf makinesi bulundurulmuştur. Yürüyüş yapılmadan önce harita üzerinden rota belirlenmiş ve yürüyüş esnasında bu rota takip edilmiştir. Yürüyüş rotası belirlenirken öncelikli amaç tüm sokakların ve caddelerin gözlemlenebileceği noktaların oluşturulmasıdır. Çevrenin ve evlerde yaşayan sakinlerin rahatsız edilmemesi dikkate alınarak devamlı bir hat çizilmesine önem verilmiştir. Böylece her sokağa girilmeden, evlerin önünden defalarca geçilmeden tüm alana hakim bir gözlem yapabilmek amaçlanmıştır.

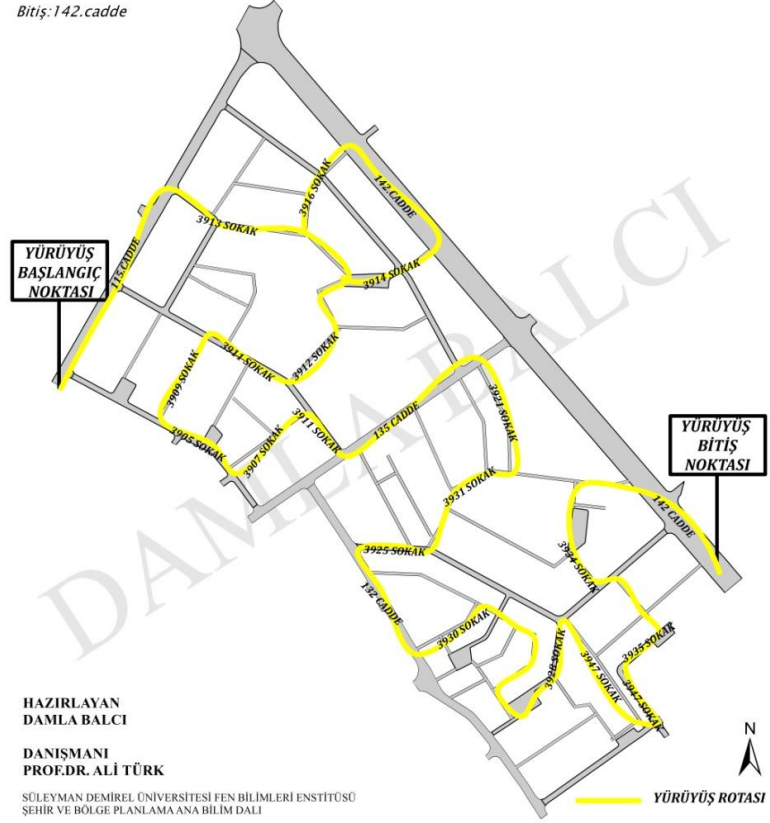
Şekil 5.27’de rotanın başlangıç ve bitiş yerleri ile devamlı halde yürüyüş gerçekleştirilen sokak ve caddeler gösterilmektedir.

TEMATİK YÜRÜYÜŞ ROTASI

Başlangıç: 115.cadde

Devamlı rota: 3913 sokak-3916 sokak-142 cadde-3914 sokak
3912 sokak 3911 sokak-3909 sokak-3905 sokak-3907 sokak
135 cadde-3921 sokak-3931 sokak-3925 sokak-132 cadde
3928 sokak-3974 sokak-3935 sokak-3934 sokak

Bitiş: 142.cadde

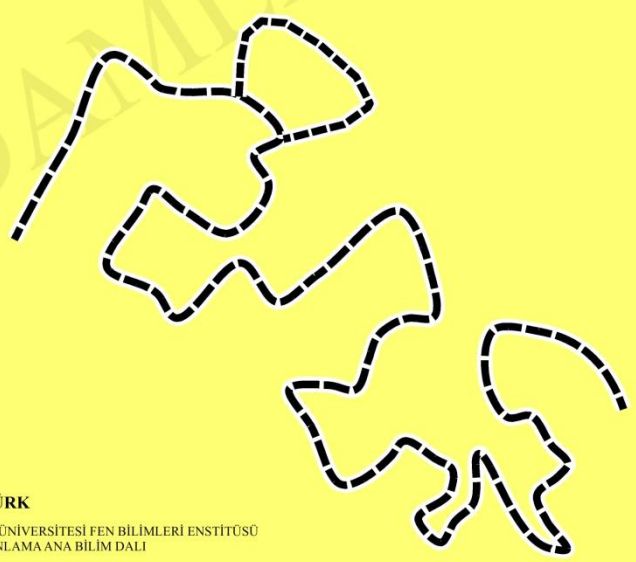
Şekil 5.27. Davraz Evleri tematik yürüyüş rotası

Yürüyüş esnasında mekanı tanımak ve mekansal özellikleri belleğe kazımak amacıyla bazı yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntemlerden ilki ve Sosyal Etki Tasarım Rehberi Yöntem Kartlarından (Kentsel Strateji, 2016) olan Sessiz Yürüyüş yönteminde rota boyunca bir not kağıdına belirli algısal sonuçlar aktarılmıştır. Sessiz Yürüyüş yöntemi ile mekan ve yaşam beş duyu üzerinden algılanmakta ve duyumsananlar çeşitli araçlar kullanarak görünür kılınmaktadır. Tüm dikkat çevreye verilerek en belirgin koku, en güçlü ses, en etkileyici görüntü, en farklı tat ve en belirgin his (sıcaklık, nem, rüzgar, yüzeylerin dokusu) harita üzerinde not edilmektedir (Kentsel Strateji, 2016). Davraz Evleri özelinde yapılan Sessiz yürüyüş yöntem kartı ve alınan notlar Şekil 5.28’de gösterilmektedir.

SESSİZ YÜRÜYÜŞ YÖNTEM KARTI
DAVRAZ EVLERİ

<u>SABAH TURU</u> <u>SAAT: 08.30</u>	<u>ÖĞLEN TURU</u> <u>SAAT: 13.30</u>	<u>AKŞAM TURU</u> <u>SAAT: 19.30</u>
1- EN BELİRGİN KOKU: Hava ve Ağaçlar	1- EN BELİRGİN KOKU: Evlerden yayılan yemek kokuları	1- EN BELİRGİN KOKU: Evlerden yayılan yemek kokuları Araç egzoz kokuları
2- EN GÜÇLÜ SES: Hayvan sesleri (Kuş-Horoz)	2- EN GÜÇLÜ SES: Evlerin içlerinden gelen konuşma ve ev aletleri sesleri	2- EN GÜÇLÜ SES: Evlerin içlerinden gelen konuşma ve ev aletleri sesleri
3- EN ETKİLEYİCİ GÖRÜNTÜ: Konut bahçelerinden sarkan ağaçların yeşilliği	3- EN ETKİLEYİCİ GÖRÜNTÜ: Yaşlı nüfusun her sokakta yürüyüşte ve muhabbet ediyor olması	3- EN ETKİLEYİCİ GÖRÜNTÜ: Yol ve sokakların boş kalması Genç nüfusun sokaklarda olması
4- EN DEĞİŞİK HİS: Boşluk, Sessizlik, İnsansız ve araçsız alanların çokluğu	4- EN DEĞİŞİK HİS: Park ve açık alanların boşluğu	4- EN DEĞİŞİK HİS: Sessizliğin evlerden gelen gürültülerle bölünmesi ve serinlik

GENEL NOTLAR:
Alanda çalışma yapılırken yaşanmakta olan Covid-19 pandemisinin komşuluk ilişkilerine, çocuk oyun alanlarına oldukça yoğun yansıdığı görülmektedir. Alanda çalışma boyunca sakinlik, sessizlik ve boşluklu alanlar hakimiyeti gözlenmektedir.

HAZIRLAYAN
DAMLAL BALCI

DANIŞMANI
PROF.DR. ALİ TÜRK

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI

Şekil 5.28. Davraz Evleri sessiz yürüyüş yöntem kartı

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede günün her saatinde birbirine yakın izlenimler kaydedilmiştir. 5 duyu organına odaklanan bu yöntem kartı ile alana ilişkin güçlü etkilerin ve alanın zayıf yönlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Sessiz yürüyüş esnasında elde edilen bilgiler ve yöntemin sorularına verilen cevaplar haricinde, Tematik Yürüyüş etkinliği esnasında Deneyim Turu yöntem kartı da kullanılmıştır. Deneyim turu etkinliği araştırma yapılan alan için net bir bakış açısı sağlamak ve çalışmanın ulaşması planlanan hedef kitle ile bağlantı kurmak amacıyla oluşturulmuş bir takım sorulardan oluşan bir tablo dokümandır (Kentsel Strateji, 2016).

Deneyim turu yöntem kartı her bir yürüyüş periyodu esnasında ortak doküman üzerinde doldurulmuştur. Şekil 5.29’da bu doküman notları aktarılmaktadır.

BUTURUN ODAKLANDIĞI KONU NE? SABAH Mekansal Özellikler ÖĞLEN Mekansal Hareketlilik AKŞAM Mekansal Hareketlilik				NELERİN İŞLEYİŞİNDE SORUN VAR? GELİŞTİRİLEBİLİR TARAFLARI NELER?
HANGİ EYLEMLER GÖZLEMLENİYOR? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM Komşuluk hareketleri, yaya hareketleri, araç hareketliliği, çocukların ve tüm bireylerin davranışları	DIŞ ÇEVRE NASIL? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM Oldukça sakin ve sessiz bir çevre var. Tek tük genç nüfus hareketi dışında yaya yoğunluğu yok. Covid-19 pandemisi sebebiyle komşuluk ilişkilerinde zayıflama mevcut.	SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM -Evlerin tamamına yakını bakımsız durumda. Yoğun kentleşme baskısına rağmen dokusunu korumayı başarmış olan bu alanda köhnemiş, yıpranmış görüntünün çözülmesi koruma ve kullanma bağlantısının kurulmasına zemin hazırlayacaktır. -Dar yolların yoğun olduğu bölgede çöp toplama araçları geçişlerde büyük zorlanmalar yaşamaktadır. Dar yolların genişletilmesinin dokuya zarar vereceği düşünülerek çöp toplama güzergahlarında farklılaşmaya gidilebilir. -Bölgede yaşayan sakinlerin evlerini ve bağlarını yıllardır korumasından dolayı mahallelisine güven hissi verirken dışarıdan bölgeye giren bir kişi için fazlasıyla tenhalık hissi uyandırmaktadır. -Bölge içerisinde çok fazla miktarda park alanı bulunmaktadır. Fakat kullanışsız kalan bu alanlar boş ve işlevsiz bir görüntü ortaya çıkartmaktadır. Amaca ve kullanıma uygun yeşil alan ve park alanı planlaması yapılabilir.		
KİMLER YER ALIYOR? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM -Çalışma Sahibi -Kadın, erkek, çocuk, yaşlı, genç tüm mahalleli -Muhtar		HANGİ BİLGİ KAYNAKLARI KULLANILIYOR? NELER EKSİK? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM BİLGİ KAYNAKLARI -Sessiz Yürüyüş -Gözlem -Mahalle Haritası -Muhtar EKSİK -Görüşme	NELER İYİ İŞLİYOR? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM -Otobüs geçişleri -Yeşil alan miktarı -Çocuk oyun alanları -Banklar (özellikle masalı banklar) -Evlerin bahçelerindeki yeşil alanlar -Sokak sakinliği -45 yıllık konut kültürü -Otopark alanı -Yapı-ölçek ilişkisi	
HANGİ ÜRÜNLER KULLANILIYOR? SABAH - ÖĞLEN - AKŞAM -Telefon(fotoğraf çekimi) -Not Defteri -SET Yöntem Kartları				

Şekil 5.29. Davraz Evleri deneyim turu yöntem kartı

Davraz Evlerinin bulunduğu alanda yapılan etkinlikler esnasında anlık gözlemlenen etkilerin notları alınırken fotoğraflar çekilmiştir. Periyodik şekilde yapılan yürüyüşler esnasında dikkat çeken gözlemlerin kaydedilmesi ve farkına varılamayan detayların analiz aşamasında görülebilmesi açısından fotoğraf çekmek önemli bir yöntemdir. Davraz Evlerinin bulunduğu alana giriş yapılmak istendiğinde alanı geniş ana yolların çevrelediği görülmektedir. Saha çalışması yapılan alanın doğusunda 142.Cadde 50 metre, kuzeyinde 115.Cadde 20 metre ve batısında 133.Cadde 15 metre genişliğinde olan çift araç geçişli ana yollardır.

Aşağıda bulunan 3 fotoğraf (Şekil 5.30, 5.31 ve 5.32) alanın çeşitli köşelerinden çekilmiştir. Fotoğrafların çekildiği perspektiften bakıldığında; önde bulunan geniş yollardan sonra Davraz Evlerinin bulunduğu bölgeye girmek için girilen 6 ve 10 metre genişliğinde dar ara yollar sarı renkli oklarla gösterilmektedir.

Şekil 5.30. Ana cadde üzerinden 3905 Sokak girişi (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.31. Ana cadde üzerinden 3913 Sokak girişi (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.32. Ana cadde üzerinden 3924 Sokak girişi (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin çevresini saran bu geniş ana yolların diğer ucunda yüksek katlı binalar yükselmektedir. Kentsel yapıli çevrenin Davraz Evlerine olan baskısı ana caddeler üzerinde yürürken oldukça net gözlemlenmektedir. Davraz Evleri 4 tarafından bu yoğun ve çok katlı yapılaşmaların arasında kalmış bir bölgeyi temsil etmektedir. Davraz Evleri ile ana yolların etrafında yükselen yeni yapıların kat sayı farkları oldukça fazladır. Bu durum Davraz Evlerinin bulunduğu alanın kent içinde kaybolmasına sebep olmuştur (Şekil 5.33).

Şekil 5.33. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 1 (Damla Balcı, 2021)

Saklı bir bölge görünümü kazanan Davraz Evleri yıpranmanın da etkisi ile unutulmuş eski bir mahalle izlenimi yaratmaktadır (Şekil 5.34 ve 5.35).

Şekil 5.34. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 2 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.35. Davraz Evleri ve yeni yapılaşma farkı 3 (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin yer aldığı alana girmek için ara yollara doğru ilerlendiği zaman boş ve dar sokakları sağından ve solundan çevreleyen koridor biçiminde bir görüntü ile karşılaşılacaktır. Fotoğraflar sabah etkinlik turunda çekildiği için sokağın boş olduğu Şekil 5.36’da görülmektedir. Ayrıca evlerin bahçelerinden sarkan ağaçların koridor sokak boyunca oluşturduğu doku dış çevrede göze çarpan ilk detaydır.

Şekil 5.36. Davraz Evleri sokak görünümü 1 (Damla Balcı, 2021)

Ana caddeler üzerinde ilerlenerek farklı bir ara yoldan Davraz Evlerinin bulunduğu alana girilmek istendiğinde de karşılaşılan görüntü Şekil 5.37’de olduğu gibi paralel olmaktadır. Çalışma yapılan alana kendi kimliğini kazandıran öğelerden biri sokak hiyerarşisi ve yapısı olarak görülmektedir.

Şekil 5.37. Davraz Evleri sokak görünümü 2 (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin bulunduğu alanda bütün sokaklar asfalt yol ile kaplanmıştır. Evlerin bulunduğu sokağın içerisinde gözlem yapmaya devam edilirken bazı sokaklarında evlerin önünde kaldırım bulunduğu bazı sokaklarında ise kaldırım olmadığı (Şekil 5.38 ve 5.39) görölmektedir. Bunun sebebinin yol genişliklerinin bazı sokaklarda 6 metre olması olarak düşünölmektedir.

Şekil 5.38. Kaldırımsız taşıt yolu görünümü (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.39. Tek taraflı kaldırımlı taşıt yolu (Damla Balcı, 2021)

Yol genişliklerinin daraldığı ve genişlediği sokakların durumuna göre sokak yapılarında farklılaşmalar oluşmuştur. Buna bağlı olarak daha dar ara yolların kaldırım genişlikleri de oldukça küçük veya karşılıklı kaldırım boyutları farklı tutulmuştur (Şekil 5.40).

Şekil 5.40. Farklı kaldırım genişliği olan bir sokak (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin sokaklarının oldukça dar olması, trafik akışını sürekli bir olumsuzluğa düşürmemektedir. Çünkü bu sokaklar kent içi ulaşımında yoğun biçimde kullanılmamaktadır. Araçlar alanı çevreleyen ana caddeler üzerinden yoğunluklu olarak hareket etmektedirler. Araçların sık kullanmadığı bu sokaklardan, ev sakinleri dışında, belli kısımlarından otobüsler ve çöp toplama araçları geçiş yapmaktadır. Bu geçişler esnasında iki araç yan yana gelmediği sürece herhangi bir zorluk yaşanmamaktadır.

Şekil 5.41’de iki aracın yan yana geldiği bir görünüm yer almaktadır.

Şekil 5.41. Araç trafiği görünümü (Damla Balcı, 2021)

Davraz Ev sakinlerinin özel araçlarını park ettikleri yerler 3'e ayrılmaktadır. Bunlardan ilki evlerin önleridir. Evlerinin önüne araçlarını park edenlerin genellikle kaldırımların üzerini Şekil 5.42'de olduğu gibi kullandıkları gözlemlenmektedir.

Şekil 5.42. Araç parkı kullanımı 1 (Damla Balcı, 2021)

İkincisi evlerin ön bahçe girişlerine yapılan araç garajları ve üçüncüsü ise sokak aralarındaki boşluk alanlardır. Sokakların bazı bölgelerinde geniş açıklıklar (Şekil 5.43, 5.44 ve 5.45) yer almaktadır. Hatta gündüzleri araçlar park halinde değil iken bu açık alanlardan çocuklar oyun alanı olarak da yararlanmaktadır.

Şekil 5.43. Araç parkı kullanımı 2 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.44. Araç parkı kullanımı 3 (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin sokak yapısının özgün kimliğini dar araç yolları sağlamaktadır. Yoğun akan bir trafiğinin olmaması sokaklarda yürürken veya bir çocuk grubu oyun oynarken oldukça güvenli bir durum oluşturmaktadır. Ayrıca evleri birbirine yakınlaştırmakta ve sokakta bir mahalle hayatı yaşanmasının önünü açmaktadır.

Davraz Evleri bitişik nizamlı ve eş kat sayılı bir yapılar bütünüdür (Şekil 5.45). Bu evleri birbirinden ayıran yollar ızgara şeklinde planlanmıştır.

Şekil 5.45. Davraz Evleri görünüm (Damla Balcı, 2021)

Alanda yürürken tek bir büyük parça yaşam alanı hissi veren bu doku, detaylı incelendiği zaman birbirinden farklı yaşamların birleşimi olduğunu göstermektedir (Şekil 5.46, 5.47 ve 5.48).

Şekil 5.46. Davraz Evi 1 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.47. Davraz Evi 2 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.48. Davraz Evi 3 (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evleri aynı doku nizamında bulunan fakat farklı yaşamları anlatan bir kimlik ile bütünleşmektedir. Bu farklılaşma bazı evlerde bahçe kullanımları ile sağlanırken bazı evlerde ön kapı çeşitleri ile kendini belli etmektedir. Evlerin bahçelerinin 2 farklı kullanımı ile karşılaşılmaktadır. Bunlardan biri araba garajı olarak kullanım diğeri ise peyzaj ve oturma alanı kullanımıdır.

Şekil 5.50. Davraz Evi bahçe kullanımı 2 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.49. Davraz evi bahçe kullanımı 1 (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin arka bahçeleri ise bazı sokaklarda görülebilirken, çoğu sokakta konut bloklarının arkasında farklı konut blokları bulunduğu için görülememektedir. Dışarıdan gözlemlenen Şekil 5.51’de olduğu gibi arka bahçelerin ise ağaçlar ile yeşillendirilme, depo alanı veya kümes olarak kullandığı gözlenmiştir.

Şekil 5.51. Davraz Evi arka bahçe görünümü (Damla Balcı, 2021)

Evlerin bahçe kullanımlarına dikkat edilirken göze çarpan bir diğer detayda bahçe kapılarının farklılıkları ve kişisellikleri olmuştur (Şekil 5.52). Bu görünüm dokuda çeşitlilik yaratırken aynı zamanda bir karmaşaya da sebep olmaktadır.

Şekil 5.52. Davraz Evi kapı görünümü (Damla Balcı, 2021)

Bazı evlerde kapı girişlerinde demir parmaklıklar varken bazı evlerin duvar örmesi her ev sakinin kendi kişisel tercihlerini yansıtmaktadır. Bu kişiselleşme Davraz Evlerinin tek tip fakat çeşitli bir görünüm kazanmasını sağlamaktadır. Ayrıca bahçe kapılarının bazılarında ev sahiplerinin isimlerinin baş harflerinin yazılı olduğu görülmektedir (Şekil 5.53 ve Şekil 5.54).

Şekil 5.53. Davraz Evi kapısı 1
(Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.54. Davraz Evi kapısı 2
(Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin ön kapılarının ve kapı girişlerinin alanda karışıklık ve yoğun bir görüntü oluşturduğu gözlenilmektedir. Bazı evlerin saksılarını evin dışında kaldırımlara bırakması (Şekil 5.57), bazı evlerin depo şeklinde ev kapısının önünü kapatması (Şekil 5.55) ve bazılarının da araçlarını dar ara sokakta kaldırımlara bırakması (Şekil 5.56) bu dağınık görünümün sebeplerini oluşturmaktadır.

Şekil 5.55. Davraz Evi kapı önü 1 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.56. Davraz Evi kapı önü 2 (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.57. Davraz Evi kapı önü (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede kamusal ve sosyal donatılar bulunmaktadır. Bu bölgede yer alan tek okul Fatih İlkokulu (Şekil 5.58)'dur.

Şekil 5.58. Fatih İlkokulu (Damla Balcı, 2021)

2 tane camisi bulunan bu bölgenin camilerinden biri olan Fatih cami Şekil 5.59’da yer almaktadır.

Şekil 5.59. Fatih Cami (Damla Balcı, 2021)

Alanda yer alan donatı alanlarından biri olan Tahsin Bilginer Yüzme Havuzu (Şekil 5.60) alanı iki ayrı küçük bölgeye ayırdığının algısını yaratan 135.caddenin üzerinde bulunmaktadır. Saha çalışması yapıldığı süreç içerisinde de aktif olarak hizmet vermektedir.

Şekil 5.60. Tahsin Bilginer Yüzme Havuzu (Damla Balcı, 2021)

Bölge içerisinde yeşil alanlar, açık alanlar Şekil 5.61’de, çocuk oyun alanları Şekil 5.62’de ve deprem toplanma alanı Şekil 5.63’de yer alan açısından eksiklik bulunmamaktadır. Fakat bu alanların günün her saatinde oldukça boş olduğu yoğun biçimde kullanılmadıkları gözlemlenmiştir.

Şekil 5.61. Açık alan görünümü (Damla Balcı, 2021)

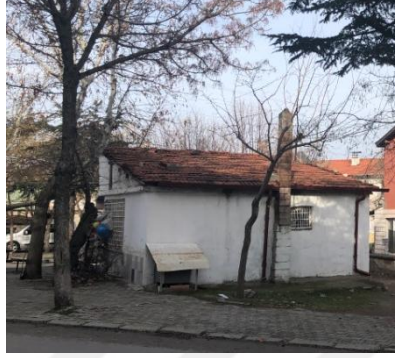
Şekil 5.62. Çocuk oyun alanı (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.63. Deprem toplanma alanı (Damla Balcı, 2021)

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgenin ara sokaklarında evlerin bazı köşelerinde küçük dükkanlar yer almaktadır. Genellikle bakkal türünde olan bu dükkanlarda ev sakinlerinin günlük ihtiyaçlarını karşılayacakları ürünler yer almaktadır (Şekil 5.64 ve 5.65).

Şekil 5.64. Bakkal dükkanı (Damla Balcı, 2021)

Şekil 5.65. Küçük market (Damla Balcı, 2021)

Tasarımı veya planlaması yapılması düşünülen bir alanda, orada yaşam alanı kurmuş kişilerin ve hayatların gözlemlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu gözlemi sağlamanın en temel yolu da yaşam alanlarını incelemek, her gün yürünen yollardan yürümek ve o bölgenin günlük akışına ayak uydurarak görünenleri kaydetmekten geçmektedir. Başlangıç yöntem kartlarının 2'sinde amacı yaşam alanı tasarlayacağı toplulukların gündelik adımlarının müdahale edilmeksizin takip edilmesi ve yalnızca bir gözlemci olarak bilgi edinilmesidir. Kentsel Strateji ekibinin hazırlamış olduğu farklı çalışmalarda kullanılan bu yöntemler bir günlük tutmak olarak da isimlendirilmektedir (Göksu vd., 2017).

5.5.3. Davraz Evleri sakinleri ile bireysel görüş çalışmaları

Planlama süreçlerinde herhangi bir alan tasarlanmadan önce tasarımı yapılacak alanda yaşanan hayatı gözlemlemenin önemi bir önceki bölümde aktarılmaktadır. Tasarımlara ilham oluşturma ve sosyal planlama anlayışı ile hareket edebilmenin bir diğer ölçütü de alanda yaşayanları dinlemektir (Sosyal Yenilik Tasarım Rehberi, 2016). Burada önemli nokta karşı tarafı doğru tespit etmek ve öğrenilmek isteneni doğru soru ile sormaktır. Görüşme yapılacak bireylerin bunalmadığı, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri bir ortam sunmak gerekmektedir. Araştırma esnasında atılacak her adımın önceden planlanması ve aşama aşama uygulanması çok daha doğru sonuçlar elde etmeyi sağlayacaktır.

Katılım basamağı olarak adlandırılan bu sürecin planlaması yapılırken Sosyal Yenilik Tasarım Rehberinden örnek alınmış ve Sosyal Etki Tasarım Rehberlerinde yer alan Yöntem Kartlarının (Kentsel Strateji, 2016) katılım sürecine uygun olanları uygulamada kullanılmak üzere belirlenmiştir. Başlangıçta tasarımı veya planlaması yapılması düşünülen alanda yaşayan bireyler ile görüşme yapmadan önce bu kişilerin ve planlama sonucunda ulaşılmak istenen hedef için gereken kesimin belirlenmesi önem arz etmektedir. Çünkü araştırma ve sonuç alma temelli çalışmalarda çok fazla insanla görüşme yapmak değil, yeterli ve doğru kişilerle görüşme yapmak gerekmektedir. Görüşme yapmak için seçilmesi gereken kişiler planlama yapılacak bölgeyi kullanan ve plandan en çok etkilenen kişiler olmalıdır.

Tez çalışması Davraz Evlerinde yaşayan tüm bireylere ulaşmayı hedeflemekte ve bu sebeple farklı yaş ve cinsiyetlerde bireylerin hepsi ile görüşme yapmaktadır. Kişiler arası farklılıklarında dengeli bir biçimde kurulması gerekmektedir. Çalışma yapmak için sahaya çıkmadan önce görüşme planları yapılmış ve izlenecek süreç oluşturulmuştur. Görüşmeler ve etkinlikler için 2 hafta süre ayrılmıştır. Bu süre boyunca yapılması planlanan tüm çalışmalar Sosyal Etki Tasarım Rehberlerinde yer alan Sokak Atölyesi ve Mahalle Belleği (Kentsel Strateji, 2016) etkinlikleri baz alınarak hazırlanmıştır. Her iki etkinliğin temel alınmasının sebebi alanın karakteristiğini tanımak, Davraz Evlerinde yaşam süren sakinlerin bugünkü yaşam dinamiklerini anlamak ve gelecek beklentilerini öğrenebilmektir.

Sokak Atölyesi etkinliği bir bölgede yaşıyan herkesin birlikte belli etkinlikler yaptığı ve oyunlar oynadığı bir çalışmaları bütünüdür. Mahalle Belleği etkinliği ise bir bölgenin arşivini çıkartmak olarak tanımlanmaktadır (Kentsel Strateji, 2016) Etkinlikte amaç bir yerin zamanla değişen fiziksel ve toplumsal özelliklerini o yerde yaşıyanların deneyimlerinden ortaya çıkartmaktır.

Davraz Evlerinin ve çevresinin algılanması ve tanımlanması için hem bireysel hem de grup etkinliklerinin yapılması planlanmıştır. Bunun sebebi yetişkin yaş gruplarında bireysel görüşmelerde elde edilen derin bilgilerin çocuk yaş gruplarında aynı etkiyi vermemesidir. Çocuklarla yapılan etkinliklerin toplu yapılması daha yoğun fikir oluşumlu bir ortam sağlamaktadır. Sokak Atölyesi etkinliği içerisinde yer alan Mahallemini Seviyorum Çünkü... isimli yöntem kartı bu düşünce doğrultusunda çocuklarla yapılmak için seçilmiştir. Bireysel görüşmeler için ise derinlemesine bir sohbet ortamı yaratmak ve anlatandan çok dinleyen olmak amacıyla Görüşme Kılavuzu yöntem kartı temel alınmıştır. Görüşmelerin sohbet havasında geçmesi ve karşı tarafta bulunan kişinin rahat olup istediklerini özgürce dile getirebilmesine önem verilmiştir. Görüşmeler yapılmaya başlamadan önce belli sorular oluşturulmuş ve her görüşülen kişiye aynı sorular yöneltilmeye çalışılmıştır. Bunun bir anket çalışması halini almaması ve cevapların evet hayır gibi kesin yargılardan ziyade karşılıklı etkileşimli hale gelmesine dikkat edilmiştir. Davraz Evlerinde ikamet edenlerin hikayesi, evlerin hikayesi, bugünkü ihtiyaç ve istekleri ve yarından beklentileri anlaşılmak istenmektedir. Hatta tüm bu sohbetlerin sonunda tasarıma fikir oluşturacak kararların birlikte verilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda oluşacak verilerin tasarımlara kolaylıkla yansımaları için sorulacak soruların seçimi Mahalle Belleği etkinliği ve Bina, Sokak, Mahalle Yöntem kartlarından yapılmıştır. Kartlarda yer alan sorular Davraz Evleri için revize edilerek hazırlanmıştır. Davraz Evlerinin ve çevresinin daha derin özelliklerini ortaya çıkartmak için tüm bu sorulara ve sohbetlere ek olarak görüşme yapılan kişilere Mahalle Belleği etkinliğinde kullanılan Mahallenin En'leri Yöntem kartında bulunan sorularda yöneltilmiştir.

Görüşmelere başlanmadan önce kişilere yöneltilecek sorular ve etkinliklerin oluşturulması amacıyla görüşme grupları 3 ayrı kategori şeklinde belirlenmiştir.

5.5.3.1 Bireysel görüşmeler

İlk kategoride yüz yüze sohbet etme ve sorular yöneltilme amacıyla bireylerle karşılıklı bir etkinlik planlanmıştır. Bireysel olarak yapılması planlanan görüşmeler için ortam çalışma saha alanı olarak belirlenmiştir. Bireylerin kendi yaşam alanlarında, evlerinin önünde yapılacak sohbetlerde çok daha rahat ve güven duygusu içerisinde olacakları düşünülmektedir. Görüşmelere öncelikle tanışarak, çalışmayı ve amacını anlatarak başlanmaktadır. Genel konulardan bahsedildikten sonra planlanan sorulara geçilmektedir.

Bireysel görüşme yapılan kişilerden Davraz Evleri sakini olanların toplam sayısı 10 kişidir. Bu kişilere yönelik genel bilgiler aşağıda yer alan Çizelge 5.2’de aktarılmaktadır.

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER	YAŞ	CİNSİYET	MESLEK
K1	65	KADIN	EV HANIMI
K2	33	KADIN	ÇALIŞAN
K3	16	KADIN	ÖĞRENCİ
K4	40	KADIN	EV HANIMI
K5	35	KADIN	EV HANIMI
K6	60	ERKEK	EMEKLİ
K7	30	KADIN	ÇALIŞAN
K8	25	ERKEK	ÇALIŞAN
K9	18	ERKEK	ÖĞRENCİ
K10	54	ERKEK	ÇALIŞAN

Şekil 5.66. Görüşme yapılan kişi bilgileri

Tabloda sıralanmış olan Davraz Evleri sakini 10 kişiye sohbet esnasında çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorular; Sosyal Etki Tasarım Rehberleri Yöntem Kartlarından Görüşme Kılavuzu, Bina, Sokak, Mahalle ve diğer yöntem kartlarında yer alan etkinlik sorularının ve Kentsel Strateji ekibi tarafından uygulanmış çeşitli projelerde uygulanan yöntem sorularının, Davraz Evlerine ve tez çalışmasının amacına uygun olarak yeniden şekillendirilmesi ile oluşturmuştur. Ayrıca Mahallenin En'leri Yöntem Kartı da yine bu bölümde diğer sorular ile birlikte içeriği değiştirilmeden kullanılmıştır.

Davraz Evleri sakinlerine Çizelge 5.3'de görülen 20 soru ve son 1 tane tasarıma destek verici sohbet sorusu sorulmuştur. Son sorunun amacı ev sakinlerinin yaşadıkları alan ile ilgili sohbet esnasında ortaya çıkardıkları görüşlerine karşı önerileri neler bunu görmektedir. Soruların hiçbirisi anket sorusu şeklinde veya arka arkaya sıralanarak karşı tarafa yöneltilmemiştir. Seçilen kişi ile Davraz Evleri ve çevresi hakkında sohbet ederken sohbet arasına yerleştirilmiştir. Bu sırada notlar tutulmuş, izin veren kişilerle konuşmalar sırasında sohbeti bölmek adına ses kayıtları alınmıştır. Böylelikle saha çalışması sona erdiğinde, veri analizleri yapılarak tüm soru ve cevaplar sohbet içerisinden listelenmiştir. Bu listelemeden elde edilen sonuçlar Çizelge 5.4, 5.5, 5.6, 5.7 ve 5.8'de yer almaktadır. Bireysel görüşmeler esnasında katılımcı kişiler ile sohbet sonrasında kısa bir Davraz Evlerinin En'leri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.9'da aktarılmıştır. Katılımcı bir planlama sağlamak adına sorulara verilen cevaplar tasarımı yönlendirici etki yaratacaktır.

DAVRAZ EVLERİ ve ÇEVRESİ SOHBETLERİ

SORULAR

ÇEVRE HAKKINDA

- S1** Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?
- S2** Burada yaşamaktan memnun musunuz?
En iyi yanları neler?
- S3** En çok nerede vakit geçiriyorsunuz?
- S4** Biraz Davraz evlerinin bulunduğu bölgeyi anlatır mısınız?
- S5** Bu bölgenin en önemli sorunu sizce nedir?
- S6** Çocuklar nerelerde oynar?
- S7** Düğünler nerede olur?
- S8** Nereden alışveriş yapıyorsunuz?
- S9** Otobüs durakları var mı yeterli mi?
- S10** Parklar ve Ağaçlar yeterli mi?
- S11** Buradan taşınırsanız kendinizi nasıl hissedersiniz?

DAVRAZ EVLERİ HAKKINDA

- S12** Davraz evinde kiracı mısınız? Kendi eviniz mi?
- S13** Evinizin büyüklüğü ne kadar? Kaç oda?Kaç kat?
- S14** Bahçenizde depo,kümes,kömürlük var mı?
- S15** Evin masrafları neler?(Isınma,elektrik,su)
- S16** Eviniz kaç cepheli? Karanlık cephe var mı?
- S17** Evinizde kendinizi güvende hissediyor musunuz?
- S18** Davraz evinin olumsuz yanları neler?
- S19** Davraz evinin en iyi özellikleri neler?
- S20** Bu evden taşınmak ister miydiniz?

Yeni eviniz nasıl olmalı?

Sohbet Sorusu : Davraz evleri ve çevresinde sorunlar neden sorun? Çözüm önerileriniz neler?

HAZIRLAYAN
DAMLAL BALCI

DANIŞMANI
PROF.DR. ALİ TÜRK

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI

Şekil 5.67. Görüşme soruları

CEVAP KARTLARI

IK1

S1	76'dan beri. 44 yıldır.
S2	Memnunum. Evim çok rahat. Kendime ait. Keyfime göre bahçemi ekip biçiyorum, uğraşıyorum. Karışanın olmaz.
S3	Ben kendi evimde duruyorum. Çok fazla mahallenin içinde vakit geçirmem. Birkaç komşum var belki onlara giderim.
S4	Eskidir bizim buralar. Eskiden çok komşum vardı ama şimdi kiraya verip gidenleri oldu. Yan komşuların hep daha yeni evlere geçtiler. Ama biz seviyoruz evimizi hiçbir eve değişmem.
S5	Yabancıların gelmesi.
S6	Sokakta oynarlar veya paklarda oynarlar. Okul bahçesinde de oynarlar.
S7	Sosyal Tesislerde yapıyorlar. Eskiden sokak arasında yapardık.
S8	Oğlum, gelinim marketten alıp geliyor. Ya da şu ilerde A101 var oradan alıp geliriz kocamla birlikte.
S9	Var yeterince. Zaten benim evim caddeye bakıyor. Durak hemen önümde duruyor.
S10	Bence çokça yeterli. Evimin bahçesindeki yeşil bile bana yeter.
S11	Taşınmayız. Zaten ben istesem eşimi burdan çıkarmak zor. Geçen sene oğlumuz bize sizi apartman dairesine taşıyayım mı diye sordu. Ama onlarda biliyor benim eşim buradan çıkarsa yaşlanır hasta olur. Burada genç kalıyor.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	80 - 90 metrekare. Aşağıda 1 oda var. Yukarda da 2 oda var. 2 Kat var.
S14	Arka tarafta kapalı kilerim var. Btikilerim, sebzelerim var hep.
S15	Tam bilmiyorum. Ama çok gelmez zaten 2 kişi yaşıyoruz.
S16	3 yanından da açık zaten köşede olduğu için içerisi hep aydınlık oluyor.
S17	Tabi zaten 2 kat ev depremi hissetmem bile.
S18	Yoktur.
S19	Rahat. Bahçem var. İki yaşlyı çok uygun.
S20	Yok istemem.
	Hiçbir şeyimiz eskisi gibi değil artık. Komşularınla o kadar aram yok. Eski arkadaşlarım hep başka yerlerde. Herkez güzel ev peşinde olunca burası bakımsız kalan evlerle doldu. Çözüm bilmem, çözemezsin ki devir değiştiğe hep yeni yerlere gidilmek istenecek.

IK2

S1	2 yıldır.
S2	Değilim. Benimki biraz zorunluluktan. İş yerime yakın olduğu için burayı tercih ettim. Benim için iyi yanı bu, böylece çocuğumu okuldan almak kolay oluyor.
S3	Evimde.
S4	Eski ve yıpranık bir yer. Ama çarşıya pazara çok yakın. Ben konumu nu seviyorum. Güvenli gelmiyor ama. Gece gezen sarhoşu ve serserisi olabiliyor bazı sokaklarda.
S5	Çok fazla bir bilgim yok bu konuda. Eskimiş olması olabilir.
S6	Park ve çocuk bahçesinde.
S7	Tesislerde oluyor burada yaşayanların düğünü.
S8	Marketten yapıyorum.
S9	Var. Bence iyi ulaşımı kolay bir yer zaten.
S10	Yeterli yani. Zaten evimizin bahçesinde de epey yeşilliğimiz bile yetiyor.
S11	İyi hissederim. Çünkü burası biraz zorunlu seçim benim için.
S12	Kirada oturuyorum.
S13	90 metrekare. 2 +1 , 2 kat var.
S14	Sadece ardiye gibi kulladığımız bir ufak depo var. Arka bahçe tarafında. Bisiklet, kışlık ve ıvır zıvır eşyaları orda tutuyorum.
S15	Kışın faturalar artıyor doğal olarak özellikle ısınma yakıtında. Ama çok büyük bir masrafı olmuyor genelde.
S16	Evim arada kalıyor. Ön cephe ile arka cephesi açık sadece. İç i karanlık oluyor güneş dönmezse.
S17	Evet az katlı evler olunca daha güvenli.
S18	En büyük sorunu herkesin birbirine çok yakın oturması. Burada yaşanan her şeyin dedikodusu yapılıyor. Evleriniz bitişik bahçeleriniz ortak gibi zaten. Özel hayat zorlaşıyor.
S19	Şehir içinde konumu iyi. Ulaşmak çok kolay. Masrafıda az oluyor. Hem tüm imkanlara yakınsın hem sakin bir yerde oturuyorsun.
S20	İsterim tabi daha yeni ve güzel bir eve geçmeyi. Zaten kirada oturuyorum. Bir gün kendime ait bir evim olsun, onun rahatlığını yaşayayım istiyorum. Binbirevler tarafında olabilir. Oralarda bahçeli çünkü. Yeni bir eve geçecek olsam yine bahçeli olur.
	Sorunlar çözülmediği için sorun oluyor. Biraz bakımlı olması gerekiyor. İnsanların değişmesi lazım en başta.

Şekil 5.68. Cevap kartı 1

CEVAP KARTLARI

K3

S1	Ben doğduğumdan beri burada yaşıyorum.16 yıldır yani. Ailem daha önce gelmiş.
S2	Seviyorum evimizi ve mahallemizi. Arkadaşlarım küçüklüğümde beri aynılar. Burada bir sürü çevren olması en iyi yanı.
S3	Evimin önünde, parkın olduğu yerlerde.
S4	Bahçeli bir sürü yan yana ev olarak anlatabilirim. Herkes birbirini tanır. Gelir gider. O yüzden rahat rahat gezerim.
S5	Evlerin bazıları çok eski ve hala sobalı yaşayanlar var. Onun kiri çok oluyor sokaklarda. Sokaklar çok bakımsız kalıyor. Bahçesinin pisliğini dışarı atanlar bile var.
S6	Genellikle parklarda.
S7	Her düğün salonunda olur. Özellikle bir yer bilmiyorum.
S8	Pazardan. Büyük pazar kurulduğu için tüm ihtiyacımıza yetiyor.
S9	Var. Yeterli yani. Ben genelde yürürüm.Çünkü çarşıya 20 dakikada ulaşırım.
S10	Yeterli yani.
S11	Kötü hissedebilirim. Arkadaşlıklarım burada kalacağı için pek bağımlı koparmam herhalde. Özlerim burada olmayı.
S12	Kendi evimiz.
S13	Büyüküğünü tam bilemiyorum.2 oda bir salon ve 2 katlı.
S14	Yok. Oturuyoruz bahçede. Önünde çiçeklerimiz ve arka tarafta sebzelerimiz var.
S15	Bilmiyorum.
S16	Ön ve arkası açık cepheli. Karanlık olmuyor.
S17	Evet hissediyorum.
S18	Küçük olması olabilir. Çoğu kişi kalabalık bir aile ise ya taşınıyor ya da hiç ev almıyor.
S19	Samimi olması. Komşuluk yaşıyor olmamız.
S20	Emin değilim. Daha güzel ve büyük bir ev olabilirdi ama sanırım burayı özlerim gidince.
	Evler biraz daha büyümüş olsaydı daha güzel bir mahalle olabilirdi. Herkesin imkanı aynı değil, kimileri evini çok güzel yaptırdı ama bazı evlerde baya kötü durumda. Bunlar düzelebilirdi.

K4

S1	1983'dan beri burdayım. 37 sene olmuş
S2	Çok memnunum. Ailemde hep burada oturuyor. Komşuluk ilişkilerimiz çok iyi. Eşim dostumuz çok bu mahalleden.
S3	Kaldırım üstünde. Kapı önünde.
S4	Davraz mahallesinde en büyük özellik yakınlık vardır. Her ev diğer evin içini bilir. Bilmese bile selam verir. Buradaki samimiyeti hiçbir yerde bulamazsın.Güven duygusunu bulamazsın.
S5	Herkesin ne konuştuğunu ne yaptığını evlerin içinden duymak.
S6	Sokaklarda, parklarda, kapı önlerinde her yerde oynarlar.
S7	Kına geceleri sokak arasında olur, düğünler bazen sokakta bazen sosyal tesislerin balo salonunda olur.
S8	Çoğunlukla pazardan ya da marketlerden. Pazar zaten bizim mahallemizde kuruluyor. Çok rahat bu yönden.
S9	Var her yerden otobüs geçer.
S10	Çok yeterli buluyorum. Burada yaşayanlar zaten bahçeyi ve bahçeli evi seven insan her tarafımız yeşillik içinde. Belediye dikmese biz kendimiz dikeriz.
S11	Kötü hissedirim ve hissettim zaten. Birkaç sene önce çevre yoluna yakın yerden bir apartman alıp oraya geçtik. Ama her açıdan hiç bize göre değildi. Hemen geri döndük.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	110 metrekare. 2 + 1. 2 katlı.
S14	Arka tarafı depo ve sebze bahçesi gibi kullanıyoruz.
S15	Doğalgaz fazla geliyor. Diğer giderlerimiz normal.
S16	Güneş alıyor. Karanlık cephesi yok.
S17	Tabi ki. 2 katlı olduğu için depremde fazla sallanmıyoruz.
S18	Çevresel temizliğin az olması. Bir inşaat pisiği bile olsa aylarca kalkmıyor. Bazen fare çıkıyor sokakta kendimiz başa çıkmak zorunda kalıyoruz.
S19	Rahat. İstedğin gibi yaşarsın sana karışan olmaz. Güvenlidir kapımı açık bırakıp diğer sokakta yaşayan arkadaşşıma gider gelirim.
S20	Yok. Söylediğim gibi bu evi isterim. Zaten çocukluğum böyle bir evde geçti. Çocuklarımda bu evde büyüsünler.
	Burda yaşanan sorunları çözmek biraz zor. Herkes iyidir, hoştur ama yeniliğe karşı ve eski kafalıdırlar. Evlerle ilgili yenilik yapalım desen kimse istemez. Düşünce yapısı yüzünden.

Şekil 5.69. Cevap kartı 2

CEVAP KARTLARI

K5

S1	10 Yıldır.
S2	Pek memnun değilim. Ama evden dolayı değil. Çevresinden dolayı.
S3	Evimde ya da yakın komşumda.
S4	Cami çok kötü, okul çok bakımsız. Kötü ve pis bir görüntüsü var açık konuşmak gerekirse dağ köyü gibi bu alanlar. Evlerden de yapanlar güzel yaptı, yapamayanın ki yine dökülüyor.
S5	Bakımsız olması.
S6	Sokakta ve parkta.
S7	Sosyal tesislerde veya düğün salonlarında.
S8	Pazar ve bakkaldan.
S9	Yeterince var. Ama yine duraklarımız çok eski bakımsız.
S10	Parktan yeşillikten bol bir şey yok.
S11	Taşınmak istemem. Evimi seviyorum.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	200 metrekareyi geçtik. Benim evim köşede büyüttüm evi. O yüzden 4 + 1, 2 katlı.
S14	Var. Depo ve garaj olarak kullandığım alanım var.
S15	Çok fazla bir masrafı yok.
S16	Köşe olunca evin içi hep güneşli.
S17	Evet hissediyorum.
S18	Komşularından bazıları. Çok samimi olunuyor sonra çok kavga gürlütlü olabiliyor.
S19	Evin kendine ait olması.
S20	İstemiyorum. Ama çocuklarımla ileride birlikte olmak isterim. Onlar başka bir yer isterse de giderim.
•	Camilerin düzeltilmesi gerekiyor. Okulun daha düzgün olması lazım. Yıllardır aynı, çocuklarımız için daha güzel okullar hayal ediyoruz ama mecburen bu okula gönderiyoruz. Sokak duvarları yıkık dökük içinde. Evlerinin keşke herkes bakımını yapabilse.

K6

S1	36 senedir.
S2	Memnunum. Evimin her yerini özenerek kendi ellerimle yaptım zaten.
S3	Yürüyüş yollarında. Ara sıra kahvehanede.
S4	Güzel bir mahalle. Karma olmuş bir bölge. Genellikle emekli kesim var o yüzden yaş ortalaması yüksek bir yer. Çoğunluğu Isparta yerlisi değil, çevre köylerden gelenlerden oluşuyor.
S5	Soba silkenler oluyor. Kirlilik yapanlar olabiliyor. Herkes laftan anlamıyor çevresini düşünme konusunda.
S6	Sokak, park her yer güvenli. Rahatça oynarlar.
S7	Yarınsından fazlası evinin önünde yapıyor.
S8	Pazardan yapıyoruz. Pazarda olmayanları marketten alıyoruz.
S9	Gayet yeterli.
S10	Çok iyi. Zaten herkesin evinin önünün bahçesi var. Benim hem önüm hemde arkamda bahçe var. Yeşil alan bol.
S11	Kötü olur. İstemem zaten öyle bir şey olsun.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	220 metrekare. 4 odalı. 2 katlı.
S14	Arka ve ön bahçeyi yeşillik olarak kullanıyorum.
S15	Davraz evinde öyle büyük bir masrafı yok. Ancak kendin bir masraf çıkarmadığın sürece.
S16	Çok güneş alıyor. Hiç karanlık alanım yok.
S17	Çok sağlam evlerimiz. Güvendeyim.
S18	Pek bir olumsuzluk yok. Gayet güvenli. Diğer mahallelere göre çok rahatız.
S19	Komşuluk ilişkileri ve diyalogları gayet iyi. Sadece kendi oturduğum sokakta bulunan 6 tane blok varsa hepsi bir araya gelip hoş sohbet eder. Vakit geçirir. Apartman gibi değiliz.
S20	Nasıl bırakıp gideyim bu evi. 4 tane odam var. Bahçem var. Sonradan eklemeler yaptım. Kime neden vereyim. Vermek isteyen kiracı olanlar.
•	Evler yerinde kaldığı sürece çevresinde yapılacak değişimlere ihtiyaç var. Mahalle içinde yapılacak tüm yeniliklere açık olunabilir ama evlere dokunulmayacak. Evlerin değişeceği düşünülünce sorunlar çözülüyor.

Şekil 5.70. Cevap kartı 3

CEVAP KARTLARI

K7

S1	15 senedir.
S2	Memnunum. Evim gayet güzel. Sokaklarımız güzel. İnsanlar güzeldir.
S3	Arkadaşlarının evlerinin bahçesinde.
S4	Küçük ve blok halinde sıralı evlerin olduğu bir yerdir. Samimi ve sıcak bir ortamı vardır. Seslendiğinde hemen koşar gelirler. Genelde müstakil evi sevenler oturur.
S5	Bahçe duvarlarımız bitişik ve ben daha güvenli çevirdim evimi ama yan komşum iyi çevirmezse bahçeden girip hırsızlık yapabiliyorlar.
S6	Evlerin önünde, çocuk parkında.
S7	Sokak arasında düğünlerimiz çok olur.
S8	Mahalle pazarından veya büyük marketlerden.
S9	Yeterli. Çoğu yerde ulaşım kolay.
S10	Isparta içinde en yeşil yerlerden biri burasıdır.
S11	Mutsuz olurum. Burada yaşadığım rahatlığı yaşayamam.
S12	Kendi evimiz.
S13	120 metrekare. 2 oda 1 salon. 2 katlı.
S14	Araba garajımız var ve oturma sandalyelerimiz.
S15	Küçük evler olduğu için normal düzeyde giderlerimiz oluyor.
S16	Arada bir bina olduğu için ön ve arka tarafım açık. Ama evin içi karanlık olmuyor.
S17	Evet. Davraz evleri sağlam diyorlar. Ne kadar doğru bilemiyorum.
S18	Söylediğim gibi bitişik bahçe olayı. Eğer derdini anlayan bir komşun olursa sıkıntı olmaz. Ama anlamazsa çekilmez olur.
S19	Müstakil olması. Şehrin içinde denilen bir yerde bahçe bulmak zor.
S20	İstemezdim. 15 yıllık evimi bırakmak zor gelirdi.
	Ortak karar vermek zor olduğu için sorunların çözüme kavuşması zaman alıyor. Burada herkesin kendine ait bir düzeni var ona dokunana karşı çıkıyor. Böylece sorunlar çözülüyor.

K8

S1	25 yıldır yaşıyorum.
S2	Çocukluğumun evi burada büyüdüm o yüzden memnunum.
S3	Park ve açık alanları kullanıyorum.
S4	Eski komşulukların olduğu örnek bir yer benim gözümde. Burada kendi evi olan bırakıp gidemez giderse satamaz.
S5	Bakımsızlık. Özellikle bazı sokaklar perişan halde. Yolları kaldırımları.
S6	Biz sokaklarda büyüdük. Yeni çocuklarda aynı şekilde devam ediyorlar.
S7	Sosyal tesislerde yapılıyor yakın olduğu için.
S8	Pazar.
S9	Gayet yeterli.
S10	Gereğinden çoğu bizim evlerin olduğu bu sokaklarda.
S11	Yabancılaşmış hissederim. Burası evim gideceğim yer misafirlik gibi olur.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	110 metrekare. 2+1. 2 katlı.
S14	Kümesimiz ve tavuklarımız var arka bahçede.
S15	Kış şartlarında doğalgaz çok geliyor. Elektrik ve su gideri az.
S16	Köşede evimiz. 3 cepheli. Tüm gün güneş dönüyor.
S17	Kesinlikle.
S18	Bana kalırsa yok. Çevre ile ilgili var ama evlerle yok.
S19	Davraz evlerinin bahçeli olması bu pandemi döneminde de çok fazla önemini anlamamızı sağladı. Vaktini geçirebileceğin bir bahçen var.
S20	Gidemem.
	Çevre ve sokaklarda yaşanan sorunlara ilgilenen olmuyor. Olsa bile çözümle kalıcı olamıyor.

Şekil 5.71. Cevap kartı 4

CEVAP KARTLARI

K9

S1	10 sene oldu.
S2	Yani memnunum denebilir. Evlerimizin bahçeli olması en iyi yanı. Ama biraz sıkıcı bir mahalle.
S3	Parkta, açıklıklarda.
S4	Küçük evler diyenler var buradaki evlere. Yan yana bahçeli evler. Herkes birbirini tanır, hiç tanımasa iki yan komşusunu tanır.
S5	Yaşlı ve eski kafalı insanlar çoğunlukta. Gençlerde burada durmak istemiyor o yüzden. Çünkü anlaşmazlıklar çıkıyor.
S6	Her yer oyun alanı. Araba çok geçmez sokakta oynarlar. Parkta oynarlar.
S7	Eskiden yolda olurdu. Şimdilerde çoğunluk salonlara gidiyor.
S8	Pazar, market, A101 yakınımızda oradan.
S9	Bence çok iyi. Sürekli kullanıyoruz.
S10	Yeterli en güzel yanlarından biri parklarımız.
S11	Bilmiyorum. Zaten üniversiteye gitmeyi düşünüyorum. Ailem daha burada.
S12	Kendimizin.
S13	Büyüklüğü bilmiyorum. 3 + 1. 2 katlı.
S14	Hayır yok. Normal bahçe.
S15	Tam net sayılarını bilemem.
S16	İç baya güneş alıyor.
S17	Hissediyorum. Az katlı olmasından dolayı.
S18	Evler küçük, imkanı olan büyütebiliyor ama olmayanın evi gerçekten çok dar. O yüzden yaşlılar tercih ediyor.
S19	Ön ve arka bahçesinin olması.
S20	Taşınacağım büyük ihtimalle. Ailem burda kalır ama ben giderim galiba.
	Bu kadar çok yaşlı ev sahibi olması. Zihinleri dar kalıyor. Yenilik istemezlerse bu evler yıkılıp gidecek.

K10

S1	30'u geçtik.
S2	Memnunum tabi. Davraz evleri güzeldir. Orjinaldir.
S3	Çalıştığım için evimin bahçesinde, sokağında en çok vakit geçiyor.
S4	Kendi içinde bir yer. Değişimi sevmeyenlerin bulunduğu. Birbirini en iyi anlayanlarda bunlardır ama. Keyifli bir yer.
S5	Ekonomik sıkıntılısının çok olması. Birde sonradan dışardan gelen kiracılar.
S6	Çocuk parkları var.
S7	Sokak arasında klasik Isparta düğünleri.
S8	Market, pazar.
S9	Yeterli. Çarşıya yakınız.
S10	Yeşillik çoktur. Yazları ve baharları evlerin bahçeleri o kadar yeşerir ki evler kaybolup gidiyor.
S11	Mutlu olmayacağımı düşünüyorum. Bir defa niyetlendik, yaşımız daha gençti. Bir kaç ev gezdikten sonra değerini daha iyi anladım.
S12	Ev sahibiyiz.
S13	200'e yakın. Genişletme yaptık. 4+1.2 kat.
S14	Yok arka bahçeden eve taşıdığımız için ön bahçede sadece kullanmaya yetiyor.
S15	Yani ortalama herkese geldiği kadar.
S16	Tüm cephelerden güneş alıyor. 3 cephesi var.
S17	Depremde apartmanda olmaktan çok daha güvendedim.
S18	Ses yalıtımı çok düşük. Kendin yaptırırsan sonradan iyi. Ama yan komşun ne konuşuyor duyarsın. Odadan odaya gibi oluyor.
S19	Rahatlığın. Kime sorsan önce bunu söyler. Kendi evinde oturmanın rahatlığı, kafana göre davranmanın güzelliği zor bulunur.
S20	İstemezdim.
	Ekonomik sıkıntılar. Yani keşke herkesin evini dört dörtlük yapacağı imkanı olsaydı. O zaman çevremiz değişirdi. Bu bölgeye bakış değişebilirdi. Şimdi herkesin derdi para kazanmak, evini kiraya verip çekip giden var. Mahallenin yapısı bozuluyor, bunu düşünmüyor. İnşaatçılar yüksak güzel ev yapsak derdinde ama bize hiçbir şey düşmez.

Şekil 5.72. Cevap kartı 5

DAVRAZ EVLERİNİN EN'LERİ

EN çok kullandığımız mekanlar	K1 KENDİ EVİM	K2 ÇARŞI-PAZAR	K3 PARKTA	K4 MARKET-PAZAR	K5 KAPILARIN ÖNÜ	K6 PARKLAR	K7 MARKET-YÜRÜYÜŞ ALANI	K8 KENDİ EVİM	K9 PARKTA	K10 PARK-PAZAR
EN kalabalık yer	K1 PARKLAR	K2 ANACADDEYE DOĞRU YOLLAR	K3 PARKLAR	K4 KAPI ÖNLERİ	K5 SOKAKLAR	K6 SİTE EVLERİNİN OLDUĞU YER	K7 CADDE KISIMLARI	K8 PARKLAR	K9 ANA YOLLAR	K10 ÇOCUK PARKLARI
EN çok konuşulan konu	K1 GÜNLÜK SOHBET	K2 PANDEMİ	K3 OKUL	K4 EV DEDİKODULARI	K5 EVLER	K6 MAHALLE EKSİKLİKLERİ	K7 BİLMİYORUM	K8 EVLERİN ÇÖPÜ	K9 YOK	K10 VİRÜS
EN çok rahatsızlık veren konular	K1 ANAYOL GÜRÜLTÜSÜ	K2 GECE PARK SESLERİ	K3 PİS ALANLAR	K4 EVLER DİPDİBE	K5 DEDİKODU	K6 SOBA SİLKME	K7 KOMŞU GÜRÜLTÜSÜ	K8 SOKAK PİSLİĞİ	K9 VAKİT GEÇİRECEK YER YOK	K10 ERKEN VAKİT GÜRÜLTÜ
Davraz evlerinde EN çok nerede vakit geçiriyorsunuz?	K1 KENDİ EVİMDE	K2 EVİMDE	K3 BAHÇEDE	K4 KALDIRIM KAPI ÖNÜ	K5 EVİMİN BAHÇESİNDE	K6 KAHVEHANE	K7 EVİMDE	K8 PARK YERİNDE	K9 SOKAKTA	K10 YÜRÜYÜŞ YOLU
EN çok hangi sokakları kullanıyorsunuz? Neden?	K1 ANACADDE YOLU. EVİME GİDEN YOL OLDUĞU İÇİN.	K2 ÇARŞI-EVİM ARASI. İŞE GİDİP GELDİĞİM İÇİN.	K3 EVİMİN ÖNÜNDEKİ SOKAK. BAŞKA BİR YERE GİTMİYORUM.	K4 3914-3912 SOKAK. EVİM, AİLEMİN EVİ. KOMŞULARIMIN EVİ OLDUĞU İÇİN.	K5 HEPSİNİ ÇOK KULLANIRIM. ARKADAŞLARIMA GİDER GELİRİM.	K6 ANACADDE YOLU. EVİME GİDEN YOL OLDUĞU İÇİN.	K7 ÇEVRE YOLUNA İNEN SOKAK. İŞE GİDİYORUM.	K8 3911 SOKAK. EVİM VAR.	K9 MEYDANIN, PARKIN OLDUĞU. ARKADAŞLARLA TAKILIYORUZ.	K10 EVE VE İŞE GİDEN SOKAKLAR.
EN sessiz olduğu saatler	K1 SABAH ERKEN VAKİT	K2 GECE 12 SONRASI	K3 SABAH-GECE	K4 SABAH 6 GİBİ	K5 GECE GEÇ SAATLER	K6 GECELERİ	K7 GECE 12	K8 GECE GEÇ VAKİT	K9 SABAH VE GECE	K10 GECE SAATLERİ

Şekil 5.73. Davraz Evlerinin en'leri

5.5.3.2. Çocuk grubu ile görüşmeler

Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede yürütülen saha çalışmalarının 3.aşamasında etkinlikler, Davraz Evlerinde ikamet eden ilkökul 1. sınıf düzeyinde çocuklarla beraber yapılmaktadır. Kentsel Strateji ekibi tarafından hazırlanmış olan Sosyal etki tasarım rehberlerinde, mahalle etkinlikleri olarak gösterilen Mahallemi Seviyorum Çünkü... yöntem kartı; kentsel dönüşüm uygulanan mahallelerde yaşayan 5-14 yaş arası çocuklarla birlikte yapılan oyuna dayalı bir iletişim kurgusudur (Kentsel Strateji, 2016). Yöntem kartında amaç, çocukların çevrelerine karşı düşünce ve hislerini rahatça anlatabilmeleridir. Etkinlik esnasında resim, yazı yazma veya hareketli röportajlar yapılabilmektedir.

Davraz Evleri özeli için tez kapsamında; Mahallemi Seviyorum Çünkü... yöntem kartından ilham alınarak ve akademik literatürde yerli ve yabancı yazarlar tarafından son zamanlarda sıklıkla ele alınan bir konu olan, küçük çocukların mekan algısını ölçmek konusunun, çizdiği sınırlar çerçevesinde resim yapma etkinliği planlanmıştır. Etkinliğin yöntemi olarak resim çizimi seçilmesinin nedeni; çocukların gelişim dönemleri sırasında mekana karşı algı ve duygularının aktarımı üzerine yapılan akademik çalışmalardır. Resim, çeşitli dışsal ve içsel engellere maruz kalmadan çocukların kendilerini ifade etmelerinin beklendiği ve erken çocukluk dönemini araştıran araştırmacılar tarafından sıkça kullanılan bir tekniktir (Başay ve Aytar, 2019).

Bu etkinlik öncesinde Davraz Mahallesi'nde, Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede yer alan Fatih İlkokulu 1.sınıf öğrencileri ile resim çalışması yapabilme izni okul yönetiminden alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin gözetimi eşliğinde, 7 yaş grubunda yer alan 9 çocuk ile kendi sınıf ortamında buluşulmuştur. Resim çalışmasının 7 yaş grubu çocukları ile yapılması kararı, akademik kaynaklardan elde edilen çocukluk dönemleri ve bu dönemlerin yansımaları bilgileri doğrultusunda alınmıştır. Çocuklarda 4-7 yaş şema öncesi dönem ve 7-12 yaş şematik dönem olarak tanımlanmaktadır (Özservet,2013). Çocuklar, bilişsel açıdan işlem öncesi ve somut işlemler dönemine rastlayan şema öncesi ve şematik dönemde resimlerinde hayal güçlerini daha fazla kullanmakta ve figür, içerik ve renk açısından gerçeğe bağlı kalmamaktadırlar.

Bu nedenle erken çocukluk ve ilk çocukluk döneminde çocuklar tarafından çizilen resimler, çocuklardan doğrudan ve dolaylı olarak çeşitli bilgilerin edinilmesini sağladığı için araştırmacılar tarafından fazlaca tercih edilen bir yöntemdir (Başay ve Aytar,2019). Bu literatür bazlı verilerden hareketle, Davraz Evlerinde ikamet eden 9 çocuk ile sınıf ortamlarında ve yaklaşık 2 saat süren bir uygulama yöntemi izlenmiştir. Bu yöntem 2 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama çocukların resim çizmek için 1 saat özgür bırakılması ve kalan 1 saat resimleri üzerinden sohbet etmektir. İkinci aşama ise resimlerin incelenmesi ve çeşitli çıkarımlar yapılmasıdır.

İlk aşamanın gerçekleştirilmesinde, 9 çocuğa A4 boyutlarında boş ve beyaz kağıtlar verilmiştir. Bu kağıtları ortasından 2 eşit bölgeye ayırmaları istenmiştir. Bölgelerden bir tanesine yaşadıkları evi ve çevresini, diğer bölgeye ise hayallerinde yaşamak istedikleri evi ve çevreyi çizmeleri istenmiştir. Eğitiminin daha doğru tanımlama ile çocukların anlamalarına uygun ifadeleri kullanacağı için bu istek öğretmenleri aracılığı ile öğrencilere iletilmiştir. Resimlerini diledikleri kalemle renkli veya renksiz çizmeleri konusunda özgür bırakılmışlardır.

Şekil 5.74. Fatih İlkokulu 1.sınıf öğrencileri etkinlik anı (Damla Balcı, 2021)

Çocukların resim çizme etkinlikleri esnasında resimlere yönelik herhangi bir soru yöneltilmemiş, yalnızca çocuklar soru sordukları zaman iletişim kurulmuştur. Resimler bittiğinde ve toplanırken ise her çocuğa bu resimde neler var sorusu yöneltilmiştir. Böylece resimlerin hikayeleri tek tek dinlenmiştir. Değerlendirmelerde öncelikle çocukların anlatımı esas alınmaktadır. Çocukların bir konu çerçevesinde resim yapmaktan ve resim üzerinden hikayeler uydurup çoğaltmaktan hoşlandıkları bilimsel çalışmalarla desteklenmektedir (Büyükkarabacak, 2008). Bir diğer değerlendirme ölçütü olarak da çocuk resimlerine yönelik akademik çalışmaların sundukları veriler kullanılmaktadır.

Şekil 5.75. 1.resim çalışması

İlk resim bir kız çocuğuna aittir. Resmin sol tarafı bugün yaşadığı evi, sağ tarafı ise hayalini kurduğu evi göstermektedir. Evinin yapısında herhangi bir değişiklik yapmaması, zihninde yer alan ev algısının kendi evlerinden farklı bir ev olmadığını göstermektedir. Resmi anlatırken; sürekli yaşamak istediği evin böyle olduğunu ama dış boyalarının renkli olmasını istediğini belirtmektedir. Resimde yer alan insan figürleri kendisi ve kuzenlerini anlatmaktadır. Binada beraber yaşadıklarını söylemektedir. Resimde de ellerinde bavullar olduğunu ve birlikte tatile gittiklerinin hikayesini anlatmaktadır. Ona göre ev kalabalık yaşanan çok katlı bir binadır.

- Resmin iki tarafında da bina ölçeğinde bir çizim yapılmıştır.
- Resimde yeşil alan kullanımına azda olsa yer verilmiştir. Buradan resmi çizen çocuğun, apartmanların etrafında yalnızca çimenlerin olabileceği düşüncesine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

- Resimde kendi evinin çiziminde ve hayalindeki ev çiziminde herhangi bir çocuk oyun alanı bulunmamaktadır. Bu durum evine yakın bir bölgede hayal gücünün dahi oyun alanının evlere yakınlığını düşünemediğini göstermektedir.

Şekil 5.76. 2.resim çalışması

Resim bir erkek çocuğuna aittir. İki ayrı resim yapmak istememiş sadece hayal ettiği ve yaşamak istediği evi çizmiştir. Resimde evin içerisinde annesini, dışarıda kendisini çizmiştir. Evin etrafında yağmur yağan bulutlar yer alırken, bahçenin bulunduğu çiçekli alanda güneş çizilmiştir. Güneşin evin bahçesindeki çiçeklere gelmesi gerektiğini ve böylece çiçeklerin büyüdüğünü anlatmaktadır.

- Resimde bina ölçeğinde bir çizim yapılmıştır. Fakat yalnızca bina çizimi değil, binaya bitişik bahçe kullanımı yer almıştır.
- Evin tek katlı ve bahçeli çizilmiş olması Davraz Evlerinde yaşamasından dolayı ev sözcüğüne karşı algısının bu formda geliştiğini göstermektedir. Farklı bir ev biçimini veya yapısını düşünmemektedir.

Şekil 5.77. 3.resim çalışması

Resim bir kız çocuğuna aittir. Sol tarafta yaşamayı hayal ettiği ev, sağ tarafta ise yaşadığı evi yer almaktadır. Evlerin içerisinde kendilerinin olduğu ve camdan gözüktüklerini anlatmaktadır. Hayal ettiği evin daha renkli bir ev olmasını ve daha büyük olmasını istediğini söylemektedir.

- Resim bina ölçeğinde çizilmiştir.
- Ev tek katlı bir müstakil olarak görülmektedir. Davraz Evlerinin özellikleri dışında hayallerinde başka bir ev olmadığı anlaşılmaktadır.
- Yeşil alanlar yalnızca evlerin bahçelerinde yer almaktadır. Evlerin yakınlarda bir bahçe veya bir yeşil alan algısının oluşmadığı görülmektedir.

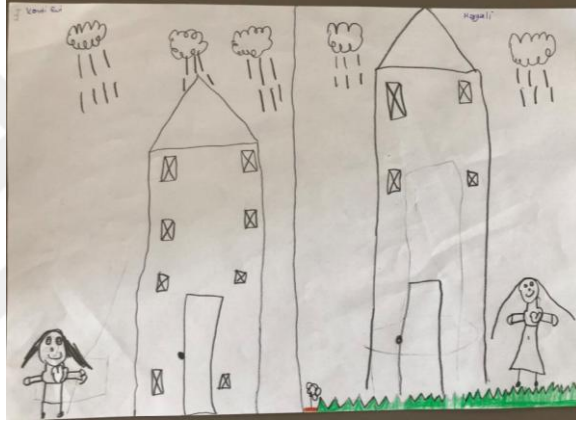

Şekil 5.78. 4.resim çalışması

Resim bir erkek çocuğuna aittir. Tüm çizimleri şematik şekilde yapmıştır.

Geometrik ifadeler kullandığı resminde sol tarafta yaşadığı ev, sağ taraf hayallerinde olan yaşam alanı bulunmaktadır. Resmin sol tarafında yer alan kare yuvarlak ifadelerde televizyon, ocak, insan, koltuklar, masa ve dolaplar yer aldığını anlatmaktadır. Sağ tarafta yer alan hayallerindeki evi ise uzay olarak anlatmaktadır. İlerde uzayda yaşamak istediğini ve yaşam alanını uzay olarak görmektedir.

- Resim ilk olarak ev içi çizimi sonrasında ise çevresel boyutlarda aktarılmaktadır.
- Yoğun geometrik şemalarla çizilmiş olan resim tamamen hayal gücünü zorlayan ayrıntıları içermektedir. Geniş hayal gücünün etkisi resme yansıdığı gibi ilerde içerisinde yaşamak istediği alanın tasvirine de yansımaktadır.

Şekil 5.79. 5.resim çalışması

Resim bir kız çocuğuna aittir. Resimde sol taraf kendi yaşadığı evi anlatırken, sağ taraf hayalindeki evi göstermektedir. Resimlerde evin önünde kendisinin durduğu ve bahçede oynadığını söylemektedir.

- Resim bina ölçeğinde çizilmiştir. Tek bir apartman formunda yapı dikkat çekmektedir. Binanın yaşamak istediği çizimde daha büyük olduğu görülmektedir.
- Yeşil alan kullanımı sadece hayalinde yaşamak istediği ev için çizilmiştir. Aynı şekilde çiçek imgesi sadece yaşamak istediği evde yer almaktadır.

Şekil 5.80. 6.resim çalışması

Resim bir kız çocuğuna aittir. Sol tarafta kendi evi sağ tarafta ise yaşamak istediği ev yer almaktadır. Daha renkli, daha çok çiçekli bir evde yaşamak istediğini anlatmaktadır.

- Resim bina ölçeğinde çizilmiştir.
- Resimde yer alan tek katlı bina formu her iki durumda da aynı yapısını korumaktadır. Buradan ev algısının yalnızca tek katlı bir müstakil olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat daha fazla çiçeğin ve güzel bir görünüme sahip evin düşüncesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 5.81. 7.resim çalışması

Resim bir erkek çocuğuna aittir. İki farklı ev çizimi yapmamış yalnızca şu an yaşadığı ve ona ev kelimesi söylendiği zaman aklına gelenleri çizmiştir.

Evinin salonu ve bahçesini çizdiği resimde, onun ilgisini çeken ve kendi evini tanımladığını düşündüğü imgelerden yararlanmıştır.

- Resimlerden biri evi içi çizimi olarak diğeri sokak ölçeğinde çizilmiştir.

- Evin içerisinde yer alan detayları gözlemlemiş olduğu yaşadığı yeri yalnızca bir bina olarak değil içerisinde bulunan eşyalarla birlikte somutlaştırdığını göstermektedir. Çoğu çocuktan farklı olarak insan figürüne yer vermeden sadece cansız nesneler ile yaşam alanını anlatmıştır.

Şekil 5.82. 8.resim çalışması

Resim bir erkek çocuğuna aittir. Resimde sol tarafta evini sağ tarafta ise evin bahçesini çizdiğini anlatmıştır. Evin içerisinde annesi, babası, kardeşi ve kendisi bulunmaktadır.

- Resmi çizen çocuk için ev bir bina veya bir nesneden çok içerisinde yaşayan insanların bulunduğu bir bölgeyi tarif etmektedir.

Şekil 5.83. 9.resim çalışması

Resim bir erkek çocuğuna aittir. Resimde sol tarafta evinin içini, sağ tarafta evin dışını çizmiştir. Resim tamamen yaşamak istediğı evi anlatmaktadır.

Resmi çizen erkek çocuğu annesinin hayallerinde bahçeli ve içerden merdivenli bir ev olduğunu bu nedenle onunda hayalinin bu olduğunu söylemektedir. Evin içerisinde herkese ait bir odanın olduğunu anlatmaktadır. Bu odalarda ablası ders çalışmakta, babası uzanmakta, annesi mutfakta yemek yapmakta ve kendisi oyun oynamaktadır. Evin dışında ise bir bahçe ve her yerinde çiçeklerin olmasını istemektedir. Eve gelen yolların işlek ve çok araba geçen yollar olmasını istemektedir.

- Resim hem ev içi çizimi hem de sokak ölçeğinde çizilmiştir.
- Resmi yapan çocuğun hayallerinde yer alan evin annesinin ona anlattığı yaşamak istediği ev olması sebebiyle oldukça geniş imgeli bir anlatımı olması buna dayandırılmaktadır.

Resim çalışmaları sonucunda, çocukların ev ve ev çevresi algılarının çoğunlukla yalnızca bir bina olduğu görülmektedir. Binaların çizimlerinde ve yapısal formlarında genel olarak benzerlikler göze çarpmaktadır. Fakat her ne kadar bina ve yapı benzerlikleri bulunsa da mekana karşı algılarının çeşitli olduğu görülmektedir. Çalışmalarda da görüldüğü üzere çizimlerde ortak bir ölçeğe ulaşabilmek oldukça zordur. Yalnızca resimlerin hikayelerinde bazı ortaklıklar bulunmaktadır. Yaşadıkları çevreye geliştirdikleri aidiyet duygusunun yaşam sürmek istedikleri ve özgür düşünebildikleri bu resimleri de kısıtlı hayal edebilmelerine yol açmaktadır. Çocukların Davraz Evlerinde görmüş oldukları ve ev olarak hissettikleri bina bahçeli ve tek katlıdır. Resimlerde güneş, bulut, çiçekler ve insanlar yer almaktadır.

Güneş imgesi, çocuk resim analizi çalışmalarına göre mutlu bir çevresi olduğunu, evin onda mutluluk uyandırdığını anlatmaktadır (Büyükkarabacak,2008). Çocuklar şuan yaşadıkları evlerde mutludur ve bu mutluluğun devamını ister gibi ileride yaşayacakları evlerinde aynı olmasını istemektedirler. Bu çıkarımı destekleyici olarak resim çizimi sonrasında çocuklara 2 farklı soru yöneltilmiştir. 9 çocuğun her birinden tek tek cevaplar alınmıştır.

Soru1; Evimi neden seviyorum? olarak belirlenmiştir. Çünkü çocuklar resim etkinliği sırasında çoğunlukla kendi evlerine benzer hikayelerle yaşamak istedikleri evi anlatmışlardır.

Bu algının sebebini öğrenmek adına yöneltilen soru ile çocuk gözünde bir yaşam alanının gereklilikleri ve çocukları düşünerek tasarım yapmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Çocuk hafızasına yerleşen mekansal değerlerin ilerde oluşacak kentlere temel olacağı düşünülmektedir. Soru2; Beraber yaşadığın ailen ile başka bir eve gitmek ister miydin? olarak belirlenmiştir. Bu soruda çocukların ev algılarının yanlarında bağımlı oldukları ailelerinden mi geldiğini yoksa evlerine karşı daha farklı bir bağlılık mı besledikleri anlaşılmak istenmektedir. Amaç çocukların evi bir binadan ibaret görüp görmediklerini anlamaktır.

Soru1; Evimi Neden Seviyorum?

Cevaplar:

1. Çünkü annem ve babam orada.
2. Çünkü ailem yaşıyor.
3. Çünkü yaşadığımız yer orası.
4. Çünkü bizim evimiz.
5. Çünkü annemi çok seviyorum.
6. Çünkü annem, kardeşim o evdeler.
7. Çünkü market hemen karşıımızda olduğu için kolay yürüyorum.
8. Çünkü annem, babam var.
9. Çünkü kendimizin evi. (Fatih İlkokulu 1.sınıf öğrencilerinin cevapları, 2021)

Soru2; Beraber yaşadığın ailen ile başka bir eve gitmek ister miydin?

Hepsi bir nedene bağlı kalmadan “hayır” yanıtını vermiştir. (Fatih İlkokulu 1.sınıf öğrencilerinin cevapları. 2021)

Çocukların isteklerinin ve ihtiyaçlarının mekan tasarımlarında dikkate alınması gereklidir. Çocukları düşünerek ele alınan bir yaklaşım mekan planlama ve tasarımında insanı merkeze almak anlamına gelmektedir. (Çukur ve Delice, 2011).

5.5.3.3. Uzman görüşmeleri

Davraz Evleri özelinde yapılan saha çalışmalarında çalışma alanı dışında, kamu kuruluşlarında bulunan uzman kişilerin ve Davraz Mahalle Muhtarının bilgi ve görüşleri de dinlenmiştir.

Bu kişilerden Davraz Mahallesi Muhtarı Coşkun Kunt ile mahalle muhtarlığında görüşülmüştür. Isparta Belediyesi Şehir Plancısı Galip Gülek Özer ve Şehir Plancısı Onur Turan ile Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Şehir Planlama Biriminde görüşülmüştür. Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde ise Şehir Plancısı Murat Alacalı ve Jeoloji Mühendisi Zekiye Öztürk ile görüşülmüştür. Görüşmeler esnasında Davraz Mahallesi ile ilgili gerekli notlar kayda alınmıştır.

- **Mahalle muhtarı ile kişisel görüşme**

Davraz mahallesi muhtarı Coşkun Kunt aynı zamanda Davraz Evlerinde ikamet etmektedir. Bu nedenle muhtara ayrıca 5.5.3.1. Bireysel Görüşmeler bölümünde yer alan yöntem kartları içerisinde bir görüşmeci olarak yer verilmiştir. Davraz Evi sakini olarak cevap alınan soruların ardından muhtar ile bu evlere yönelik sohbet edilmiştir. Muhtar, Davraz Evlerinin özel bir değerinin olduğunu ve bu değer burada yaşayanlara yansıdığını belirtmektedir. *Komşuluk ilişkilerinde ayrı bir samimiyet vardır. Birisi komşusunu çağırır hemen diğeri çayını demler. Bu yan yana evlerde yaşamının getirdiği bir alışkanlıktır. Evler bitişik, insanlarda bitişiktir* (Davraz Mahallesi Muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).

Bugün, Davraz Evlerinin sokaklarında yapılan saha çalışmasında, karşılıklı ilişkilerin gözlemlenemediği sorulduğunda ise sebebin yaşanmakta olan pandemi olduğunu belirtmektedir. *Sokaklarda gezindiğinde, özellikle bahar ve yaz ayları ise herkesin kapısının önünde olduğunu görürsün. Tabi Covid-19 pandemisi sebebiyle mecburi eve kapanmalar yaşandığı için eski sosyalleşmeler biraz azaldı* (Davraz Mahallesi Muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).

Davraz Evlerinde saha çalışmaları esnasında yaşlı nüfusun yoğun olarak ikamet ettiği görülmektedir. Evlerinde tarihi bakımından eski oldukları gözlemlendiği için evlerin tarihçesi hakkında birkaç soru sorulmaktadır. *Bu evler 45 yıllık. İlk yapıldığı dönemde Isparta'nın bir ucu ve sonu olarak görülüyordu. Tabi şimdi şehrin merkezinde kaldı. Toplamda 1073 tane Davraz Evi var. Her birinde yaşayanları hesaba kattığında epey büyük bir nüfus barındırıyor. Nüfusu da genelde bu evlerin ilk sahiplerinden oluşuyor* (Davraz Mahallesi Muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).

Davraz Evleri yapılırken başlangıçta standart hepsi 75 metrekare olarak yapılmış. 75 metrekare evin içinin genişliği yani bahçesi hariç olarak. Zaman geçtikçe evini veya bahçe alanını sonradan büyütenler oldu. Davraz Evleri aslında bahçe evi olarak düşünülmüş gibi, bu evi alıp bir tarlanın ortasına koyarsan tam uyumlu olacaktır. Aslında şehrin içinde olup farklı durmasının sebebi bu da olabilir (Davraz Mahallesi Muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).

Hem muhtarı olarak hem de bir Davraz Evleri sakini olarak böyle bir evde yaşamamanın mahalle muhtarında uyandırdığı duygular sorulduğunda ise evlerin olumlu ve olumsuz yanlarını belirtmektedir. *Müstakil oldukları ve sana ait olduğu için verdiği bir rahatlık var Davraz Evlerinin. Eski bir mahalle olmasından dolayı insana güven veren bir yanı vardır. İster istemez olumsuz yanları da olabiliyor. Evler yapılırken orta katları birleşik olarak yapılmışlar. Yan yana 10 ev varsa 10'u da birbiri ile birleşik temele sahip. Ortada bir duvar var yani, evlerin sınırını çizen. Bu yüzden biraz yüksek sesli konuşsan sesin duyulabilir (Davraz mahallesi muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).*

Davraz Evlerinde yaşam sürdürmenin olumlu ve olumsuz yanlarını aktaran Davraz Mahallesi Muhtarına, Davraz Evlerinin bulunduğu bölgede yapılmasını istediği veya eksik gördüğü bir şeylerin olup olmadığı sorulduğunda ise çevresel değişimlerin gerekliliği anlaşılmaktadır. *Kaliteli bir yaşam sürmek herkesin hakkıdır. Oturduğunuz ev, bulunduğunuz mahalle daha güzel, daha bakımlı ve daha yeni olsun herkes ister. Bende sürekli bir bakımın olmasını isterim. Diğer mahallelere göre Davraz'da yeşil alanlar, yollar gayet iyi ama bakım gerektiriyor. Mesela ağaçlarda biçimsiz bir dikim durumu var düzene sokulması lazım. Kaldırımların ortalarında ağaçlar olması faydadan çok zarara yol açıyor (Davraz Mahallesi Muhtarı, kişisel görüşmeler, 2021).*

- **Isparta Belediyesi Şehir Plancıları ile kişisel görüşmeler**

Isparta Belediyesi İmar Müdürlüğü Şehir Planlama Biriminde şehir plancıları ile ortak bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede öncelikli amaç Davraz Evlerine karşı yerel yönetimin bugüne ve geleceğe dair düşünce ve kararlarını öğrenebilmektedir.

Yerel yönetim birimde uzman olarak görev yapanlar, Davraz Evlerinin bulunduğu alanın, kentsel yaşam alanı olarak önemli bir potansiyelinin olduğunu belirtmektedirler. *Davraz Evleri kentsel dönüşüm yapabilmek için Isparta merkezinde bulunan en uygun yerlerden biri. Bu evlerin bulunduğu alan yenilenmeye ve değişime oldukça açık bir ortam sergiliyor. Alanın genişliği sayesinde uygulamaya kolaylık sağlayan büyük bir planlama alanı oluşturulabilir. Hem de bakımsız durumda olan evlerin dönüşerek yenilenmesi, mahalle sakinlerine avantaj sağlayacaktır. Fakat şuan Davraz Evleri ile alakalı herhangi bir proje veya kentsel dönüşüm uygulaması gündemde yoktur* (Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021).

Yerel yönetimlerde kente ve kentsel alanlara bakış açısı, kentsel fayda düşüncesi etrafında şekillenmektedir. Davraz Evlerinin köhnemiş yapısı ve çevresinde gelişen yeni kentsel kullanım alanlarının bu alana yaptığı baskının kaçınılmaz bir son olan yık-yap dönüşümü ortaya çıkardığı görüşü sunulmaktadır. *Davraz Evleri 1973 yılında imara girmiştir. Geçmiş döneme ait plan kararlarında yazmaz. Fakat gecekondu önleme bölgesi olarak paftalara işlenmiştir. O dönemde yaşamaya gelenler yani ilk sahipleri civar köylerde yaşayan insanlarmış*(Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021). *Bu evlerin en büyük ve Ispartalılarca en bilinen özelliği Başmakçı Tuğlası adı verilen bir malzeme ile inşa edilmiş olmalıdır. Afyonkarahisar ilinin Başmakçı ilçesinde yapılan bu tuğlalar dayanaklı yapısı nedeniyle fırın, ocak yapımlarında da kullanılıyor. Bu yapı malzemesi sebebiyle Davraz Evlerinin de oldukça sağlam olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yine Davraz Evlerinin inşası sırasında blokların temelleri bütün olarak atılmıştır. Her bir ev ayrı değil bir bütün halinde yükselmiştir* (Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021).

Hem yapı hem de inşa bakımından kendine ait hikayesi olan Davraz Evleri eski bir konut yapılaşmasının örneklerini bugüne taşımıştır. Dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmiş olan bu alanda, yaşam sürdürenlerin yoğun olarak ilk ev sahipleri olduğu belirtilmektedir. *Çoğunluklu olarak bu evlerde yaşlılar yaşıyor. Yaşlılarında evlerine gösterdikleri bir inat var. Genelde evlerinden çıkmak istemiyorlar. Veya değişim veya dönüşüme uğramasın istiyorlar. Ama zaman geçtikçe bu işleyiş değişebilir.*

Zamanla zaten ev sahipleri bu kişilerin çocukları olacak ve buraya gelmek istemeyenler satacak veya kiraya verecektir. Eninde sonunda onlarda yenilenme düşüncesine açık hale geleceklerdir (Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021).

Şehir plancılarına bugüne kadar Davraz Mahallesi ile ilgili olarak yapmış oldukları veya yapmayı planladıkları herhangi bir proje veya çalışma olup olmadığı sorulduğunda ise geçmiş döneme ait bir girişimden bahsetmektedirler. 2015 yılında Davraz Evlerinin sakinlerine Isparta Belediye bünyesinde bir kentsel dönüşüm anketi sunulmuştur. Amaç dönüşüm yapmak ve bu dönüşüme halkın tepkisini öğrenmektir. Fakat halkın %60'ı kentsel dönüşüme Hayır demiştir. Bu olumsuz sonuç karşısında proje fikri rafa kaldırılmıştır (Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021). Olası bir tasarım projesi yapılacağı zaman belediye yalnızca belli ölçülerde kaynak sağlayabilecektir. Bunlar yol yapmanın, sokak iyileştirmesinin çok da dışına çıkamayacaktır. Eğer bina veya bahçelerde bir takım değişimler yapılacağı düşünülürse o zaman bu bütçeyi şahıslardan kesmek zorunda kalırız. Tabi bu da halkın isteği doğrultusunda yapılabilir.

Eğer belediye bütçesi haricinde farklı finansmanlarda olursa tabi ki bir projeye sıcak bakılacaktır. Ama yerel yönetim olarak, belediye kanununda geçen sınırlarının dışında bir çalışma yapılamayacaktır (Isparta Belediyesi Şehir Plancıları, kişisel görüşmeler, 2021).

- **Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü uzmanları ile kişisel görüşmeler**

Davraz Evlerinin geçmiş, bugün ve gelecek yıllara ait plan, proje ve arazi etüt çalışmaları hakkında bilgi almak amacı ile Çevre Şehircilik İl Müdürlüğünde yapılan görüşmeler neticesinde gereken doküman sağlanamamıştır. Davraz Evleri hakkında herhangi bir çalışma yapılmadığı belirtilmiştir. Davraz Evleri ile ve genel sorunları ile belediye ilgilenmektedir. Bizim elimizde bu alan özelinde yapılmış veya yapılacak bir çalışma bulunmuyor. Ama görüş olarak evlerin yenilenmeye ihtiyacı olduğu kanısını taşımaktayız. Oldukça farklı bir doku oldukça farklı bir alan evet fakat bir bu kadar da yıpranmış vaziyette bir alandır (Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü Şehir Plancısı ve Jeoloji mühendisi, kişisel görüşmeler, 2021).

5.6. Bölüm Değerlendirmesi

Davraz Evleri ve çevresi için yapılmış olan genel başlıklar halinde 2 aşamalı saha çalışmasının sonuçlarına bakıldığında; kent merkezi içerisinde kalmış bir konut kültürünün ciddi düzenleme yapılması gereken bir alan haline geldiği gözlenmektedir. Davraz Evleri ve evlerin çevresi köhnemiş, yıpranmış ve zaman geçtikçe kentleşme baskısına daha fazla direnç gösteremeyeceği anlaşılan bir konut topluluğu olarak tanımlanabilmektedir. Isparta kenti içerisinde yerini alan bu bahçeli, bitişik nizamlı, tamamı aynı kat sayılı ve dar sokaklı konut alanında yürürken bu bölgede sürdürülen yaşam merak uyandırmaktadır. İlkokulu, bakkalı, parkları ve sosyal alanları ile bir küçük alt merkez hatta sakinliği ile de kent dışında bir yerleşim hissi canlandırmaktadır. Fakat alan dışına doğru yürünüp ana caddelere ulaşıldığında bir anda karşılaşılan çok katlı yapılar ve araba trafiği ile kentin içinde bulunduğu hatırlanmaktadır. Bu sıkışmış dokunun korunması ve değişen zamanın getirdiklerine uyum sağlayabilmesi en büyük ihtiyaç olarak görülmektedir.

Saha çalışmasında, Davraz Evlerine özgün bir sürecin yönetilmesi tez çalışmasının temel hedefidir. Bu hedef doğrultusunda hazırlanmış olan bölümde, Kentsel Strateji ekibinin çalışmalarından ilham alınarak planlanmış süreç, yenilikçi bir uygulama alanı bulmaktadır. Kentsel planlama süreçlerinde bir mahallenin, bölgenin veya kentin günümüz uygulamalarında sahada araştırma yapma yöntemi, o bölgede yaşam süren kişilerce haberdar olunan ve gündelik yaşamı yansıtmak yerine bireysel ve ekonomik kaygıların ortaya konmaya çalışıldığı bir sürece dönüşmektedir. Bu durum planlama aşamasına geçildiğinde ortaya çıkan görüntünün bölge halkının gerçek yaşamsal alanını yansıtmamasıyla sonuçlanmaktadır. Sorular sorulduğunda verilen cevapların ve anlatılanların doğruluğu, çoğu zaman kişinin davranışlarına göre yapılan çıkarımdan çok daha az gerçekçi olmaktadır. Planlama ve tasarım ne kadar iyi olursa olsun, planlanan alanda yaşayan kesimden uzakta bir görüntü çizdiği sürece kimlik bunalımları yaşayan kentler, sorun haline gelen kentsel bölgeler ve plansız gelişen alanlar kentlerde büyüyerek devam edecektir. Sosyal ve katılımcı bir planlama süreci yürütebilmenin ilk adımı yaşam alanını tanımaktan geçmektedir.

Saha çalışması süresince, Davraz Evlerinde ikamet eden her yaş grubu ve her kesimden bireyden görüş alınarak, sosyal boyutta bir sonuca ulaşmanın birliktelikten geçtiği vurgulanmak istenmektedir. Amaca giden bu sosyal süreçte, alanın değişimine yönelik geniş ölçekte görüş sağlayabilmek için yaşamdan etkilenen herkese ulaşılmıştır. Böylece bir alanda akla gelmeyen veya görülmeyen her detay ve nokta daha hızlı tespit edilmektedir. Tez çalışması Davraz Evleri ve evlerin bulunduğu bölgede bir değişim ortaya koymak istemektedir. Bu değişimin yönlendiricileri ise Davraz Evleri sakinleri olacaktır. Değişimin gerçekçi olabilmesi, Davraz Evleri sakinlerinin iyi anlaşılmasından geçmektedir.

Bölüm boyunca aktarılan uygulama yöntemlerinde fiziksel, sosyal ve ekonomik sorgulamalar yapılmış ve mekansal algılar çözümlenmeye çalışılmıştır. Davraz Evlerinde yaşam, burada yaşamını sürdürenlerin anlattıkları ve gözlem yaparak elde edilen bulgular ile sentezlenmiştir. Davraz Evi sakinlerinin sahip oldukları evlere bağlılıkları, bu konut topluluğunun uzun yıllarca nasıl bozulmadan korunduğunu açıklamaktadır. Davraz Evlerinde aidiyet hissi oldukça kuvvetlidir. Bulundukları mahallenin dışında kendine has bir bölge yaratılmaktadır. Tek tip bir düzen ve yaklaşık olarak aynı hayatı yaşayan kişilerin bulunduğu büyük bir kentsel alanı ifade etmektedir. Evlerinden ve sürdürdükleri yaşantılarından mutlu olan bu insanlar topluluğunun bağlı oldukları düşünülen bir düzenleri bulunmaktadır. Bu düzenin dışına çıkmak veya tamamen kopmak fikri Davraz Evi sakinlerince oldukça uzaktır.

Modern yaşam veya kaliteli yaşam fikri sunulduğunda sıcak bakan, fakat düzenlerinden kopmadan değişimi kabul edecek bir topluluk oldukları görülmektedir. Davraz Evi sakinlerini bu bölgeye bağlayan ve tercihlerini yönlendiren değerler; yaşam sürdürdükleri mekanda özgür olmaları, sosyal olmaları ve güvende olmaları olarak sıralanabilir. Bir yerde yaşam süren ve o yere kendini ait hissedenden herkes bu duruma belli alışkanlıklara ve rutinelere olan bağlılıklarını gerekçe göstermektedir. Bu kültürel bir bütünleşme, aynı yaşam tarzına yönelme veya toplumsal bir dayatma sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Davraz Evleri sakinleri de yıllar önce geldikleri, yerleştikleri, evim dedikleri ve iyi ya da kötü tüm hatıralarını oluşturan bu evlerin, sokakların ve bahçelerin içerisinde geçmişleri ve geleceklerini kurmuşlardır.

Kurulu bir düzen karşısında kentsel değişimler için gidilmesi gereken yol; her hatıraya, alışkanlığa ve günlük rutine göre şekillenen bir farklılığı, kendine özgü düzeninden sapmadan oluşturmaktan geçecektir.

5.7. Isparta Kenti Davraz Mahallesi Çalışma Alanını Kurgulamak ve Anlam Yükleme

Kentsel alanda gerçekleştiren değişim, dönüşüm ve yenilenme süreçlerinin sonunda ortaya bir uygulama planı çıkması beklenmektedir. Mekanın üretilmesi için gerekli bir kurgunun veya senaryonun oluşturulması tüm kentsel çalışmaların ortak sonucudur. Fakat her bir üretim süreci farklı şekillendiği için sonuçları da farklı ortaya çıkmaktadır. Kentsel değişimlerin üretim sürecinin temelinde genel olarak bir sorun veya bir talep yatmaktadır. Sorunun ortaya çıkışı veya talebin beyan edilmesi ile başlayan çözümlenme aşaması, mekansal üretiminin son basamağıdır. Bu son basamak soyut bulguların somutlaştığı ve önerilerin gerçeğe dönüştüğü kalıcı sonuçlar doğuran bir aşamayı ifade etmektedir.

Yenilenmesi veya yeniden kurgulanması gereken bir tasarım alanında sosyal bir planlama uygulaması yapmanın olmazsa olmazları, davranışları ve alışkanlıkları göz ardı etmemektir. Toplumların, kentlerin, mahallelerin, sokakların ve kişilerin yaşayış şekillerini yok etmek ve yeni bir çözüm getirmek gerçekçi bir yenilik değildir. Kullanıcıların davranışlarını, koşullarını ve alışkanlıklarını anlayıp onları geliştirmek ve iyileştirmek adına çalışmak var olan bir yaşayışı farklı bir yöne çevirebilecektir. Bu şekilde projelerin uygulanabilirliği de kolaylaşmış olacaktır (Kentsel Strateji, 2016).

Tez çalışmasının odak noktası kentlerin anlamlanması ve bu anlamını insandan almasıdır. Yeni veya yenilenmiş bir alanın kurgusunu da yine o alanı kullanan kişiler tasarlayacaktır. Tasarım yapılacak olan alanda sadece somut nesneler değil bir yaşam oluşturulacaktır. Burada kurulacak yaşamda insanlar ne istiyorlar? Gerçek ihtiyaçları neler? sorularının cevapları kurgunun odaklanması gereken çerçeveyi belirleyecektir. Davraz Evleri ve çevresi için analiz ve araştırma sonuçları bir önceki bölümde aktarılmaktadır.

Bu bölümde ise bir önceki bölümde yapılan analizlerin değerlendirilerek, Davraz Evleri ve çevresinde yaşamı yeniden tasarlamamanın öncelikleri, gereklilikleri ve çözümleri yer almaktadır. Amaç, elde edilen verileri doğru sentezlemek ve tasarım kurgusunu tamamen istek, beklenti ve gerçekleşmesi mümkün bulgulardan oluşturmaktır. Davraz Evleri ve çevresinde yürütülen kentsel değişim sürecinin son aşaması olan tasarım süreci bu bölümde yer almaktadır. Bu son süreçte Sosyal Etki Tasarım Rehberlerinde (Kentsel Strateji, 2016) tasarım etkinlikleri arasında yer alan mahalleliler ile tasarımcıları buluşturan, Tasarım Atölyesi etkinliği baz alınarak, Davraz Evlerinde ikamet edenlerin sorunları, fikirleri ve beklentilerinin yerinde dinlendiği ve ortaya çıkardığı sonuçlar irdelenmektedir. Bu irdelemeye araç olarak Sosyal Etki Tasarım Rehberi Yöntem Kartlarından (Kentsel Strateji, 2016) olan S.E.B.İ.T ve Beyin Fırtınası yöntem kartlarından ilham alınmaktadır.

5.7.1. Analizleri etkin kullanma

Kent planlama süreçlerinde çeşitli analiz yöntemler kullanılmaktadır. Bir kente veya kentsel alana ait verileri düzenlemek için analizler temel araçlardır. “Analizler kentlerin veya kent içerisindeki alanların karakterini belirlemek için oldukça önemlidir. Analizlerin çeşitlilikleri, hitap ettikleri planlama ölçeğine ve alana ilişkin fikirlere göre değişim göstermektedir” (Sat, 2019). Herhangi bir alana ait verilerin analizleri yapıldıktan sonra oldukça fazla bir veri topluluğu elde edilmektedir. Yoğun veri toplulukları bir alana ait araştırmanın ilk basamağını sunmaktadır. Fakat bu veri topluluğu içerisinde uygulama için gerekli olanları görmek ve çekmek tasarımı başlatacak esas adımı oluşturmaktadır. Çözümlemesi gerekenleri görmek ve çözüm yoluna gidebilmek için düzenli bir sentezleme şarttır. Bu veriler planlı sentezlenirse sonuçta ortaya çıkacak tasarım fikirleri daha hızlı oluşacak ve uygulama gerçekçi olacaktır.

Davraz Evleri ve çevresi için Davraz Evi sakinleri ve uzman kişilerin katılımları ile Sosyal Etki Tasarım Rehberleri’nden yararlanılarak ve belirli yöntem kartları kullanarak, 5.5. Isparta Kenti Davraz Mahallesi Çalışma Alanını Anlatmak bölümü ve alt bölümlerinde çeşitli analizler yapılmıştır. Bu analizlerden Davraz Evlerinin ve çevresinin keşfi, burada ikamet edenlerin yaşam akışları ve kentsel karar vericilerden gereken görüşler elde edilmiştir.

Tüm bu analizlerin Davraz Evleri ve çevresi için tez çalışmasının öngördüğü değişime dayanak sağlaması beklenmektedir. Analizler neticesinde Davraz Evleri ve çevresi hakkında pek çok bilgi elde edilmiştir. Elde edilen bilgilerden yararlanılarak S.E.B.İ.T. yöntem kartının Sorun - Engel - Bulgu - İstek - Tema başlıklarının altlarının doldurulması ile tasarım senaryosuna gidilmektedir. Davraz Evi sakinleri ve uzman grupların yönlendirmesi ile tasarım senaryosuna ulaşmada tez çalışması, birden fazla fakat temel olarak belirlenen sorunlar, fırsatlar ve beklentilere yer vermektedir. Ek olarak analiz grubunun içerisinde yer alan keşif yönteminde elde edilen verilerden yararlanılarak sorun tespitleri ve bulgular verilmektedir. Böylece kapsamlı bir tasarıma yönlendirici şema oluşturmak amaçlanmaktadır.

Analizlerin sonuçlarına göre görüşme yapılan kişilerin Davraz Evlerine ve çevresine karşı sorunları ve beklentileri Çizelge 5.2’de sentezlenmektedir. S.E.B.İ.T. yöntem kartından ilham alınarak yapılan sentezleme; Davraz Evi sakinleri kişilerin yöntem kartlarında verdikleri cevaplar doğrultusunda, çocuk grubu için yapılan resim etkinliği ve sohbet cevaplarından elde edilen bulgular neticesinde ve uzman kişilerle yapılan derinlemesine görüşmeler sırasında verilen cevapların tabloda ana başlıklara ayrılması ile yapılmaktadır.

Çizelge 5.2. Mevcut durum analizi

	SORUNLAR	FIRSATLAR	BEKLENTİLER
DAVRAZ EVİ SAKİNLERİ	• Çevre kirliliği ve bakımsızlık • Gürültü • Bitişik nizam konut anlayışı • Evlerin küçük yapısı • Sosyal alan yetersizliği • Sosyo-kültürel faktörler	• Sıcak mahalle ortamı ve komşuluk ilişkileri • Az katsayılı güvenli yapılar • Ulaşım ve erişimde kolaylıklar • Otopark alanları bulunması • Bahçeli evler • Birbirini tanıyan mahalleli	• Geniş ve kullanışlı evler • Sokak düzenlemesi ve altyapı çalışmaları • Evler değişmeden çevresel yenilemeler yapılması • Kentleşme baskısına yenik düşmemek • Modern yaşam alanları
ÇOCUK GRUBU	• Sokakların oyun alanı olması • Oyun parklarında oyuncak yetersizlikleri • Okul bakımsızlığı (ekonomik) • Parklarda sokak hayvanları ve dezavantajlı gruplar kaynaklı korku	• Sokaklarda araç geçişlerinin az olması • Yeşil alan potansiyeli olan alanların varlığı	• Yeşil alanları daha fazla bahçeler • Güzel görünümlü evler ve sokaklar • Kullanışlı, korunaklı ve büyük oyun alanları
UZMAN KİŞİLER	• Yeniliğe kapalı zihniyet • Kentsel dönüşüme karşı bir bakış olması • Kent içerisinde bakımsız görünüm	• Değerlendirilebilir arazi varlığı • Kent merkezindeki konumu • Kentsel dönüşüm potansiyeli	• Yeni bir mahalle görünümü • Daha fazla nüfusa karşılık gelecek bir kentsel alan • Uzlaşma

Sentez Çizelgesi 5.2’de belirlenen başlıklar saha alanında yapılan analizler neticesinde ortaya çıkmaktadır. S.E.B.İ.T yöntem kartının ana başlıklarından Sorunlar ve Beklentiler (istek) belirlenmekte ve bu maddeler ile diğer ana başlık olan tasarım Temasına ulaşmak hedeflenmektedir. Hedef doğrultusunda sentezleme tablosunda ortaya çıkan başlıklar içerisinde en temel 4 sorun ana başlığı Şekil 5.84’de belirlenmektedir. Bu ana başlıkların sebep ve sonuçları detaylandırıldığı zaman dolaylı olarak diğer sorun ve beklentilerin çözümünü de karşılayacağı düşünülmektedir.

Şekil 5.84. 4 ana sorun başlığı

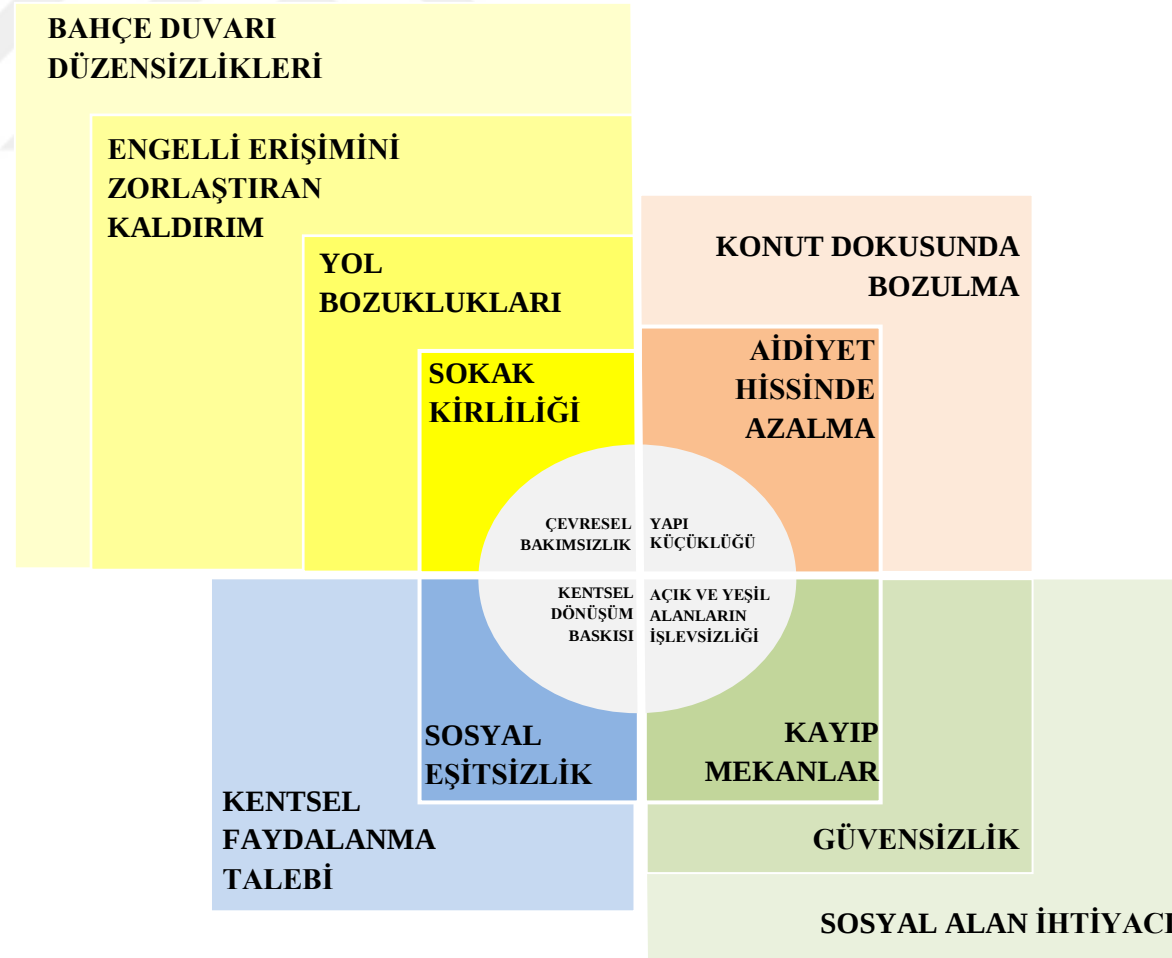
Davraz Evleri ve çevresi için yapılan analizlerin sentezlenmesi sonucunda 4 temel sorun belirlenmiştir. Bu belirlemeler yapılırken Beyin Fırtınası yönteminden yararlanılmıştır. Beyin fırtınası yöntem kartı birçok fikrin bir araya gelmesi ve çoğalması ile doğru senaryolara ulaşmayı hedeflemektedir (Kentsel Strateji, 2016). Tez çalışmasında da, analiz aşamasında Davraz Evi sakinleri ve uzman kişiler ile görüşmeler esnasında tasarıma yön verici olarak sorulan soruların cevapları ve üzerine yapılan tartışmalar ile beyin fırtınası sağlanmaya çalışılmıştır.

Fikirlerin senaryo kurgusuna yön vermesi için elde edilen tüm bilgilerin kategorilere ve başlıklara ayrılması ile aşamalı bir çalışma verilmektedir. Her bir aşamada Davraz Evlerinden uzaklaşılmasının nedenleri ve Davraz Evlerinin kent içinde dokusunun bozulmadan cazip hale gelebilmesinin hedefleri irdelenmektedir. İlk kategori olarak düşünülen çevresel bakımsızlık; Davraz Evleri sakinlerince oldukça önemli bir sorun haline gelmiş ve zamanla bu bakımsız görüntü kişileri bu evlerden uzaklaştırmıştır. Davraz Evi sakinlerini evlerinden uzaklaştırıp başka konutlara yönelten bir diğer ana neden yapıların küçük olmasıdır.

Değişen ihtiyaçlar doğrultusunda geçmiş kentsel yaşantıya yeterli gelen Davraz Evlerinin büyüklüğü günümüz standartlarında 2 kişiden fazla bir aile için yeterli olamamaktadır. Davraz Evi sakinlerinin belirttiği ve alanda yapılan gözlemler sonucunda da görünür biçimde bir açık ve yeşil alan kullanışsızlığı bulunmakta bu durum yarattığı işlevsiz ve büyük alanlarla 3. önemli mekansal sorunu oluşturmaktadır. İkamet edenleri iten nedenler ve kentsel büyüme ve yayılmanın getirdiği konut baskısı kent karar vericilerinin Davraz Evlerine yönelmesine sebep olmaktadır. Bu da sonuncu fakat en yoğun etkili durum olan Kentsel dönüşüm ve yenileme baskısını yaratmaktadır. Baskı, Davraz Evi ve sakinlerinin kafasını karıştıran ve her kentsel çalışmanın altında şüphe aratan bir durum haline gelmiştir.

Bu sorunları ana sebep olarak aldıktan sonra S.E.B.İ.T yöntem kartı ana başlıklarından olan Bulgular kısmı, 4 sorununun altında yatan nedenler ve sonucunda yol açtığı durumlar olarak 2 farklı şekilde belirtilmektedir. İlk Şekil 5.85 bireysel ve uzman görüşmeleri analizleri sonucunda ortaya çıkan bulguları ifade etmektedir. Çizelge 5.3' de ise bulguların etkilerini detaylandıran açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 5.85. Analizlere dayalı bulgular

Çizelge 5.3. Analizlere dayalı bulguların açıklamaları

	BULGULAR	AÇIKLAMALAR
ÇEVRESEL BAKIMSIZLIK	SOKAK KİRLİLİĞİ	Davraz Evleri çevresinde bulunan sokaklarda yeterli bir temizlik hizmeti görülememektedir. Davraz Evi sakinlerinden bazıları ise özellikle evlerinin atık malzemeleri ile sokaklara ve kaldırımlara taşmaktadır. Bu durum sokaklarda görüntü kirliliğine sebep olarak yaşamı olumsuz etkilemektedir.
	YOL BOZUKLUKLARI	Davraz Evlerinin içerisinden geçen yollar, değişken dereceler göstermekle beraber dar kullanımlı bir yapıya sahiptir. Dar yolların asfalt malzemeleri oldukça yıpranmıştır. Bu durum araç kullanıcılarının Davraz Evlerinden geçen yolları kullanmak istememelerine sebep olmaktadır. Davraz Evlerinin içerisinden geçen yollar kent içi kullanım yolu dışında görülmektedir.
	ENGELLİ ERİŞİMİNİ ZORLAŞTIRAN KALDIRIM	Davraz Evlerinin içerisinde yer alan yolların kaldırımları oldukça düzensizdir. Bazı yollar geniş kaldırımlara sahipken bazı yollarda ise hiç kaldırım bulunmamaktadır. Bu durum hem yayalara hem de engelli kullanıcılara zorluk oluşturmaktadır. Aynı zamanda düzensiz yapılan ağaçlandırmalar, kaldırım ortalarında büyük gövdeli ağaçların varlığına neden olarak engelli kullanıcıyı olumsuz etkilemektedir.
	BAHÇE DUVARI DÜZENSİZLİKLERİ	Davraz Evlerinin karakteristik bir yönünü oluşturan bahçeli evler duvarlarla sokaklardan ve birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu bahçe duvarları her evde farklılık göstermektedir. Bütçeye veya zevke göre değişen bu farklı kullanım çeşitlilik yerine görüntüde bir dağınıklık yaratmaktadır.

Çizelge 5.3. Analizlere dayalı bulguların açıklamaları (devam)

YAPI KÜÇÜKLÜĞÜ	AİDİYET HİSSİNDE AZALMA	Davraz Evlerinin metrekaresinin küçük olması normal bir aile genişledikçe bu evlerin yetersizleşmesine neden olmaktadır. Bu yetersizlik sonucunda evlerden uzaklaşma ve başka evlere yönelme ihtiyacı doğmaktadır. Davraz Evlerinin kullanıcı profili değişmektedir. Sakinler için ise Davraz Evleri vazgeçilebilir bir alana dönüşmektedir.
	KONUT DOKUSUNDA BOZULMALAR	Davraz Evlerinin metrekaresinin küçük olması bu evlerde yaşamaya devam etmek isteyen fakat evin genişliği yeterli gelmeyen sakinleri ise yeni bir düşünceye itmektedir. Evlerinde imar izni aldıkça genişletme ya da bitişğinde yer alan evi satın alarak birleştirme işlemi yapmaktadır. Bu durum mevcut yapı düzeninde bozulmaya neden olmaktadır.
KENTSEL DÖNÜŞÜM BASKISI	SOSYAL EŞİTSİZLİK	Davraz Evleri 45 yıllık bir yapılar bütününden oluşmaktadır. Evlerin bu kadar zaman içerisinde yıpranmış ve eskimiş olması, alanın etrafında gelişen yeni yapılanmaların yanında göze çarpmaktadır. Kent sakinlerinden orta ve yüksek gelir grubu, günün getirdiği şartlar doğrultusunda yeni bir ev tercihini daha yeni konutlardan yana kullanmaktadırlar. Bu durum Davraz Evlerini ilk kez tercih edecek kentlilerin daha düşük gelir gruplarına sahip olan bir kesimden oluşmasına neden olmaktadır. Sonuçta, Davraz Evleri sakinlerinin farklı bir grupta yer alması kent içerisinde kullanımda eşitsiz bölgeler yaratmaktadır.

Çizelge 5.3. Analizlere dayalı bulguların açıklamaları (devam)

	KENTSEL FAYDALANMA TALEBİ	Davraz Evlerini ilk kez tercih eden kişilerin daha düşük gelir grubuna sahip olması ve kent içerisinde büyük bir alanda az katsayılı konutlarda seyrek bir nüfusun karşılanması, kent yöneticilerinin ve yapı firmalarının olumsuz bakışına neden olmaktadır. Kent merkezi içerisinde çok daha fazla nüfusa ev sahipliği yapabilecek bir alan olarak görülmekte ve ekonomik anlamda kentsel kar sağlama olasılığı düşünülmektedir. Bu sebeple alana değerlendirilmesi gereken bir arazi gözü ile bakılmaktadır.
AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN YETERSİZLİĞİ	KAYIP MEKANLAR	Davraz Evleri sıralı bloklardan meydana gelmektedir. Karşılıklı ve yan yana planlanmış bu blokların arazi yapısı gereği düzenlerinin bozulduğu parça veya büyük parsellerde açık alan ve yeşil alan planlaması yapılmıştır. Bu alanların çok küçük ya da çok büyük olması kullanışsızlığa neden olmuş ve alan içerisinde kaybedilmiş bölgelere dönüşmüştür.
	GÜVENSİZLİK	Davraz Evi sakinleri sosyalleşme ihtiyaçlarını evlerinin önlerinden veya bahçelerinden karşılamaktadır. Bu durumun sebebi açık ve yeşil alanların kullanıcılar tarafından tercih edilmeyerek تنها olması ve kendilerini güvende hissedememeleridir.
	SOSYAL ALAN İHTİYACI	Davraz Evi sakinlerinin sokaklarda ve en bahçelerinde geçirdikleri zaman oldukça fazladır. Fakat bu alanda yaşlılar, çocuklar, gençler gibi pek çok yaş ve cinsiyette kişiler yaşamaktadır. Her kesimin ihtiyaçlarına karşılık sunabilecek ve kullanışlı alanlar yetersiz görülmektedir.

Davraz Evleri ve çevresi için temel görülen 4 ana sorunun ayrı ayrı dayandığı ve sebep olduğu 11 adet unsur Şekil 5.85’de yer almaktadır. Bu unsurların belirlenmesinde Davraz Evleri için yapılmış olan analizler araç teşkil etmektedir. Şema ile Davraz Evi sakinlerinin veya uzman kişilerin derinlemesine görüşmeler esnasında sohbetlerinde geçen bulgular düzenli bir kategoriye oturtulmaktadır. Bulguların dayandıkları gerekçelerin analizler sonucunda elde edilen kişi beyanlarına göre tabloda açıklanması ile çözüme giden yola yaklaşılmaktadır. Çözümün elde edilebilmesi için sorunların iyi anlaşılması, nelerden etkilendiğini ve neleri etkilediğini görmek gerekmektedir. Kategorize edilen bulgular, Davraz Evleri ve çevresinin bugününü ve geleceğini şekillendirecektir. Hazırlanması planlanan değişim senaryosu bu bulguların çözümlenmesi ile bir tasarım temasına dönüşmüş olacaktır. Davraz Evleri ve çevresine ait analiz sonucunda elde edilen bulguların dışında tez çalışması kapsamında yapılmış olan gözlem ve keşif yöntemlerinin bulgu ve sorun tespitleri de ikinci Şekil 5.86’da yer almaktadır.

Şekil 5.86. Gözleme dayalı sorun ve bulgular

Şekilde 12 adet sorun ve bulgu tespiti yer almaktadır. Bu tespitleri her biri gözlem ve keşif aşamasında 5.5.2. Keşif Aşaması Deneyimsel Özgün Görüşler bölümünde yer alan analizlerden sentezlenmektedir.

Şekilde verilen bulguların açıklamaları ise Çizelge 5.4’de yer almaktadır. Açıklamalar ile bulgular ve sorunlardan anlaşılması gerekenler detaylandırılmaktadır.

Çizelge 5.4. Gözleme dayalı bulguların açıklamaları

TESPİTLER	AÇIKLAMALAR
YAŞLI NÜFUS	Davraz Evleri ve çevresinde sokaklarda yapılan keşif çalışmaları sırasında çoğunlukla yaşlı nüfus gözlenmiştir. Evlerin küçük ve kolay kullanımlı olması evlerin eski sahipler ve yaşlı kullanıcılardan oluşmasına neden olmaktadır.
DIŞA KAPALILIK	Davraz Evleri sakinleri kendi içlerinde oldukça sosyal bir yapıdan oluşmaktadır. Hatta bu alanda yaşam sürenler birbirlerini az bile olsa tanımaktadırlar. Bu içsel yakınlık dışarıya karşı bir cephe alma durumu oluşturmaktadır. Alan içerisine bir yabancı olarak girildiği zaman, evlerden bakan gözlerin takip ettiği gözlenmiştir. Yabancı kendini tanıttığında ise misafirperver olarak değişen bir tavır tutulmaktadır.
KARMAŞIK GÖRÜNÜM	Davraz Evlerinin organik dokusu, az katlı yapısı ve bahçeli görüntüsünü bozan bir takım unsurlar bulunmaktadır. Bütçelerine göre bazı evlerin oldukça bakımlı olması bazı evlerin ise çok kötü durumda olması görüntüde karmaşa yaratmaktadır. 45 yıldır hiç değişmemiş olan evlerin yanında villa olarak modernize edilmiş evlerin yer alması dokunun gözü yormasına, çevresel ilgiyi dağıtmasına yol açmaktadır.

Çizelge 5.4. Gözleme dayalı bulguların açıklamaları (devam)

PARÇA PARSEL YOĞUNLUĞU	Davraz Evleri düzenli yapı bloklarından oluşurken çevresinde yer alan sosyal ve kültürel alanlar parçacıl olarak oluşmuştur. Cami alanı veya oyun alanı olarak düşünülmüş kentsel boşluklar, yapı bloklarının yerleşemediği adalara yerleştirilmiş fakat belli bir düzen veya bütünlük aranmamıştır. Bu nedenle alan içersinde dolaşırken sosyal birleşme mekanlarından cami başka bir parselde, yeşil alan başka bir parselde yer almaktadır. Sosyalleşme ise kısıtlanmaktadır.
KARMA KENTSEL KULLANIM İHTİYACI	Davraz Evlerinin bulunduğu alan yoğunluklu biçimde konut alanı olarak tasarlanmıştır. Büyük bir kentsel parçada sadece konut yoğunluğu bulunması alanı çevresinden soyutlarken, kullanıcıyı ihtiyaçlar doğrultusunda dışarıya itmektedir. Bu büyük parselin kullanıcı çeşitliliğindeki azlık, kentsel baskıların artmasına neden olmaktadır.
SÜREKLİ BENZER ALANLARIN YARATTIĞI YÖN KAYBI	Davraz Evleri çevresinde dolaşım sağlanırken yapıların benzer düzeni ve sokakların paralel görüntülere çıkması yön bulmayı zorlaştırmaktadır. Aynılığın içerisinde bir yönlendirici bulunmaması, sürekli aynı sokaktan geçildiği hissi uyandırmaktadır.
KALDIRIM DÜZENSİZLİKLERİ	Davraz Evlerinin bulunduğu alanda yer alan sokaklarda çok yoğun bir trafik akışı yoktur. Bazı yolların oldukça dar olması da araç akışını kısıtlamaktadır. Bu yollardaki kaldırımlar yol genişliğine göre şekil almıştır. Kimi sokakta kaldırım genişliği ile rahatça yürünürken kimi sokakta ise yoldan yürünmek zorunda kalınmaktadır.
ESKİMİŞ YAPI TİPOLOJİSİ	Davraz Evlerinin yapıları oldukça eski ve yıpranmıştır. Evlerin tercih edilmemesi ve edilse bile bir bakım masrafına neden olacağı düşüncesi bu evlerin zamana yenilmesine neden olmaktadır. Yeni yapılaşmalar oldukça kullanışlı ve konforlu iken Davraz Evleri 45 yıl öncesinin standartlarını taşımaktadır.

Çizelge 5.4. Gözleme dayalı bulguların açıklamaları (devam)

BAKIMSIZ VE DEĞİŞKEN CEPHE MALZEMELERİ	Davraz Evlerinin eski tarihli bir yapılar bütünü olması bina cephelerine de yansımıştır. Cephelerde bakımsızlıklar, pencerelerin malzemelerinde farklı kullanımlar ve bahçe pergolalarında farklı malzeme dokuyu zedelemektedir. Aynı şekilde bazı ev sakinlerinin bahçeyi garaj olarak kullanması bazılarının ise bahçe olarak kullanması da bu değişken tasarımı ortaya çıkarmaktadır.
TENHA VE GÜVENSİZLİK HISSİ	Davraz Evlerinin bulunduğu alanda dolaşım sağlanırken gözlerin takipte olması ve seyrek nüfus sebebiyle boş sokakların fazla olması tedirginlik hissi yaratmaktadır. Hızlı yaşamsal akışa zıt şekilde تنها ve boşluk hissi barındıran sokaklar oldukça yoğundur.
DÜŞÜK GELİRLİ NÜFUS	Kentsel alanların yenilenmesi ve konut taleplerinde beklentilerin değişmesi ile bu eski ve yıpranmış olan konut topluluğu daha düşük gelirli kişilerce tercih edilmeye başlanmıştır.
PANDEMİNİN MAHALLEYE ETKİSİ	Yaşanmakta olan Covid-19 salgını ile her yerde olduğu gibi Davraz Evlerinde de sosyal yaşantı etkilenmiştir. Komşuluk ilişkileri zayıflamıştır. Sosyal alanlarda geçirilen süre azalmıştır. Dış mekan kullanımlarında değişimler meydana gelmiştir.

Her iki şekilde yer alan bulgular ve açıklamaları Davraz Evleri ve çevresinin bugün içerisinde bulunduğu durumu aktarmaktadır. Bu durum tespiti Davraz Evleri ve çevresinde yaşamını sürdüren kişiler, yaşam sürmese de bu alandan etkilenenler ve gözlemci bir yaklaşım ile şekillenmektedir. Davraz Evleri ve çevresi kentsel planlama süreçlerine dahil edildiğinde öncelikli olarak çözüme kavuşturulması gereken maddeler sıralanmaktadır. Saha çalışması esnasında elde edilen analizlerin düzenli gruplar halinde sentezlenmesinde amaç, değişimi planlanan kentsel alanda yaşamlarını sürdüren kişilerin beklentilerini tasarımda öncelik olarak alabilmektir.

Yalnızca uzman görüşleri veya yalnızca uygulayıcının istekleri göz önüne alınarak yapılan bir planlama çalışmasına karşı çıkmaktadır. Tez çalışması kentsel planlamayı, kent parçasından etkilenen herkesin dahil olduğu bir süreç olarak savunmaktadır. Böylelikle anlamlı kentlere ulaşmak ve kent parçasına kaybettiği anlamı yeniden kazandırmak mümkündür. Çünkü kente anlamını veren en büyük parça onunla yaşam süren insandır.

5.6.2. Mahallelinin beklentilerine cevap sunma

Bir önceki bölümde Davraz Evleri ve çevresi için yapılan analizlerin sentezlenmesi aktarılmaktadır. Sentezlemeler sonucunda alan bazında yapılması hedeflenen planlama kurgusunun ilkeleri ise bu bölümde belirlenmektedir. Davraz Evleri ve çevresi için kurgulanan planlama sürecinin bu aşamasında S.E.B.İ.T. (sorun-engel-bulgu-istek-tema) yöntem kartının son ana başlığı olan tasarım teması oluşturulmaktadır. Analizlerin sentezlenmesi sonucunda Davraz Evleri ve çevresi ile ilgili çözümlenmesi ve müdahale edilmesi gereken unsurlar ortaya çıkmaktadır. Bu bölüm her bir unsur ve soruna yönelik olarak, mahalle sakinlerinin ve olası bir kentsel tasarım projesinden etkilenecek olanların beklentileri çerçevesinde çözüme yönelik müdahaleleri sıralamaktadır. Sıralama belirli kategorilere ayrılarak verilmektedir. Bu kategoriler saha araştırma sırasında elde edilen analiz ve gözlemler sonucu ortaya çıkan unsurlara göre oluşturulmaktadır. İlk Çizelge 5.5.'de bir önceki bölümde yer alan sentez Şekil 5.85'e göre müdahalelerin sıralaması yapılmaktadır. İkinci Çizelge 5.6'da ise sentez Şekil 5.86'ya göre müdahalelerin sıralaması yapılmaktadır.

Çizelge 5.5. Analiz sonuçlarına göre müdahale türleri

ANALİZ SONUÇLARINA GÖRE MÜDAHALE TÜRLERİ		
SORUN		MÜDAHALELER
ÇEVRESEL BAKIMSIZLIK	SOKAK KİRLİLİĞİ	▪ Tüm kamusal alanların Davraz Evi sakinleri tarafından benimsenmesi ve temizlik konusunda bilinçlenme. ▪ Çeşitli temizlik mobilyaları oluşturma. ▪ Temizlik hizmeti sorunlarının çözümü. ▪ Çevre düzenlemesi.
	YOL BOZUKLUKLARI	▪ Altyapı çalışmaları. ▪ Yol iyileştirmesi. ▪ Dayanıklı malzeme kullanımı.
	ENGELLİ ERİŞİMİNİ ZORLAŞTIRAN KALDIRIM	▪ Kaldırım altyapı çalışmaları. ▪ Kaldırımları yeniden tasarlama. ▪ Engelli kullanımını kolaylaştıran tasarım ve bilinçlendirme.
	BAHÇE DUVARI DÜZENSİZLİKLERİ	▪ Bahçe duvarı iyileştirme. ▪ Davraz evi sakinlerine örnek çalışma sunma. ▪ İstek ve talepler doğrultusunda uyumlu tasarım.

Çizelge 5.5. Analiz sonuçlarına göre müdahale türleri (devam)

YAPI KÜÇÜKLÜĞÜ	AİDİYET HİSSİNDE AZALMA	▪ Yapı formlarında düzenleme. ▪ Mahalle yaşamını destekleme ve değerleri hatırlatma.
	KONUT DOKUSUNDA BOZULMALAR	▪ Yapı formlarının bazılarında kimliği koruyarak yeniden inşa. ▪ Yapı imar durumlarında değişime ve iyileştirmeye gitme.
KENTSEL DÖNÜŞÜM BASKISI	SOSYAL EŞİTSİZLİK	▪ Yapıları tercih edilebilir hale getirme. ▪ Davraz Evleri ve çevresinin cazibesini artırma. ▪ Yardımlaşma ve dayanışmayı artırma.
	KENTSEL FAYDALANMA TALEBİ	▪ Kentsel planlama ilkelerini netleştirme ve hızlı biçimde uygulama. ▪ Davraz Evi sakinlerinin taleplerine karşılık veren kentsel çalışmalara yönelme. ▪ Alternatif ekonomi yönlendirici mekanlar üretme. ▪ Aşamalı yenilenmeyi destekleme ve bilgilendirme.

Çizelge 5.5. Analiz sonuçlarına göre müdahale türleri (devam)

AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN YETERSİZLİĞİ	KAYIP MEKANLAR	▪ Düzenleme sırasında boş kalan parsellerin çevresinde yer alan unsurlara göre değerlendirilmesi. ▪ Sokak mobilyaları ile parça parseli destekleme. ▪ Gençlere yönelik sokak aktivitelerini boşluk alanlara yöneltme.
	GÜVENSİZLİK	▪ Yerel yönetimlerce denetim desteğini artırma. ▪ Mahalleli içerisinde gönüllü denetim ve kontrol sağlama. ▪ Aydınlatma elemanları ve teknolojiye faydalanma.
	SOSYAL ALAN İHTİYACI	▪ Sosyal alanları gerekçeli şekilde artırma. ▪ Kullanıcı profiline uygun mekanlar tasarlama. ▪ Sokaklarda canlandırma çalışmaları. ▪ Mevcut sosyal alanların işlevlendirilme ve bütüncül biçimde yeniden tasarlama.

Çizelge 5.6. Gözlem sonuçlarına göre müdahale türleri

KEŞİF VE GÖZLEM SONUÇLARINA GÖRE MÜDAHALE TÜRLERİ	
TESPİT	MÜDAHALELER
YAŞLI NÜFUS	▪ Davraz Evlerinde her aile tipinin tercihinine göre yapı kapasitesi ve formlarında değişim. ▪ Alanı cazip hale getirecek mekansal kullanımlar üretme. ▪ Günümüz şartlarına ve beklentilerine uygun tasarımlar sunma.
DIŞA KAPALILIK	▪ Davraz Evi sakinleri ile ortaklaşa tanıtım projeleri sağlama. ▪ Yeni yapılaşmalar ve kent merkezi ile etkileşim sağlama. ▪ Yarı kamusal alanlar oluşturma. ▪ Bağlantıları kuvvetlendirme ve devamlılık sağlama.
KARMAŞIK GÖRÜNÜM	▪ Yapı-sokak ilişkisinde düzenli ve sistemli görünüm tasarımı. ▪ Kentsel görüntüyü destekleme kampanyaları oluşturma.
PARÇA PARSEL YOĞUNLUĞU	▪ Kamusal alanları birleştirici akslar oluşturma. ▪ Yeni sosyal alan tasarımlarında bütünleşme.
KARMA KENTSEL KULLANIM İHTİYACI	▪ Odak noktası kamusal alan olan mekan tasarımları. ▪ Kullanım fonksiyonlarına göre kümelenme sağlama. ▪ Ada bazında temalar oluşturarak güvenli farklılaşma yaratma. ▪ Davraz Evi sakinleri teşvik edilerek ticari hayat oluşturma.

Çizelge 5.6. Gözlem sonuçlarına göre müdahale türleri (devam)

SÜREKLİ BENZER ALANLARIN YARATTIĞI YÖN KAYBI	- Alan içerisinde sistemli ve bağlantılı odaklar yaratma. - Farklı karakteristikte alanları bir araya getirme ve stratejik geçiş sağlama. - Davraz Evlerini araç olarak kullanarak yönlendirici izler çizme.
KALDIRIM DÜZENSİZLİKLERİ	- Araç sıklığı ve yaya dolaşımına göre dengeleyici sokak görünümü oluşturma. - Mevcut ulaşım planlaması üzerinden yeni kullanımlar yaratma.
ESKİMİŞ YAPI TİPOLOJİSİ	- Geleneksel yapı dokusunu kaybetmeden yeni nesil görünüm elde etme. - Bahçeli ev kullanımının avantajlarından faydalanma.
BAKIMSIZ VE DEĞİŞKEN CEPHE MALZEMELERİ	- Davraz Evi sakinlerini sürekli değişime zorlamayacak dayanıklı malzemeler ile cephe yenileme. - Tüm alanda olmasa da, aynı sokak boyunca sürekli tek tip cephe malzemesi kullanımı.
TENHA VE GÜVENSİZLİK HİSSİ	- Açık alanların fonksiyonunda değişime giderek ve çeşitli aktiviteler yaratarak alanı canlandırma. - Kullanıcı memnuniyetine ve beklentiyi karşılama durumlarına göre değişim gösterecek geçici tasarımlar oluşturma.
DÜŞÜK GELİRLİ NÜFUS	- Stratejik gelişim planlaması yapma. - Orta ve yüksek gelir grubunun beklentilerini belirleme.
PANDEMİNİN MAHALLEYE ETKİSİ	- Sağlıklı ve hijyenik kent planlama anlayışı. - Gerekli kurallara ve sağlıklı kente uygun sosyalleşme alanları üretme.

Analizler ve keşifler doğrultusunda ortaya çıkan sentezleme bulgularına yönelik müdahale türleri belirlenmiştir. Bu müdahale belirlemelerinde öncelik Davraz Evlerinde yaşayanların bir kentsel alan içersindeki ihtiyaçları ve beklentileridir. Aynı zamanda Davraz Evleri ve çevresi için olası bir değişim planlandığında bu değişimden etkilenmesi düşünülen her bir kentsel aktöründe çıkarları gözetilmektedir. Müdahaleler belirlenirken, bulguların Davraz Evlerinde yaratmış olumsuz durumu nasıl terse çevireceği ve bu hususlar hakkında ne gibi önlemler alınabileceği üzerinde durulmaktadır. Daha önce aynı sorunlar için üretilmiş herhangi bir çözüm olup olmadığı ve eğer varsa sorunun devamlılığına bakılmaktadır. Sorunları çözmek, tespitlere yönelik yeni fırsatlar yaratmak ve alanın mevcut potansiyellerini değerlendirmek için müdahale yöntemlerinde Davraz Evi sakinlerinin olağan yaşam akışlarındaki davranışları dikkate alınmaktadır. Davraz Evleri ve çevresi için düşünülen planlamanın teması ve odağı insandır.

5.7.3. Tasarım stratejileri ve planlama ilkeleri

Davraz Evleri ve çevresi için tez kapsamında yapılan çalışmanın son basamağı olan tasarım süreci bu bölümde aktarılmaktadır. Saha çalışmaları, analiz aşaması ve analizlerin sentezlenerek bir planlama sürecine yönlendirilmesinden sonra alana yönelik çeşitli müdahaleler geliştirilmektedir. Bu müdahalelerin ve planlama sürecinin sonuçlandırılması gereken ilkeler ve çözüm önerileri bu bölümde detaylandırılmaktadır.

Davraz Evleri ve çevresinin sahip olduğu mevcut bir dokusu, işlevi ve fonksiyonu bulunmaktadır. Amaç, bu mevcut düzeni bozmadan ve geçmişin izlerini silmeden günümüz yaşam standartlarına uyum sağlayabilmektir. Tasarımın yeni temasından beklenen de geleneksel izleri desteklemesidir. Burada odaklanılan nokta Davraz Evlerinde yaşam süren kişilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayan bir tasarımıdır. Ayrıca tasarımın fiziksel ve mekansal boyutta temel hedefleri;

- Mevcut dokunun ve kimliğin tarihsel değerinin zarar görmeden yenilenmesi,
- Yapıların ve sokakların uyumlu bir ilişki içerisinde gelişim göstermesi,
- Dokunun temel belirleyicisi olan yapı boyutlarının ve tipolojilerinin korunması,

- Alanda geçmişten gelen yapı-sokak ölçek ilişkisine zarar verilmemesi olarak sıralanmaktadır.

Bu doğrultuda tasarım ilke ve esasları 2 bölüme ayrılmaktadır. İlk bölümde sokak tasarım sürecinde kullanılacak ilkeler ve stratejiler, ikinci bölümde ise yapı tasarım sürecinde kullanılacak ilkeler ve stratejilere yer verilmektedir.

5.7.3.1. Sokak tasarım süreci

Davraz Evleri çevresi ile bütün bir imaj çizmektedir. Davraz Evlerinde bir çalışma yapılırken aynı anda çevresinin de ele alınması gerekmektedir. Davraz Evlerinde yaşam sürdüren sakinler ve bu çevreyi kullanacak bireylerin her birinin konforlu ve kalite bir mekan içerisinde bulunması sağlanmalıdır. Gün içerisinde vakit geçirilecek veya geçiş alanı olarak kullanacak sokaklarda herkesin ihtiyaçlarına cevap verecek tasarımlar kullanılmalıdır. Tasarım ve planlama ilkeleri müdahaleler doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bu amaç doğrultusunda sokak tasarımı için 4 temel planlama ilkesi belirlenmiştir:

- 1- Erişim ve bağlantılılık,
- 2- Kolaylık,
- 3- Dayanıklılık,
- 4- Ekolojik uyumluluk.

Tasarıma yönelik sokak bazında stratejiler müdahale türlerine dayanarak bu 4 temel planlama ilkesi etrafında şekillendirilmektedir. Çizelge 5.7’de bu planlama ilkelerine dayanarak tasarım stratejileri detaylandırılmaktadır.

❖ SOKAK TASARIM STRATEJİLERİ

- Alan içerisinde 10 metrelik yolların tamamında zemin farklılaşması ile bisiklet, yaya ve araç trafiği birbirinden ayrılmalıdır. Bu yolların ihtiyaç halinde tamamen araç geçişine izin verebilmesi için zeminler arası kot farkı bulunmamalıdır. Yollar; 3911 Sokak, 3905 Sokak, 3913 Sokak, 3915 Sokak, 3917 Sokak, 3953 Sokak ve 3925 Sokağı kapsamaktadır.
- Alan içerisinde seçilmiş olan 6 metrelik yollar araç trafiğine kapatılmalı ve yaya erişimine açılmalıdır. 39801 Sokak, 3920 Sokak, 3916 Sokak ve 3925 Sokak tamamen yayalaştırılmalıdır. Böylece hem ev hanımı kadınlara hem de çocuklara sokakta sık ve rahat vakit geçirmek için alan sağlanmalıdır. Çocuklar için bu yaya alanlarında oyun bölgeleri kurulmalıdır. Sokak oyunları geleneğinin devamı sağlanmalı ve her yaştan kişinin kullanımına uygun yarı açık/yarı kamusal alanlar yaratılmalıdır. Böylelikle yayalaştırılmış bölge ile dışarıdan alana giren birisi için sokağın yalnızca araç geçişlerinde kullanılmıyor oluşu cazibesini artıracaktır.
- Alan içerisinde özellikle iç parsellerde keskin açılarla üçgen biçiminde birleşen yollar yer almaktadır. Bu birleşmeler sonucunda bazı bölgelerde boş ve parça kalan parseller yarı kamusal veya kamusal alan olarak değerlendirilmelidir. Devamlılık dikkate alınarak bu parsellerde küçük meydanlar veya yeşil alan (bitkilendirme-peyzaj) planlaması yapılmalıdır.
- Alan içerisinde yayalaştırılmış veya araç yolu olarak planlanmış yolların zeminlerinde dayanıklı malzemeler kullanılmalıdır. Isparta kenti iklimsel özelliklerine göre seçilen malzemeler, sürekli yenilenme ihtiyacı duymayacağı için kent harcamalarında tasarruf sağlayacaktır. Yayalaştırılmış sokak zeminleri ile taşıt yolu zemin kaplamalarında farklılaşmaya gidilmelidir. Böylece ayırt edicilik sağlanırken görünüm hareketlendirilmiş olacaktır.
- Kaldırımlar ve yaya yolları öncelikli olarak ele alınmalıdır. 10 metre üzerinde genişliğe sahip olan hiçbir taşıt yolunda kaldırımsız planlama yapılmamalıdır. Yolun çok daraldığı noktalarda kaldırıma yükseklik verilmeden geçişler sadece zemin ayrımı ile belirlenmelidir. Böyle yolların yaya güvenliğini sağlamak için Davraz Evi sakinlerine yol-sokak eğitimleri verilmeli, dışarıdan gelen kullanıcıyı uyaran tabelalar bulundurulmalıdır.

Çizelge 5.7. Sokak tasarım stratejileri (devam)

- Kaldırım ve yaya yolu birleşimlerinde mutlaka yola doğru eğim sağlanmalıdır. Böylelikle engelli kullanıcıların geçişleri kolaylaştırılmış olacaktır. Engellilere uygun yol tasarımlarının yanı sıra gerekli kent mobilyaları da sağlanmalıdır. Bu seçimler yapılırken engelli bireylerle işbirliği yapılmalıdır. Engelleyici kaldırım ağaçlandırması yapılmamalı ve dar yaya yollarda çöp konteynırları mümkünse yer altına alınmalıdır.
- Davraz Evi sakinlerinden alanı çevreleyen yolların köşelerinde evleri bulunanlar ile görüşme yapılarak kabul eden kullanıcı ile binaların bahçe mesafelerinin köşelerinden bir miktar geriye çekilme yapılmalıdır. Böylelikle köşelerde yaya aktivitesini artırarak alana geçişleri kolaylaştırmak hedeflenmektedir.
- Alan içerisinde yer alan kullanılmayan boşluklar ve açık alanlar bütünlük içerisinde küçük büyük meydanlara dönüştürülmelidir. Her bir açık ve yeşil alan birbiri ile bağlantılı hale getirilmelidir. Yeşil alanlara ve meydanlara yönlendiren işaretçiler, doğal ve yapay sembollerle sokaklar boyunca oluşturulmalıdır. Açık ve yeşil alanların kamusal açıklığı nedeniyle konutlardan uzakları hesaplanmalıdır. Çok yakın planlama yapılan açık alanlarda güvenliğin azalma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.
- Davraz Evleri sokaklarını bakımsız görüntüsünden uzaklaştırmak için sokak mobilyaları kullanımları artırılmalıdır. Her sokakta bulunması gerekli olan çöp depolama, aydınlatma ve bankların yanı sıra çeşitli sokak mobilya kullanımları ile sokaklar özgünleştirilmelidir. Yayalaştırılmış sokaklarda daha fazla oturma alanı, çöp depolama, zemin aydınlatmaları ve yapay-doğal peyzaj, bitkilendirme gibi çeşitli sokak mobilyalarına yer verilirken, taşıt yollarında araç ve yaya ilişkisine göre daha güvenli sokak mobilyaları, sade aydınlatmalar ve ayırıcı ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır.
- Pandemi şartları gereğince insan sağlığının korunması adına, gereklilik kabul edilen sosyal mesafe kuralı doğrultusunda, oturma alanlarının ve bankların işlevleri çeşitlendirilmelidir. Yollar boyunca veya açık alanlarda tekli ve mesafeli bank kullanımlarından yararlanılmalıdır. Bankların dar sokaklarda yer kaplamasını önlemek ve dar yol dokusunu bozmamak için duvarlara monteli katlanır banklar tercih edilebilir.
- Sağlıklı çevreler yaratmak ve alanda dolaşım esnasında kolaylık ve güvenlik sağlamak için işaret tabelalarına gereken özen gösterilmelidir. Alan içerisinde hem yayaları hem de araç kullanıcılarını yönlendirici semboller her noktada gereken miktarda kullanılmalıdır.

Çizelge 5.7. Sokak tasarım stratejileri (devam)

- Yerel yönetimler ve Davraz Evi sakinleri ile işbirliği içersinde sokakların bakımı konusunda; park alanlarının fiziksel ve mekansal yönetimleri, sokakların temizliği, çöp depolama ve toplama düzeni ve yol bakım veya onarımları konusunda bilinçlendirme çalışmaları uygulanmalıdır.

Burada hem yerel yönetimlerin temizlik işlerinin kontrol ve çalışmalarının sıklığı hem de Davraz Evlerinde ikamet eden bireylerin evleri gibi kendi kapı önleri ve sokaklarını da temizlemesi, imece kazanması oldukça önemlidir. Bilinç oluşturularak aidiyet hissi kuvvetlendirilecektir.

- Sokakların canlandırılması adına karma kullanım kararları alınabilir. Kararlar alınırken mahallenin güvenliği ve istekleri göz önünde olmalıdır. Yabancı kişilerce sahiplenilmiş alanlar aidiyet hissini azaltır, bunun yerine tüm ticari birimlerin sahiplerinin Davraz Evi sakinlerinden oluşmasına gayret edilmelidir. Bakkallar, marketler dışında atölyeler ve sergileme alanları ile çoğu ev hanımlarından oluşan mahalle sakini kadınların, ticari hayata katılması desteklenmeli ve böylece bazı sokaklarda canlandırıcı faaliyetler oluşturulmalıdır.

- Sokaklarda aktivite ve etkinlikler ile sokak canlandırılmasına gidilmelidir. Gerekli izinler doğrultusunda bazı sokaklarda ilgi çekici duvar cepheleri, sıra dışı ya da temasal(Isparta'nın sembolü gül motifli gibi) zemin kaplamaları veya sokak sanatlarına uygun alanlar oluşturulmalıdır. Bu alanların dışarıdan gelenleri cezbetmesi ve mahalle sakinlerini tedirgin etmemesi öncelikle dikkate alınmalıdır. Yaratıcı yeni mekanlar oluşturulurken güvenlik korunmalıdır.

- Canlandırılmış ve yenilenmiş alanlarda, yabancı kişilerin sosyal alanları kullanmak amacıyla ziyaretlerinde dışlanmış hissetmemeleri ve Davraz Evi sakinlerinin geleneksel düşüncelerine ters düşmemek için tüm güvenlik tedbirleri gözle görülür biçimde alınmalıdır. Hatta mahalle içerisinde emekli veya gönüllü kişilerce çocuk alanlarında saatlik nöbet tutma hareketi planlanabilir. Nöbet sistemi mahalle bilincinde canlandırma yaratırken kendiliğinden bir tedbir sağlamış olacaktır.

- Sokaklarda yapılan tasarımlar ve yenilikler ile cazip-kullanıcıyı kendi çeken bir konut alanı oluşturmalı ve sonucunda kentsel baskılar azaltılmalıdır. Çevreye duyarlı ve sağlıklı yaşamı destekleyici tasarım ve planlama politikalarına hızlıca geçilmelidir.

5.7.3.2. Yapı tasarım süreci

Isparta kentinin Davraz Mahallesine adını veren Davraz Evleri, yapılarının özellikleri gereği oldukça büyük bir alanda kimlik kazanmıştır. Yapısal özellikleri ile karakter kazanan bu alanda yapılması planlanan tasarım kurgusunun 3 temel planlama ilkesi bulunmalıdır. Bu ilkeler;

- 1- Koruma,
- 2- İyileştirme,
- 3- Sürdürülebilirlik olarak belirlenmiştir.

Tasarıma yönelik yapı bazında stratejiler müdahale türlerine dayanarak bu 3 temel planlama ilkesi etrafında şekillendirilmektedir. Çizelge 5.8’de bu planlama ilkelerine dayanarak tasarım stratejileri detaylandırılmaktadır.

Çizelge 5.8. Yapı tasarım stratejileri

❖ YAPI TASARIM STRATEJİLERİ

- Davraz Evlerinin mevcut yapı özelliği olan 2 kat sayısı, çekme mesafeleri ve arka ve ön bahçe formu korunmalıdır. Yapılması planlanan tasarımın önceliği; yapı karakteristiğini korumak olmalıdır. Davraz Evi sakinlerinin isteklerine ve yaşam biçimlerine saygılı olacak yenilemeler ön planda tutulmalıdır.
- Davraz Evlerinden kullanılmayan veya boş bırakılan evler bulunmaktadır. Bu evlerin sahipleri ile görüşerek ve mevcutta ev sahibi olarak oturan kişilerin talebi doğrultusunda bazı evlerde 2 yapının bir araya getirilmesi ile birleştirme işlemleri yapılmalıdır. Bu birleştirmeler geliş güzel olmadan özellikle yapı adası bazında yapıldığı takdirde dokuda bozulmanın önüne geçilecektir.
- Davraz Evlerinde yaşam sürdüren kişilerin bu evlerden kopmamasını ve yeni taşınmayı düşünenlerin tercihlerinde Davraz Evini başa almaları için belirli yapı adalarında parsel boyutlarında büyütme gidilebilir. Gerekli imar izinleri ve kişi talepleri alınarak yol genişliklerini daraltılmayacak şekilde veya yaya yolu planlanan sokaklarda, adaların içerisindeki inşaat alanı ve parsel boyutu büyütülebilir.

Çizelge 5.8. Yapı tasarım stratejileri (devam)

- Davraz Evlerinin bulunduğu sokaklarda yayalaştırma yapılması planlanan yollar sokak tasarım stratejileri tablosunda verilmektedir. Bu yaya yollarının bulunduğu sokaklarda sıralanan evlerin giriş ve çıkış yönlerinde esnetmeye gidilebilir. Böylelikle kişilerin sokakla bağlantılarını kendileri belirlediği saygılı bir yenileme yaklaşımı ile değişime bakış açısı yumuşatılabilir.
- Yayalaştırma yapılması planlanan sokaklarda bulunan yapıların yaya yollarına bakan cephelerinden gerekli imar izinleri ve kişi talepleri alındıktan sonra çıkma müsaadesi verilebilir. Yapıların genişlemesi ile özellikle evlerinin önündeki sokakları kamusal alana açılan kullanıcılara böyle bir hak verilmesi karşısında yenilenme düşüncesine olumlu bir tavırla yaklaşacakları düşünülmektedir.
- Davraz Evlerinin bulunduğu alanı çevreleyen yapılar ile Davraz Evleri arasında görünür biçimde bir ayrım bulunmaktadır. Bu ayrımın yarattığı kentsel baskıları önlemek amacıyla alanın çevrelerinde yer alan yapılarda değişikliklere gidilebilir. Sokak tasarım strateji tablosunda köşe yapıların köşelerinden daraltma ile alana girişler kolaylaştırılmak hedeflenmektedir. Yine bu kenar yapılarda mevcut sahiplerinin onayı ile yapı yüksekliğinde oynama veya yapı cephesinde farklı malzeme kullanımı ile çevre ile bir bütünleşme sağlanabilir.
- Davraz Evi sahiplerine yeşil bina konusunda önceden yapılmış olan örnekler sunularak, kendi evleri için sürdürülebilir ve ekolojik bir yaklaşım benimsetilebilir. Binaların doğaya ve çevreye uyumlu biçimde yenilenmesi ve bakımlarının yapılması teşvik edilebilir. Evleri ile bağlarını kuvvetlendirmesi muhtemel olan bu uygulamalar ile aidiyet hissi yoğunlaşabilir.
- Davraz Evlerinde sorun olarak ortaya çıkan bir durum olan bakımsız görünümü önlemek ev sahipleri ile gerçekleşecek bir eylemdir. Evlerinin onarımını bir başkasının veya yerel yönetimlerin tasarrufuna bırakmak istemeyen ev sakinleri için yeni bir politika yerel yönetimler işbirliği ile geliştirilebilir. Ev sahibi kişilerin evlerini zamanında bakım ve onarım yaptırmalarına karşın bir teşvik sistemi oluşturulabilir.

Çizelge 5.8. Yapı tasarım stratejileri (devam)

- Davraz Evlerinde bakım ve onarım çalışmalarının yapılması için verilen teşviklerin yanı sıra yapılacak bakım ve onarımın şekli de belirli kararlara tabi tutulmalıdır. Geleneksel dokuyu zedeleyecek veya bütüncüllüğü bozacak cephe tasarımları, duvar boyaları veya pencere kullanımları gibi evin sokak görünümünde köklü değişikliğe sebep olacak kararlara izin verilmemelidir. Sokak veya ada bazında ev sahipleri ile anlaşılıp birlikte tema sokakları oluşturulmalıdır. Bu temalar doğrultusunda bir sokak sırasındaki tüm evler belli kurallar ile cephe yenilenmesine gitmelidir.
- Davraz Evlerinin bahçeleri ve bahçe duvarları alanı aynı zamanda hem kimliklendirmekte hem de ufak bir değişimle tüm kimliği bozmaktadır. Bu ince çizginin korunumu kimliğinde korunup sürdürülmesini sağlayacaktır. Tüm bahçe ve bahçe duvarlarında olmasa bile ada bazında örnek uygulamalar yaparak gönüllü ev sahipleri ile doğal çit kullanımı ve bahçe tasarımı yapılabilir. Burada amaç, duvarların çeşitliğinin yarattığı dağınıklığı düzene sokabilmek ve güzel tasarlanmış bahçeler ile alanın cazibesini artırmaktır. Bahçe tasarımı için ev sahiplerinden en güzel bahçeyi yapana ödüller vererek uygulamaya teşvikler sağlanabilir. Böylelikle bulunduğu ortamla bağını artıran ve daha fazla sahiplenen mahalleli oluşturmak mümkündür.
- Davraz Evlerini özgün kılan yapı karakteristikleridir. Planlanan veya uygulama alanı bulan çalışmaların bu karakteri desteklemesi ve ortaya çıkarması gereklidir. Yapılacak yeniliklerin hiçbir evlerin özgün yapısının önüne geçmemelidir. Konut alanı ve mahalle kimliği tüm tasarım süreçlerinde geçilmemesi gereken bir çizgi olarak düşünülmelidir.

Davraz Evleri ve çevresi için planlanan tasarım kurgusunun ilke ve stratejileri sıralanırken, oluşturulacak uygulamaların burada yaşam sürdürenlerin isteklerine uyumu, gerçeklere ve günün şartlarına göre uygulanabilirliği esas alınmaktadır. Tasarım stratejilerinde amaç, etaplı bir uygulama gerçekleştirmektir. Tablolarda sıralanan değişimlerin hepsi bir seferde bütün alana uygulanmamalı, aksine ada bazında ve aşamalı olarak hayata geçirilmelidir. En öncelikli tasarım stratejisi aşamalı uygulama yapmaktır. Davraz Evlerinde yaşamlarını sürdüren kişilerin yeniliklere alışmasını ve kabullenmesini sağlamak için önce değişimi görüp adapte olmaları gerekmektedir. Aniden alışık olunmayan bir düzene itmek bireylerde aidiyet hissini zayıflatacaktır. Bunun yerine değişimin içinde olduğunu hissetmek ise alanla ve evleri ile bağlarını kuvvetlendirecektir.

5.8. Bölüm Değerlendirmesi

Kent planlama çalışmalarında kentsel alana dair birçok konu hakkında bilgi toplamak, kentsel alanı görmek ve görüleni yorumlamak her araştırmacının ilk yöneldiği basamaktır. Bu basamakta var olana ve mevcuta yönelik elde edilen gerekli veya gereksiz oldukça fazla bilgiye ulaşmak mümkündür. Elde edilen bilgileri süzgeçten geçirmek, sorunları görmek ve potansiyelleri çıkarmak suretiyle sentezleme yapmak ise alanın geleceğine dair fikir öne sürmeyi sağlamaktadır.

Davraz Evleri ve çevresinin geçmişinden gelen izlerin ve değerlerin korunması ve bugün yaşanan sorunların geleceğe taşınmadan çözüme kavuşması için, bu bölümde bir tasarım kurgusu sürecine gidilmektedir. Davraz Evleri ve çevresinin yeniden tasarlanması ve değişim perspektifiyle ele alınması için bir sürece ihtiyaç bulunmaktadır. Davraz Evlerinde yaşamını sürdüren kişilerin, bu kent parçasından etkilenen grupların ve kişisel gözlemlerin ortaya çıkardığı her bir sorun, fırsat ve beklenti kurguyu şekillendirmektedir. Bu noktada isteklere ve sorun olarak görülenlere odaklanılmıştır. Davraz Evleri ve çevresine dışarıdan bir gözlemci olarak bakıldığında veya içerisinde yaşam sürdürüldüğünde ortaya çıkan görüntü birbirine oldukça benzerdir.

Davraz Evleri ve çevresinde 4 büyük temel sorun vardır. Çevresel bakımsızlık, yapı küçüklüğü, kentsel dönüşüm baskısı ve açık ve yeşil alanların işlevsizliği. Sorunların dayandığı temeller ve ortaya çıkardığı durumlar, alanın değişmesi ve yenilenmesi gereken yönlerini açığa çıkartmaktadır. 4 temel sorundan yola çıkarak alanda değişmesi gereken somut ve soyut tüm nesneler, korunması gereken değerler ve iyileştirilmesi gereken her bir parçasına yönelik müdahaleler belirlenmiştir. Müdahalelerin geliştirilmesi ise Davraz Evleri ve çevresine yönelik tasarım stratejilerine götürmüştür. Tasarım stratejilerinin gerçekleşmesinde sonra ortaya çıkması planlanan görünümde, Davraz Evleri ve çevresi, aidiyet hissi kuvvetlenmiş ve kendine yeten bir kentsel alana dönüşmektedir. Kentsel anlamını kazanmış bir bölge ve kendi kimliği ile gelişen bir dokuyu temsil etmektedir. Bu sebeple planlama ilkeleri ve tasarım stratejileri kimliğin korunumu, tanımlı bir alana dönüşüm ve her zaman en fazla kullanıcısını düşünen politikalar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Amaç, tasarımda Davraz Evi kullanıcısını odak noktasına almaktır. Kullanıcısı ile gelişen bir alanda yapılacak her çalışma çok daha hızlı sonuç alacaktır. Bir kentsel alanı var eden etken, mekansal değerlerden çok yaşamsal faktörlerdir. Bu faktörler ise insanla bütünleşmektedir. Yeni planlama ilkeleri ve tasarım stratejileri oluşturulurken kullanıcı alışkanlıkları ve geçmişin izleri belirleyici olarak alınmaktadır. Davraz Evleri ve çevresinde yapılacak tasarım uygulamasının ulaşacağı kitleye yönelinmiş ve stratejilerle kitlenin ihtiyaçları giderilmiştir. Her yenilik ve değişim kullanıcısı ile beraber geliştirilmiştir. Kent planlamada katılımın önemi vurgulanmıştır. Davraz Evleri ve çevresinde yapılacak uygulamayı etkileyen ve uygulamanın sonuçlarından etkilenen herkese belirli sorumluluklar atanmıştır. Tasarım sürecinde her bir kent aktörünün yaş, cinsiyet ve meslek ayırt etmeksizin bir rolü olacaktır.

Davraz Evleri ve çevresi için sokak bazında ve yapı bazında belirlenen stratejilerde, hangi ölçekte olursa olsun alan karakteristiğini korumak esas alınmıştır. Yapıların en belirgin özelliği olan kat sayısı korunmuş ve sokaklarda alana kimlik veren dar yollar olduğu hali ile iyileştirilmiştir. Yapısal kararlarda kullanıcıların tercihleri ön planda iken her karar karşısında kullanıcısına söz hakkı atanmıştır. Ev sahibi kendi yaşam alanını kendi tasarrufu ile şekillendirmektedir. Kullanıcıya verilen bu güç, Davraz Evleri ve çevresini de güçlendirecektir. Güçlü bir kent parçası yaratılarak kentsel baskı uzaklaştırılacak ve kentine yararlı bir alana dönüşüm gerçekleşecektir. Geçmişten alınan dersler sonucunda tanınmaya başlayan Davraz Evi sakinlerine daha ılımlı bir değişim ortamı sunmak için tasarım sürecinin etaplar halinde gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Amaç, uygulamalar sonrası geri bildirim alabilmek ve şekillenen yaşam akışına uyum sağlayabilmektir. Gördükçe ve öğrendikçe değişimle uyum içerisinde bir kentli oluşturmak mümkündür.

6. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bir kentin var olması ve nesillerden nesillere ev sahipliği yapması oldukça sıradan bir durum ve dünya düzeninin bir parçasıdır. Kentlerin varoluşundan itibaren çağlar boyunca ilerleyişine kadar fiziksel görünümlerini, sosyal durumlarını ve kültürel belleklerini doldurarak bir değerler bütününe ve bir ruha sahip olması ise oldukça göz ardı edilmiş hatta çoğunlukla düşünülmemiş en önemli detaydır. Kent tasviri yapıldığında yollar, binalar ve yeşil alanlar göz önüne gelmektedir. İnsan belleğinde somut olarak yer etmiş bu detayların ötesi veya soyut olarak geçen kent hissiyatı bu tasvirin içerisine çoğu zaman girmemektedir. Bu durumun sebebi kentin parçası olan kentliyi yani insanı kenti var eden bir olgudan çok, kentin içinde yer alan bir nesne olarak görmekte yatmaktadır.

İlk çağ kentleri ve kentsel alandan beklentiler ile bugün gelinen çağ ve kentsel alanın değişimi arasında uçurumlar bulunmaktadır. Fakat kentlerin kültürel dokuları ve kentsel yaşam alışkanlıkları hala aynı özellikleri göstermeye devam etmektedir. Bu dokuyu devam ettiren kültürel hissiyat sahipleri ise kentlilerdir. Çağ değişim gösterdikçe kent ve kentli de aynı oranda olağan bir değişim yaşamaktadır. Bu değişim ve dönüşme süreci içerisinde kenti hissiyatlarından uzakta değiştiren kentlisi değildir, onun yerine kent tasvirini binalardan, yollardan ve yeşil alanlardan ötesinde göremeyen kentsel alanın planlayıcıları, uygulayıcıları ve karar vericileridir.

Tez çalışması, bir kentin veya kent parçasının oluşumundan gelişimine kadarki süreç içerisinde, kentin belleğinde biriktirdiği bütün somut ve soyut öğelerini bir arada tutmanın mümkün olabileceği kentsel planlama yolu çizmektedir. Bu bugün uygulamada henüz yer bulamamış ve insanı odak noktasına alan bir çalışmayı işaret etmektedir. Kentsel planlamanın bugünkü uygulama alanında günün getirdiği sorunların çözülmesi kaygısı yatmaktadır. Kaygıyı gidermek için ise planlama pratiğine 1980’li yıllarda afet tecrübesi sonucunda giren, bir binanın yıkılıp yeniden yapılması olarak görülen, fakat çok daha fazlası olabilecek bir yöntem olan kentsel dönüşüm kullanılmaktadır. Kentsel dönüşüm bir araçtır ve bu araç ile şartlar doğrultusunda kent istenilen yöne çekilmektedir. Bu araç gücünü doğru bir yöne kullanmak ise planlama pratiği geliştirenlerin elindedir.

Tez çalışması kentsel dönüşümü varılmak istenen sonuç olmaktan çıkarmak ve bir süreç yönetimine çevirmenin, insan odaklı bir planlama yolundan geçtiğini savunmaktadır. Bu savunma neticesinde, kentlerin var oluşundan itibaren anlam kazanmalarına veya yeniden bir anlam bulmalarına ulaşmak mümkün kılınacaktır. Kentsel belleğin koruyucuları ve geleceğe aktarıcıları kentlilerdir. Bir planlama yaklaşımı ise kentliden ayrı oluşturulmamalıdır. Kente anlam kazandırmak için önce kenti anlamak gerekmekte ve kenti anlatacak olan kentlidir. Anlatılanı anlamak ve somutlaştırma işlevi ise yeniden kurgulanmış kentsel dönüşüme yüklenmektedir. Kentsel dönüşümde yanlış tanımlardan sıyrılma ve uygulamaların sonuçlarını değiştirmek kentsel planlama alanına ve kentlere bir kazanım niteliğindedir.

Tez çalışmasının insan odaklı planlama vurgusu ile oluşturmaya çalıştığı; yeni bir planlama uygulaması sürecidir. Bu süreç takip edilmesi gereken bir yolu göstermektedir. Yol üzerinde izlenecek her adımda kent ve insan odak noktasında olacaktır. Bu uygulamada kentsel alanlara yapılması planlanan her bir değişiklik başlangıç aşamasından sonuna kadar kentlere bireyin gözünden bakmaktadır. Kentte yaşam süren her bir birey mesleği, yaşı ve cinsiyeti fark etmeksizin birçok yönden düşüncenin bir araya gelişi ile oluşturulan yaşam alanlarında yer almayı hak etmektedir. Bu doğrultuda BEK, SED ve SET gibi planlama çalışmalarını klasik analiz kalıplarından kurtarmaya ve yeni yüzyılın gerektirdiği şekilde sosyal planlama anlayışını kurmayı hedefleyen çalışmalar yol gösterici niteliktedir. Bu çalışmaların hedef ve ilkeleri baz alınarak her bir kentte özgün uygulamalar oluşturmak mümkündür. Genel ilkeler bazında bir tasarım yolu çizildiğinde ortaya çıkan sonuçta Çizelge 6.9’da yer alan tasarım maddeleri planlama modelini oluşturabilir.

Çizelge 6.9. Örnek planlama modeli

KENTE ANLAM YÜKLEME BOYUTUNDA KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN GEREKLİLİKLERİ

- ✓ Kentsel değişimi planlanan bir yerin anlamını veren unsurlarının tespiti öncelikli olarak yapılmalıdır. Bu tespitlerde ilk olarak insan ve insan ilişkilerinin analizi yer almalıdır. Fiziksel planlama öncesi yaşamsal planlama yapılması, anlamsal tespitler açısından gereklidir.
- ✓ Kent ve kent mekanının sorunlarının tespitinde ve çözümlere ulaşmada insan ve toplum odak noktasına alınmalıdır.

Çizelge 6.9. Örnek planlama modeli (devam)

- ✓ Kentsel planlama süreçlerinde uygulama alanında yer alanların fikirlerinin ve gerçek ihtiyaçlarının belirlendiği, uzun tutulan analiz süreçlerine gidilmelidir.
- ✓ Analiz süreçlerinde uygulayıcısı ile uygulamadan etkilenenleri bir araya getiren ve ortak noktada buluşturmayı sağlayan çalışmalar artırılmalıdır.
- ✓ İşbirlikçi ve empati yönü yüksek planlama yöntemleri kullanılmalıdır. Klasik çalışmaların yerine, özgün çalışma üretimi planlama uzmanlarına bırakılmalıdır.
- ✓ Kent parçalarının değişiminden ziyade gelişimine önem veren uygulamalar üzerine çalışılmalıdır.
- ✓ Kentsel değişimin finanse edilmesi noktasında dengeli bir dağılım belirlenmelidir. Kentsel dönüşüm proje finansman ofislerinde kent paydaşlarının tümüne söz hakkı verilmelidir.
- ✓ Değişimi planlanan alanlarda herkese sorumluluk yüklenmeli ve kent kullanıcıları tasarımcı görevini üstlenebilmelidir.
- ✓ Mülkiyet hakkında çizilen çerçeve yaşam hakkı doğrultusunda belirlenmelidir.
- ✓ Bir yerin anlamını oluşturan unsurlar pazarlama aracı olarak değil, karakter özelliği olarak görülmelidir.
- ✓ Planlama bölgelerinde yapılan müdahalelerde daha önce aynı sorunlar için üretilmiş herhangi bir çözüm olup olmadığı ve eğer varsa sorunun devamlılığına bakılmalıdır.
- ✓ Kentsel planlama çalışmaları halktan uzakta tutulmadan, şeffaf bir süreçle uygulamaya girmelidir. Tüm tasarımsal adımlarda geriye dönüp, uygulamanın adımları hakkında fikir çalışmaları yapılmalıdır.

Kente anlam yükleme noktasında, kentsel dönüşümün yükleneceği sorumluluklar, tüm kent ve kent mekanlarında genel bir kalıp biçiminde bu şekilde özetlenebilir. Öznel bir örnek sunan tez içerisinde; Isparta kentinde yer alan Davraz Evleri kent merkezi içerisinde konumlanan, tüm kentsel baskıların arasında mahalle kimliğini yaşatmaya ve korumaya çalışan bir konut dokusunu oluşturmaktadır. Hem kentsel baskılar hem de yıpranmış dokusunun getirdiği yenilenme gereksinimi kent içerisinde göze çarpmaktadır. Davraz Evlerinin bulunduğu alanı anlamlandırmak amacı ile çıkılan kentsel değişim için yolu belirleme sürecinde evlerin bulunduğu bölge, sakinlerinden dinlenmiştir. Bugün içerisinde bulunduğu durum ve yarın olması gereken hali mahalleli ile beraber çizilmiştir. Tam bir dönüşüm ve değişim için her bir Davraz Evi sakininin dışında, bu kararlardan etkilenecek tüm kent paydaşları, kentsel tasarım sürecine başından sonuna kadar bir aktör olarak yerleştirilmiştir.

Her aktöre kentsel dönüşüm üzerinde bir sorumluluk yüklenmesi ile alanda gerçekçi ihtiyaç ve taleplere yönelmek amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçta, kentsel dönüşüm kentleri yıkıp yapması adına verilen güç alınarak kent kullanıcısına aktarılmaktadır. Kentsel dönüşüm böylelikle bir araç değil, ancak kentli ve kent arasında bir aracı olmaktadır. Kentlerin var olan anlamlarına kavuşmalarının aracı, bu doğru süreçlendirilmiş planlama yaklaşımında yer almaktadır. İnsan odaklı sosyal tasarım süreçlerinde Raymond Loewy'in şu sözüne atıf yapılmaktadır: "Tasarım, sadece tasarımcılara bırakılamayacak kadar önemli ve güçlüdür" (Kentsel Strateji, 2016). Kent ve kent parçası tasarımı da yalnızca tasarımcısı olana bırakıldığında, yani değişimi yapılacak bir kentsel alanı dışarıdan üçüncü bir göz ile sadece planlayıcısı kurguladığında, ortaya çıkan sonuç yaşamsal faktörlerden uzak bir alan görüntüsüdür. Bu durum ilerde kimliğini kaybetmiş ve birbirinin kopyasına dönüşmüş kentlere ve kentsel alanlara neden olacaktır. Bugün kentlerin geldiği noktadan yakınıken yapılan yanlışları görerek, bu yanlışlardan dönmek için yapılması gerekenlerin söylemlerden öteye geçmesine ihtiyaç vardır. Gelecekte kentlerin geldiği noktada bugünlere de eleştirel ve hatalı uygulamaların sebebi olarak bakılmamasını sağlamak için yapılması gereken izlenen yolu değiştirmektir.

Kent veya kent parçası ona özgü ve özgün bir yenilenme ve değişimi hak etmektedir. Kent ruhu yalnızca dünden gelenlere değil, bugünden yarına gidenlerle de beslenmektedir. Tez çalışması kenti bir ansiklopediye benzetmektedir. Bir kentin nasıl okunacağını ve okunanın nasıl doğru anlaşılacağını yöntemlerini sunmaktadır. Bu tezin sonucunda; doğru okunmuş bir kent ve yapılacak her uygulamada yeni bir sayfanın kent yapraklarında yerini alması istenmektedir. Çünkü kentin belleğine işlenen bu sayfalar, kente yeni bir anlamı yüklerken her bir değişimde anlamını çoğaltacaktır.

KAYNAKLAR

- Akkar, Z. M., 2006. Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye. Planlama Dergisi, 2(2006), 29-38.
- Alpak, E., Düzenli, T., Tarakçı Eren, E. 2018., Kent Kimliği ve Kullanıcıların Bağlılık Duygusu Üzerindeki Etkisi: Trabzon Kenti Örneği. The Journal Of Academic Social Science Asos Journal, 6(64), 519-528.
- Alver, K., 2012. Kent Sosyolojisi. Hece Yayınları, 655s, Ankara.
- Anonim, 2006. Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi. Isparta İli Nazım İmar Planı İzah Raporu, 30s.
- Anonim, 2020. Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi. Isparta Kent Merkezinde Düzenleme Çalışması, 114s.
- Ataöv, A. Ve Osmay, S., 2007. Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi, 24(2), 57-82.
- Yavuz, Ö. Ö., 2015, Kenti Kültürle Dönüştürmek, B. Duman ve İ. Coşkun (Ed.), Neden Nasıl ve Kim İçin Kentsel Dönüşüm İçinde (227-256). Litera, 533s, İstanbul.
- Başay, A. C. ve Aytar, F. A. G., 2019. 3-9 Yaş Arası Çocukların Resimlerinin Değerlendirildiği Çalışmaların İncelenmesi. Asya Öğretim Dergisi, 7(2), 38-59.
- Bektaş, C., 2019. Evler Sokağı Oluşturdu Şiiri. Evrensel, Şiir/Mimarlık. Erişim Tarihi:05.01.2020. <https://www.evrensel.net/yazi/83417/siir-mimarlik-4-evler-sokagi-olusturdu>
- Beyhan, G. Ş. ve Gürkan Çelebi, Ü., 2015. Analyzing The Relationship Between Urban Identity And Urban Transformation Implementations In Historical Process: The Case Of Isparta. International Journal Of Architectural Research, 9(1), 158-180.
- Binns, L., 2005. Capitalising On Culture: An Evaluation Of Culture-Led Urban Regeneration Policy. Futures Academy, Technological University Dublin. Erişim Tarihi:05.04.2019. <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=futuresacart>
- Büyükkarabacak, O., 2008. Çocuk Resimlerinde İmgelerin Yeri. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 91s, İstanbul.
- Çakır, N., 2006. Günümüz Kent Dinamiklerinin Kentsel Dönüşüme Etkileri. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 128s, İstanbul.

- Çakırer Özservet, Y., 2013. Tasarımda İnsan Odağını Kaybetmemek İçin Kentli Çocuklar ve Resmettiklerine Bakmak. Çevre Tasarım Kongresi, 309-324. Erişim Tarihi:04.09.2020. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/563/%c3%87ak%c4%b1rer%c3%96zservet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Çöl, Ş., 1998. Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 334s, İstanbul.
- Çukur, D. ve Delice Güller, E., 2011. Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Gelişimine Uygun 25 Mekan Tasarımı. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 24(24), 25-36.
- Demirsoy, M., 2006. Kentsel Dönüşüm Projelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkisi: Lübnan-Beyrut-Solidere Kentsel Dönüşüm Projesi Örnek Alan İncelemesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 185s, İstanbul.
- Deringöz, T., 2017. Kentsel Dönüşümün Kentsel Aidiyet Duygusu Üzerindeki Etkisi: Kırşehir İli Örneği. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 108s, Aksaray.
- Evans, G. Ve Shaw, P., 2004. The Contribution Of Culture To Regeneration In The UK: A Review Of Evidence: A Report To The Department For Culture Media And Sport. Metropolitan University. Erişim Tarihi:15.09.2019. <http://repository.londonmet.ac.uk/6109/>
- Gedikli, B., 2004. Strategic Spatial Planning And Its Implementation In Turkey: Şanlıurfa Provincial Development Planning Case. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 275s, Ankara.
- Göksu, F., Akalp S., Özkan M., Candan C., Mutlu E., Akkaya B., Ulubaş A., Zaim E., 2017. Kentsel Vizyon Platformu. Sosyal Etki Değerlendirme Rehberi Erişim Tarihi: 30.05.2019. https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/E-02_SosyalEtkiDeğerlendirme.pdf
- Göksu, F., 2017. Kentsel Strateji, Kentsel Dönüşüm Yaklaşımları, Erişim Tarihi:30.05.2019.<https://kentselstrateji.com/proje/kentsel-donusum-yaklasimlari/>.
- Gündüz, O. ve Taner T., 2001. Küreselleşme Sürecinde Türk Kentlerinin Kimlik Sorunları Ve İzmir Örneği. 1. Uluslar Arası Kentsel Tasarım Buluşması. Mimar Sinan Üniversitesi, 22 – 29 Eylül 2001, İstanbul, 552 – 562.
- Gürsoy, N., 2015. Stratejik Planlama Yaklaşımının Düzenleyici Plan Sistemine Entegre Edilmesi: Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Alanındaki Planlama Çalışmaları. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 137s, İstanbul.

- Haftemoğlu, H. Ş. ve Özgen, L., 2006. 1960'larda Sürdürülebilirlik ve Kentleşme; Isparta İstasyon Caddesi Örneği. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 2(1), 69-76.
- İlkme, M., 2008. Kentsel Dönüşüm ve Bursa Raporu. TMMOB Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi. 41s, Bursa Erişim Tarihi : 18.11.2020 https://www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=809&tipi=2&sube=3
- Kara, A., 2013. Kentsel Dönüşümlerde Kentsel Kimliğin Sürdürülebilirliği: Trabzon Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 93s, Trabzon
- Karaaslan, Ç., 2010. Tarihî Kentlerde Kimliksizleşme Sorunu ve Bir Çözüm Yolu Olarak Kentsel Canlandırma Projeleri. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 99s, Ankara.
- Karaca, S., 2012. Kültür Eksenli Kentsel Gelişim ve Kültürel Planlama Yaklaşımı. Mersin Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 89s, Mersin.
- Keleş, R., 2005. Kent Ve Kültür Üzerine. Mülkiye Dergisi, 29(246), 9-18.
- Kentsel Strateji, 2016. BEK Analizi. Erişim Tarihi: 30.05.2019. <https://kentselstrateji.com/proje/bek-analizi/>
- Kentsel Strateji, 2016. Sosyal Etki Değerlendirme Rehberi. Erişim Tarihi: 30.05.2019 <https://Kentselstrateji.Com/Proje/Sosyal-Etki-Degerlendirme-Rehberi-Sed/>
- Kentsel Strateji, 2016. Sosyal Etki Tasarımı Rehberi Yöntem Kartları. Erişim Tarihi: 30.05.2019. <https://Kentselstrateji.Com/?S=Set+Y%C3%B6ntem+Kartlar%C4%B1>
- Kentsel Strateji, 2016. Sosyal Yenilik Tasarım Rehberi , Erişim Tarihi: 15.06.2019. <https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/sosyalyeniliktasarimi.pdf>
- Kılınç, Z. A. ve Çelik, A., 2009. Kentsel Dönüşüm ve Kültürel Dönüşüm. SÜ İİBF Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9(18), 145-164.
- Kiper, P., 2004. Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri. Planlama Dergisi, 4(2004), 14-18.
- Lynch, K., 1960. Kent imgesi. Çev. Başaran, İ. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 215s, İstanbul.
- Negiz, N. ve Yalçın, Ö. 2019. Kentsel Dönüşümün Kent Kültürü ve Kentsel Kimlik Üzerindeki Etkisi: Kentsel Dönüşüm Çalışmaları Üzerinden Nitel Bir İnceleme. III. Taras Shevchenko International Congress On Social Sciences: 249-261.

- Nıksarlıoğlu, A., 2007. Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm: 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 162s, İstanbul.
- Önen, S., 2016. Kenti Yürüyerek Keşfetmenin Sosyolojisi. İdealkent Dergisi, 7(18), 286-303.
- Özdemir, D., 2005. Kent Merkezinde Kültür Eksenli Bir Dönüşüm Projesi: Temple Bar, Dublin. Arredamento Mimarlık Dergisi, 3(2005), 98-105.
- Öztürk, A. Ç., 2016. Eskişehir'in Geçmişteki ve Bugünkü Kent Belleğinin Zihin Haritaları Üzerinden Okuma Denemeleri. İdealkent Dergisi, 7(20), 856-880.
- Özüduru, H., 2020. Covid-19 ve Şehirler. İdealkent Yayınları, 21s, Ankara. Erişim Tarihi: 08.01.2021 <https://www.arkitera.com/wp-content/uploads/2020/05/COVID-19-ve-%C5%9Eehirler.pdf>
- Rossi, A., 1966. Şehrin mimarisi. Çev.Gürbilek, N. Kanat Kitap, 244s, İstanbul.
- Sat, A., 2019. Planlama sürecinde analiz ve sentez çalışmaları. Erişim Tarihi: 20.03.2021. <https://slideplayer.biz.tr/slide/14118422/>
- Sezik, M., 2018. Kentlerin Tarihi ve Kültürel Dokusunun Korunması Bağlamında Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. Kent Akademisi, 11(4), 600-608.
- Şahin, S. Z., 2015. Uluslararası Örnekler Işığında Bir Kavram ve Kamu Politikası Olarak Kentsel Dönüşüm, B. Duman ve İ. Coşkun (Ed.), Neden Nasıl ve Kim İçin Kentsel Dönüşüm İçinde (53-84). Litera, 533s, İstanbul.
- Tolman, E. C., 1948. Cognitive Maps In Rats And Men. Psychological Review, 55(4), 189-208.
- Trekeearth, 2011. Erişim Tarihi:04.06.2019. https://www.trekearth.com/gallery/Middle_East/Turkey/Central_Anatolia/Ankara/Hamamonu/photo1302362.htm
- Türk, A., 1995. Kentsel Koruma Yaklaşımlarında Kentsel Kimliğin Korunması, Isparta Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 130s, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, 2021.Stratejik. Erişim Tarihi:04.06.2021. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu, 2021. Dönüşüm. Erişim Tarihi:14.05.2021. <https://sozluk.gov.tr/>
- Twitter, 2018. Erişim Tarihi:04.06.2019. <https://twitter.com/vezirkopru55tr/status/1014143369638039552/photo/1>
- Yenice, M. S., 2014. Türkiye'nin kentsel dönüşüm deneyiminin tarihsel analizi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16(1), 76-88.